

Α. ΟΔΟΒΕΣCΥ

ΥΕΥΔΟ-ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ

BVCVRESCI
MDCCLXXIV

ΦΕΥΔΟ-ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ

Scã tipãritã pe chãrtã de Hollanda cinci-spre-zece exemplare numerotate
cu mãna.

Exemplarã No-13.

la tu Bibliotecã
Societãtii Academice
Romãne

A stylized handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke at the bottom.

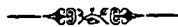
A. J. ΡΟΔΟΒΕΣΚΟΥ.

ΦΕΥΔΟ-ΚΥΝΗΓΗΤΙΚΟΣ.

EPISTOLA

scrisă cu gândul să fiă Precuvântare la cartea

MANUALUL VENATORULUI

BUCURESCI
TIPOGRAPHIA STATULUI
1874

D-lui E. E. Cornescu.

Amice,

Când 'mă ai dată mai întei să citescū manuscriftul tău, intitulatū «Manualul vânătorului», ai arătatū dorința ca să't facū eū o precuvântare. Mai apoi 'ți ai luatū sēma și m'ai scutitū de această măgulitoare sarcină.

În cazul din urmă, rēu nu te ai gânditū, coci eū, după ce amū rēsfoitū cartea ta, m'amū luatū în adevēru cu plăcere de pe urmele tale de vânătorū; dar, pe când tu te ocupați cu gravitate a 'ți allege cea mai bună pușcă, a o încărcă cu cea mai potrivită mēsură, a o îndreptă dupe cea mai nimerită liniă; pe când tu dresați, de micū și cu o minunată răbdare, pe prepelicarul tău ca

să asculte la semnalele consacrate: Pst! Pil! și Aport! ; pe când tu în fine studiază cu luare aminte caracterele physice și ethice ale celor mai obișnuite subiecte însufleșite de vânătoare, eă, ca ună nevânătoră ce sunt, m'amăi ațucăț să colindă răstimpă și spațiile, căutândă cu ochiă, cu aușul și cu inima, privești, răsune și emoșionă vânătoresc.

Colindândă, m'amăi rătăcită, și ăt-mă abie acum ajunsă din fantastica mă călătoria, cu ună sacă așa îngreuită de totă felul de petice și de surcele, adunate de pretutindenă, încôt nu mă cuturez, Dòmne feresce! nici chtar eă însu'mă sălă aruncă în spinarea Manualulă tăă.

Amă luată dar pretențioșă hotărîre a le deșerta într'ună volumă osebită, celă voiă țypări numă pe sēma lor, și care, sub ună titlu pedantescū și archaicū, spuindă vânătorilor numă lucrură ce sunt cu totul de prisosă artă lor, va întocmă ună felă de Falșă Tractată de Vânătoriă, Ψευδο-κυνηγετικὸς, în opposițiune făcișă cu Manualul tăă, care, de și mă scurtă, este ânsă foră înduoielă cu multă mă folositoră celor cară voră să învețe ceva cu temeiă.

Dar mă nainte de a pune sub țypără, m'amăi

*simțitū , amice , ca și datorū să'ți trămitū ție ,
prinosul acestū vraftū de pagine manuscrise , pe
care , bune sēū rele , le datoresū numai primu-
lū tēū îndemnū amicalū.*

*Priimesce-le precum îți vorū place ; dar crede
totuși , că , - de și îți vinū acum cam ca fuțorul
popi , - ele purcedū dintr'o affectuósă pornire a
celū care de multū este*

alū tēū bunū prietenū

A. Odobescu.

*Bucuresci ,
7 Maiū 1874.*

COPRINSUL

I. Să mă încurcú ore și eú în callea vênăto-
rilor? - Cartea ta și Precuvântarea mea. - *Utile
dulci* sėú Sosii și D. Socecú. - Ce ȃice Nimrod
despre podagra mea. - Arcadia pe cȃmpul Bȃrȃ-
ganuluí. - De la moșú Doru, dreptú în pustii. -
La conacú! - Vaí de bietul Gogolí; ce era să
paíă! 1

II. Ȑiganií de zestre - *Grives en caisse*. - Di-
sertaȃiune philologică, ímbȃcsitȃ cu erudiȃiune. -
1000 galbení venitú pe annú. - Graurií sciú
franȓozesce maí bine decót D. Littré! - Din fa-
bulele lui Lafontaine pêně în pȃdurile Russiei. -
«Amaríta turturea, of! sėrmana, vaí de ea!» . . . 17

III. Pentru ce poetul Lucrețiū scia mai bine
séma cârmuirei decôt stēpânirea nóstră. - *Chău!*
Chău! prin pădure. - Unde ne acățămți de cōda
cânelul - Brașove și palavre vênătoresci. - De ce
vulpea are cōda lungă și ursul n'are de locū. . . 37

IV. D'aști sci și eū carte cōtă scia rēposatul
Lessing! - Dithyrambă în onōrea Arthemidei. -
Bine trăia Diana la curtea lui Henricū de Valois! -
Cuviosă gravură nemțescă. - *Κυνηγετικὸς*, salată
helleno-latinéscă. - Sfērșimū totū la cōdă. . . 53

V. Étō-ne acum și în Roma! - Mai mare ru-
șine pentru cotgogé-mi-te Impēratū! - Sculptura
istorică pe arcul de triumphū alū lui Traianū. -
Platon și Xenophonte ne poftescū la vênătore. -
Trenū de plăcere prin epoca glaciare. - Pharaonī
vênătorī. - Pēcatū că Guilomū Tell vorbīa nem-
țesce. - De la capra-négră, la iubită și vice-versa. -
Poemă câmpulungénă 75

VI. Cum se pricepeaū să cânte la vênătore
Rossini și Haydn, Méhul și Weber. - *Tonton*,
tonton, *tontaine*, *tonton* !!. - Dușmănia litterariă
seū efecte intuitive și anachronistice ale Cham-
bertinului de la *Café-Anglais*, asupra poesiei
române. - Trecemū dincolo de Bagdadū. - Con-
certū symphonicū pe apă și pe uscatū, datū
mistreșilor și cerbilor de Șahul Persiei Khoșru
Anușirvan 107

VII. Ζωγραφία privită din punctul de vedere ală teoriilor lui Darwin. - Amori și vânătoare! - Cum se îngropaă la Roma urmașii bîetului Ovidiū, rēposatū, ca val de dînsul, cam pe la Klustengē.- Pustia de oglindă, multe rele face! - Rubens n'a fostū vânătorū, dar Horace Vernet fōră înduoălé-lă. - *Philosophia absolută* a estheticeī vânătorescī. - Italia ne a cam datū de rușine. . . . 131

VIII. Bibliographiă cynegetică a secolului de miđlocū. - Inșiră-te mărgarite artisticū și vânătorescū. - Mistrețul de Snyders. - Wouwerman și callul bēlanū. - Vēđut'al la Luvru pe *Bonne*, *Nonne* și *Ponne* sētū pe *Mitte* și *Turlu*, adică pe Desportes și pe Oudry? - Prinșorii nemțī de multū visaū a Versallia. - Ridinger și babița. - Totū Ridinger și marchisul de Carabas. - Totū Ridinger și Sir Edwin Landseer. - Cum te datū de golū băiețī de la noi. - Cum âmbli eū să te adducū pe tine a deveni unū Sportman fashionabi'ū 153

IX. „La Carpați 'mī amū addusū jalea! » - Poesiă prelinsă și dichisită. - Prepelicarul în gēntă și bicașina în vēntū. - Litteratura cynegetică a Muscalilor. - Tyrolesă fōră acompaniamētū de musică. - Steeple-chase systematicū d'a curmeđișul artelor vânătorescī. - Uf! să rēsufflāmū unū momentū sub umbrarul lui Kyr Ioniță Buzdrună. 177

— XII —

X. Ancă unŭ hopă ! - Susŭ pe plaşul Buzăuluŭ,-
Studiŭ anthropologicŭ , lexicographicŭ şi moralŭ
asupra locuitorilor din communa Bisoca. - Basnul
cu Fata din pĕtră şi cu Feciorul de împĕratŭ, celŭ
cu norocŭ la vĕnatŭ. - Vulturŭ , dihorŭ şi rĭsŭ ,
sĕu zamphyrŭ , smarandŭ şi rubinŭ. - Căte se
potŭ întĕmpla unuŭ nĕmŭŭ dĕca nu pricepe ro-
mănesce 203

XI. La cotul munşilor. - Totŭ basnul celŭ cu
Fata din pĕtră şi c. l. - Porumbiţa şi mărgărita-
rul. - Ce aŭ spusŭ despre munşil Năculele de la
obĕrşia Rămnicului, Caiu Valeriu Catullŭ, Fran-
çois Villon, autorul anonymŭ alŭ Romanceruluŭ
del Cid Campeador şi mulşil alşil. - Iepuriŭ din
Codicele civilŭ şi cel din *Dictionariulu Academicu*. -
Ne luămŭ şioa bună în tinda D-luŭ Sterie,
arendaşul de la Bisoca. - *Post-scriptum* unde se
spune cea ce n'a sciutŭ să spuiă rĕposatulŭ C.
Negruzzi , în statistica ce a făcutŭ lupilor din
Moldova 231

XII. Capitolul celŭ măŭ plăcutŭ pentru citi-
torŭ 261

I.

Ai voitü, amice, ca maĩ nainte de a o typări, să citească eü, în manuscrıptü, cartea românească ce tu ai compusü sub titlul de «*Manualul vênătoruluĩ*» și, după citire, să'mı și dauă părearea asupra'ı.

Pentru atöta încredere, nu amü cum să'ıĩ mulțumescü; dar, témă 'mı e că, accordându'mı *mie* o așa amicală și lingușitoare precădere, n'ai nimeritü tocmaĩ bine, o iscusite vênătorule!

Ore nu sciaĩ séü că ai uitatü cum că la vênătoriã, - ca și la multe altele, - eü mă pricepü cam tot atöta precöt se pricepea vestitul agémıü, care, vedându-se luatü în respërü de ba-

bele satului, pentru isbânđile ce făcuse cu pușca diminéța, în băttătură, se apără, în dulcea limbă a poesiei și țineà-una că :

De e curcă,
Ce se 'ncurcă,
La revěrsatul đorilor,
In callea vênătorilor ?

Istoria nu adaogă mai departe decât păgubașele s'aũ mulțumitũ numai cu acéstă armoniósă desdăunare, precum, în altă împrejurare, fusese silitũ să facă simigiul celũ cu tocméla, care, pentru plăcintele mâncate, rămase bunũ plătितũ numai cu cânticellul dascălului Caracangé :

Deschide-te punguliță,
Și plătesce plăcințelele ;

cânticellũ care, fõră înduoială, este, în privința regulelor prosodice, cu multũ mai prejosũ de ingeniósă improvisațiune a vênătorului de curcã.

Veđi să nu pați și tu ca simigiul și, de unde, cu dreptũ cuvântũ, te așteptaĩ să fĩ rěsplătitũ, chĩar de la începutũ, prin laude meritate, pen-

tru tóte cercetările serióse, pentru tóte observațiunile adânci, pentru tóte óstenelile ce ai depusú în opera ta, să nu capeți de la mine decót unú *encomion* fluturaticú și fòră temeitú, psalmodiatú și acela pe drîngú séu cântatú din frunđă.

Dreptul lui Dumneđeú, în asemené casú și adică decă critica mea va fi, - precum este și lesne de prevěđutú, - nedemnă și nepotrivită pentru scrierea ce a provocat'o, rușinea va rămâne numai pe séma mea, cócí este dreptú ca fiă-care să pórte ponosul faptelor și điselor sale, și nu numai vênătorií sciú cum că «tótă paserea pe lume, dupe limba ei pere.»

Fiă acestea đise din capul locului, ca nu cumva să se întempe ca, vre unuí cititorú, scárbitú îndată de urítul precuvântărei, să'í vină réul gëndú de a lepáda cartea ta din mână, mai înainte chýar de a fi intratú în materia, tractată cu seriozitate și cu sciința-de-cause, de către autorul ei.

Mě grábescú a declara că acelú cititorú va fi adevěratul págubașú, cócí decă nu sciă regulele vênătoriei mai bine de cót mine și voiesce cu tóte acesté să le învețe, elú perde cea mai bună

ocasiune de a se instrui, citindă o carte plăcută, în care formulele costelive ale mecaniceî și rețetele grețose ale medicineî - veterinarîi, sunt mai peste totă locul fôrte binișoră furîșate printre o mulțime de noțiunî istorice, de povățuirî înțelepte și de fapte interresante, care potă să placă și să folosăscă orî căruî cititoră.

Ca să fiă dar dreptă și să te puiă îndată la adăpostă despre orî ce neajunsurî ară puté să'Ńi vină dupe urma cuvintelor mele, recunoscă, iubite autorule, că, de și tu n'ăi avută de gendă, ca lyricul nostru străbună Horașiă, să arășă poeșilor din viitorime, poteca cea bună, ânse totă ai sciută, chăiar și în materie de vênătoră, să urmeseî părintescile lui povățe, luândă dreptă devisă tăcută a scriereî tale, faimosele lui versurî din Artea Poetică :

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo. *)

Ișă uresă ca să se potă applica cărșei tale și

*) Horatii, *Ars poetica*. v. 343—44 :

«Totá aprobarea o capătă acela care întrunescă folosul cu plă

cerca,
Deșfătândă pe cititoră și instruindu'lă totă de o dată.»

hexametrii următorii, în care speru că D. Socecă, - carele în asemené castă artă priimi de siguru să'ți fiă editoru, - nu va fi supăratu a se vedé înlocuindü, chyar cu prejudiciul regulelor prosodieii latine, pe anticii domniei-sale quasi - homonymi și collegi în librariă, frații Sosii din Roma :

Hic meret aera liber *Socecio* : hic et mare transit
Et longum noto scriptori prorogat aevum. *)

Dar de vreme ce, pornindu-mă a'ți vorbi despre vânătoare, mă vedü föra veste pribegindü pe rězorele litteraturéii, mulțumesce-te, te rogü, amice, ca, în locü de o analysé scrupulósă a *Manualulu* tăü, în locü de o apreçuire a meritelor ce elü va sci neapăratü și cu mai bunü succesü să destăinuăscă la ochii ómenilor de sciință și de specialitate, într'unü cuvêntü, în locü de ceia ce'mi ai cerutü, mulțumesce-te, dicü, să'ți spuiü aci numai, în ce chipü, cum

*) Horatii, *Ars poetica*. v. 345—46 :

«Acea carte produce banii lui *Socecă*; ea trece și peste mări și prelungește în secolii îndelungați; numele vestitü alü scriitorulu.»

și ce felu, imaginațiunea, sufletul și mintea mea
atü pututu aievé să'și însușiască plăcerile și far-
mècul artei pe care tu, celü d'ântèitü, o predai
astă-đi cititorilor români, înșghiebată în re-
gule, mai multü séü mai puçinü rigurose.

Déca chïar în anniü tinereșei, pe când trupul,
- *la bête (vita)*; cum đice Xavier de Maistre, -
s'avèntă mai lesne după sburdările inimei, déca
pe atunci chïar, gusturile 'mï stătătore și trân-
dava 'mï fire nu m'atü ertatü să devitü vênă-
torü, apoi d'acum înainte ce speranță să'mï mai
rëmăiă? mai allesü când, pe tótă đioa, junghiu-
rile în picïore și podagra îmi chezășușescü pen-
tru restul vieșei, cea mai nerevocabilé patentă
de incapacitate în deprinderile sprintene și o-
bositóre ale vênătoriei.

Vorbă curată ! nicï unü alü duoilé Nimrod,
vênătorul biblicü, nicï unü alü duoilé Sânt-
Hubertü, vênătorul minunatü alü creștinilor,
eü unul n'amü să mă factü. Trebuiă să renunțü
cu totul la așa falnice năzuirï, și chïar déca désa
citire a cărșei tale arü aprinde în mine unü a-
semené dorü semeșü, nevoia arü cere ca să'lü
potolescü îndată și să mă hotărèscü a rëmâne
și în viitorü, din céta acelora cariï, când vedü

cloșca pascându bobocii de rață pe malul băl-
ței, se miră, dlcându :

Să fiă rață ? — Măsa găină !

Să fiă găină ? — Botul lătărețu !

Dar ânsă, și eă amă crescută pe câmpul
Bărăganulu ! *Et in Arcadia ego* ! Și eă amă vē-
dută cârdurile de dropii , cutrierându cu pasu
măsuratū și cu capul așintitū la pază, acele șe-
surī fōră margine, prin care aerul, răsiratū în
unde diaphane sub arșița sōrelu de vēră, oglin-
desce erburile și bălăriile din depărtare și le
preface, dinaintē vederei fermecate, în cetățī
cu miș de minarele , în palate cu miș de în-
cântări.

Din copillăriă și eă amă trăitū cu Tămădăre-
niī, vênători de dropii din baștină, cariī nēmū
de nēmū lor aū rătăcitū prin Bărăganū, pitu-
lașī în cărruțele lor acoperite cu covergi de
rogojină și, mânându în pasū alene glóbele lor
de căllușei, aū datū rôtă, ore, țile și lunī în-
tregī, împrejurul falnicilor dropioi , — căroră
ei le dīcū *Mitropolișī*, — sēu când aceștia pri-
măvéra, se întețescū în lupte amoróse, sēu când

tómna, eî ducú turmele de puî să pască pe țerrine înțelenite.

Eú n'amú uítatú nicî pe rēposatul Caraîmanú, veselul și priceputul staroste alú vênătorilor Tă-mădăyenî, carele puté să înghiță în largele séle pântece atôté vedre cõt și o butie de la Délul-mare ; nicî pe iscusitul moșú Vladú în cărruța căruîa aî adormitú tu adese, pe când elú, cu ochî de vulpe, zărîa creștetul delicatú alú dro-piei mișcându printre fulgîi colilieî ; nicî pe bie-tul George Gîantă, celú care cu o rugină de pușcă pe care orî-ce vênătorú arú fi asvêlit'o în guñoiú, nimerîa mai bine de cõt altul cu o carabină ghintuită, și care pe mine, nemerni-cul, m'a addusú de multe orî cu vênatú, la co-nacul de amédî.

În cartea'îi, plină de regule tehnice și de învățaturî doctrinariî, tu vorbescî, amice, cu unú desprețú superbú despre tóte acele pe-trecerî cynegetice, în care vênătorul n'are ne-voîă să âmble pe josú, să caute vênatul ajutatú de cânele séu și să lovîască féra séu pasărea în fugă orî în sború. Nu tăgăduescú : în prin-cipiú trebuiă să aibî dreptate. Dar ceî faci fireî? cõcî mie unuîa, déca cum-va 'mî a plă-

cută vre o vânătoare, apoi a fostă tocmai din acelea în care piclórele și mânele ată mai puțin de lucrattă.

Și'n adevărăt, să ședemă strâmbă și să judicămă dreptă : óre-ce desfătare vânătoréscă mai deplină, mai nețermurită, mai senină și mai legănată în dulcī și duíose visări, póte fi pe lume decót aceia care o gustă cineva când, prin pustile Bărăganului, cărruța, în care stă culcată, abíe înaintésă pe căi fórá de urme ? Dinainte'í e spațiul nemărginită ; dar vallurile de érbă, când înviéte de o spornică verdéță, când ofilite sub pêrlitura sórelui, nu'í însufflă îngrijarea nestatornicului oceană. În depărtare, pe linia nettedă a orizontelui, se profilésă, ca moșoróte de cărtițe uriașe, movilele, a căror urđélă e taína trecutului și podóba pustietăței. De la movila Nécșului de pe malul Ialomiței, pêně la movila Vulturului din préjma Borcei, ele stău semēnate în prelargul câmpiei, ca sentinelle mute și gârbovite sub ale lor bētrâneș. La pólele lor cuíbesă vulturii cei falnicí cu late penne negre, precum și cei surí alí căror ciocă ascuțită și aprigă la prédă răsare hidostă din ale lor grumazurí jupuite și

golașe. E gróznicū de a vedé cum aceste jivine se răpedū la stêrvurī și să îmbuibă cu mortăciunī, când, prin sohaturī, pică de bolesne cōte o vită din ciređī!

Dar cārruța trece 'n lăturī de acea prive-liște scārbósă; ea înaintésă încetinelū și ră-tăcesce fōră de țelū, după bunul placū alū mārțógelor arominde sétū după prepusul de vênatū alū Tămădăyanulū cārruțașū.

De cu đorīle, - atuncī când rouă sta âncō aninată pe firele de érbă, - ea s'a pornitū de la conacul de nópte, - de la coliba unchășu-luī *mēruntū*, caruța 'y duce acum *dorul* Bără-ganul întregū, - și tocmaī când sórele e d'a-supra améđului, ea sosescē la locul de întêl-nire alū vênătorilor. Maī adese acestū locū e o cruce de pétră, strîmbatā din pioa eī, sétū unū puțū cu furcă, adică o grópă adîncă de unde se scóte apă cu burduful. Trebuiă să fī la Paicu, în gura Bărăganulū sétū la Cornă-țelle, în međul luī, ca să găsecī cōte o mică dumbravă de vechī tufanī, sub care se adē-postescū turmele de oi ła póle, iar miī și miī de cuiburī de cīorī printre crăcile copacilor. In orī ce altū locū alū Bărăganulū, vênătorul

nu așlă altă adăpostă , spre a îmbuca sétă a dormi ȝioa , decôt umbra cărruței sale. Dar ce vesele sunt acele întruniri de una sétă duoă ore, în care toți își povestescă cote isbândi aă făcută sétă mai allesă eraă să facă, cum 'y a amăgită pasărea viclénă , cum 'y a purtată din locă în locă și cum însfârșită s'a făcută nevăđută în sboru'y prelungită.

După repaosă , colinda prin pustii reîncepe cu aceiași plăcere. Vânătorul , împrăspătă prin somnul , prin mâncarea și prin glumele de la conactă , se aprinde din noă de ispita noroculu'y ; elă , cu ochii caută vênatul , cu gândul , sboră póte cõtre alte doruri ; dar simțurile 'y sunt în veci deștepte ; inima'y veghietă este mereu în mișcare și uritul fuge, fuge departe, dincolo de nestatornica zare a nemărginitei câmpii.

Când sórele se plécă spre apusă , când murgul serei începe a se destinde treptată preste pustii , farmecul taínică ală singurătăței cresce și mai multă în sufletul căllătorulu'y. Ună sură noptatică se înalță de pre fața pământulu'y ; din adierea vântulu'y prin erbură , din țirfiitul greerilor , din miș de sunete ușóre și ne-

deslușite se nasce ca o slabă suspinare eșșită
din sînul obositu alu naturei. Atunci, prin
nălțimile vėsduhului, sborü, cãntãndü ale lor
doîne, lungi șire de cocori, brêne șerpuinde
de acele paseri cãllëtore, în care divinul Dante
a întrevëduțu graçioșa imagine a stolului de
sufflete duțose, de unde se desprinde, spre a'și
deplãnge rëstriștea, gingașa lui Francescã :

E come i gru van cantando lor lai,
Facendo in aer di sè lunga riga;
Cosi vid'io venir traendo guai,
Ombre portate dalla detta briga. *)

Dar cöte una una cãrruțele sosescü la tëlra
sëu la stîna, unde vënëtorii aü sã petrécã
nóptea; unü bordeiü acoperitü cu paie, -
trestia și șovarul sunt scumpe în Bãrãganü - ,
cöte-va sașele și olumuri pentru vite, o cëtã
de dulëi țepenü lãtrãndü cu învërșunare și 'n
tötã împrejmuirea unü mirosü greü de öie,

*) Dante, *Divina Commedia*; *L'Inferno*, cant. V.

«Și precum cocorii mergü cãntãndü ale lor doîne,
Facëndü prin aerü din sine lungi șire,
Așa vëçuiü viindü, tragëndü vațete,
Umbre purtate de pomenita sufflare.»

de cǎpă și de rachiù, étò adǎpostul și stréja ce le póte offeri bacǐul de la Rǎdana sétu celú de la Renciu. Din acestea catǎ vǎnǎtorii sǎ 'și întocmǎscǎ culcușú și cinǎ, déca cum-va n'ǎu avutú grijǎ a 'și adduce așternutú și merinde în cǎrruțe. Pe când ânsǎ, pe sub șure și la vatra bordeiului, ospǎțul și paturile se gǎtescú, dupe cum pe fiǎ-care îlú taiǎ capul, limbile se desmorțescú și prin glume, prin rísuri cu hohote, ele rescumpǎrǎ lungile ore de tǎcere ale ǎilei.

Spune tu ce veí voi despre superioritatea vǎnǎtórei cu prepelicarul și despre plǎcerile intelliginței și allese ce resimte omul în unica societate a unui cǎne dresatú dupe regulele artei; cǒt despre mine, eú rǎmǎiú totú bine încredințatú cǎ cele mai dulci mulțumiri ale vǎnǎtórei sunt acelea în care trupul nu se aflǎ osǎnditú la pedépsa jidovului rǎtǎcitorú, și apoi âncó acele care isbucnescú cu veselie printre nisce buní tovaróși, întruniți la unú locú dupe o ǎi petrecutǎ în emoțiunii isolate.

Dar *chiar și în cărrușă, vênatul* obosesc
și dup'o cină scurtă și somnul a sosită. *)

Vênători și cărrușai, mârțoge și dulci,
culcați toți la pământu, dormu acum duși, la
têrlă! « Singure, stellele nopței se
« uită de pe ceru la dînșii; ei audu cu ure-
« chile totă acea nenumărată lume de insecte
« ce se strecorū prin erburī, șiuindū, scârțindū,
« fluerândū, șuerândū și tóte acele miș de gla-
« suri se 'nalță cu rêsunetu potolitu în tãria
« nopței, se limpețescū în aerul ei rëcorostū
« și légănă în somniă, auđu lor aromitu.
« Când ânsă vre unul se deștéptă și clipesc
« ochiș, câmpia i se înfăcișesă luminată de
« scînteiele strălucitóre ale licuricilor; une-
« orī cerul se încinge pe alocurē în depăr-
« tare, de o vólvoare roșatică, provenită din
« pârjolū, și unū stolū întunecosū de păseri
« se strecoră prin nópte. »

Më oprescū, cõci mi se pare că, fõră scirea
lui Dumneđu și a cititorului, amū începutū

*) *Heliade* țice în «*Sburătorul*» sēū :

« Dar câmpul și argéoa săténul obosesc
și dup'o cină scurtă și somnul a sosită. »

să traducă descrierea stepei malorosiene, una din paginile cele mai minunate din minunatul romanțu istoricū *Taras Bulba*, de N. Gogol̃, scriitorū rusșū, carele, de nu mă 'nșelū, a scrisū, elū mai ântêiū pe russesce, comedia *Revisorele generale*. Aștū transcrie aci cu plăcere tótă acea încântătoare descrițiune; ca Gogol̃, într'o pornire de drăgăstosū nează, aștū sfērși și eū ȓicândū : « Dracul să vă ȓea, câmpiilor, că multū sunteȓi frumóse! » *) Dar atuncĭ ce s'arū mai allege din descrierea Bărganului, pe care m'amū încercatū a o face eū românesce ?

Lastū dar pe Gogol̃ într'ale sale, că 'mĭ e témă să nu mă pré dé de rușine.

Dar ce făciū, vaĭ de mine ! Amū uĭtatū cu totul că este acum admisū în radicalele principĭi de supremū și absolutū patriotismū românū că, de vreme ce Muscalĭi trebuĭăscū în genere priviȓi ca inamicĭ și rēti-voitorĭ aĭ na-

*) «Чертъ васъ вазьми, степи; какъ вы хороши!» — Romanțul *Taras Bulba* este o admirabilă descriere a vieȓei Kazacicilor Zaporojenĭ, carĭi aū jucatū unū așa mare rolū în istoria țerrilor române sub domniile strălucite a lui Mattheiū Basarabū în țerra Românească, și a lui Vasile Lupu în Moldova.

ționalității noastre, să ne dispensăm cu totul de a numi, ba chiar să ne și impunem datoria de a desfigura pe autorii lor, de câte ori binevoim a ȳ traduce, a ȳ imita sėu a ȳ localisa. Prin acėstă chiar le facem prė multă onore!

Vous leur fites, Seigneur,
En les croquant, beaucoup d'honneur! *)

*) La Fontaine, *Les animaux malades de la peste* :
« Păpânduȳ, le aȳ făcutŭ, stėpăne, multă onore! »

II.

Eramă băiată de vre-o trei-spre-zece ană când amă învățată să daă cu pușca ; - mărturisescă ânșă că de atunci n'amă măi făcută nică ună progresă în acéstă artă ; ba chiar așă puté dice din contra ! - Insoșisemă pe tatămeă la băile de la Balta-Albă , unde se adunase în acelă annă , sarea și marea , precum a și povestit'ă cu atôta spirită , D. V. Alexandri, *) pe carele atunci , acolo pentru prima ôră l'amă zărită , domnia-luă tănără , veselă și deja cunoscută prin farmecul néoș-românescă ală museă ce 'lă inspiră , eă copilă , creșândă că totă ce sbôră se mănâncă.

*) « 24 de césură la Balta-Albă, 1847 » în *România literară*, fôie periodică. Iași 1855.

Locușamă într'unu sată de pe malul stîngă alu Buzăulu, la Grădiștea, totă într'o casă cu bētrānul colonelū Enghel, acela care prin buna sa inimă, prin vioicūnea glumētă a caracterulu sētū și prin pocita șocăfiă a vorbirei sale romānescū, a lāsattū plăcute și vesele suvenire printre subordonnașii lu, acum toți veterana ai oștirea ; polcovnicul Enghel, care, luāndū de soșiă pe o cocōnă romāncă a căreī bogatā zestre coprindea o lașă de robī ȕiganī, đicea nevetei, de cōte ori se intēmpla să mōră vre unu din acești nenorociți : « Plincă, Anicușal meu ! a muritū *la dine unū ssestre !* »

Colonelul Enghel imi dāruī o pușcă cu duoē feve, scurtă și ușōră, croită și cumpānită chīar dupē trupul și dupē puterile mele ; elū mē și invățā cum s'ō implu, cum să ochēscū și cum să tragū. De aci înainte, va'și amaru de bētele vrābiī de pre gardurī ! Pe tōtă đioa stricamū într'insele cōte unū cornū de prafū și cōte o pungă de alicē ; dar apoī și ce pilafurī ne gātīa la mēsă meșterul-bucātarū, *ssestre al cocōneī Anicușe !*

Mi se pare că întru atōta se cam mārğinescū foile de dafinū ce amū pututū cullege în car-

riera mea cynegetică. Veđi bine că cu dînsele nu s'arū puté găti nici măcar *zahnia de mistreț*, pe care tu o descrii în cartea ta.

D'așū fi mai lăudărosū din fire, - și nefindū astfelū, étō o puternică dovadă că nu sunt și nu potū să fiū bunū vênătorū, nici măcar ca amicū Budurof! - d'așū fi, đicū, mai lăudărosū, așū puté să adaogū că, totū pe malurile Bălței-Albe, m'amū încercatū a da și 'n cîovlice de cele moțate, care se totū cletină în aerū și pe uscatū, strigândū, ca pui de jidănū de pre ulițe : « kibrit! kibrit! » ; amū ochitū adese și în

Cîocârlia cea voiosă ce 'n vėsduhū se legănă;*)

ba unde puī că amū cutezatū a trage cu pușca și 'n cîrdurile de gâsce sêlbaticе, ce trecū meretū cu grămada d'a lungul Buzăluī!

De nu m'arū fi opritū văcarul satuluī, așū fi nimeritū de sigurū și cōte unū graure din ceī cariī sborū printre vitele din cirédă și, împreună cu cîorile, se cōcoțesū jucândū pe spinarea boilor, cariī, cu o filosofică ne-

*) C. Negruzi, în « *Aprodul Purice* ».

păsare , rabdă așa batjocure. Ore ce vorți fi ȃicȃndũ boiř în mintea lor , despre acele obraznice păsėruice? și ce gȃnduri vorți fi rumegȃndũ ei , cȃnd se simțũ într'astfelũ călcaș sub piciorė? Mare e limba bouluı , pȃcatũ cȃ nu pȃte grȃi!

Nu sciũ ȃnsė cum și ce felũ ne adduse vorba a pomeni despre grauri și aci , ȃertă-mė , amice autorule , sȃ te țitu de rėũ fiind-cȃ , în cartea ta , n'ai spusũ nimicũ despre acestũ vȃnatũ și mai cu sėmă despre o altă pasėre pe care mulți la noi o confundă cu graurele , din causă cȃ ea pȃrtă pe franțozesce , unũ nume ce s'artũ crede cȃ corespunde cu altũ acestuıa.

Du-te într-o diminėță la Capșa și spune ȃ sȃ ȃi facă pentru dejunũ , unũ paștetũ din cele ce se chȃmă *Pâté de grives* ; apoi a-duoa-ți la mėsă , cere la Hugues sȃ ȃi gȃtȃscă o mȃncare , ce ți se va presenta într'o gingașă cutioră de chȃrtiă velină albă , sub numirea de *Grives en caisse*.

Dupė ce vei mȃnca , o sȃ simți fȃră înduoielă o adũncă muștrare de cugetũ pentru cȃ ai trecutũ cu vederea și ai nesocotitũ vȃna-

tul numitü *grives*, iar, - după cum se crede, - pe românesce, *sturđi* și *cocoșari* (?)

Aci vrëndü nevrëndü trebuiă să mă urmeđi, - și acésta îți va fi pedépsa, - într'o lungă controversă, în care philologia are să se amestece cu istoria naturală, și să facă unü talmeșü-balmeșü precôt se va puté mai doctü și mai eruditü. — Bagă de sémă că ai a face cu unü membru altü Academiei!

Romaniï, - noi, strănepoțiï lui Traianü, începemü totü dauna de la Romanï, - Romanïi cunosceaü, printre altele multe, și aceste duoë speciï de păserele și le prețuiaü dupe drépta lor valóre; unora le đicea *turdus*, și altora *sturnus*.

Turdi eraü unü soiü de păseri fórté laudatü de gastronomiï noștri străbuni. Poetul Martialü, - pe care ânsé Traianü nu 'lă pré făcea hazü, - đice că, dupe părerea lui, dintre păseri, cea mai bună de mâncare este *turdus*, iar dintre patrupede, iepurele.

Inter aves turdus, si quis me iudice certet,
Inter quadrupedes, mattea prima lepus. *)

*) **Martialis**, Epigram. XIII. 92: «Dintre păseri sturđul, - deca cineva m'arü allegé dreptü judicătorü, - iar dintre patrupede, cea mai d'ântéiü delicatéță, este iepurele!»

Fiă cum ȃice Marțială în privința păserei! dar cõt despre iepure, să mă ȃerte domnia-lui; eă ȃiă cu tata Traiană și nu aprobă ȃisele poetului. Ba încă, de nu 'mă artă fi rușine să vorbescă românesce cam în felul *Franțozitelor* rēposatului Costache Faca, cele cu « mantella *amour - sans - fin* », așă potrive aci, - și nu fōră ore care iscusință, - vorba românului: *Departe griva* (adică *la grive*) de iepure! *)

Horatiă ânsă se arată și mai entusiastă în privința *turdilor* și, ȃeă, nu se miră că unii 'și mănâncă averea ducândă la *turdi* grași, cōci nimică, ȃice elă, nu este mai bună :

Non, hercule, miror

Aiebat, si qui comedunt bona, cum sit obeso

Nil melius turdo **)

Terențiu Varrone, în cartea sa despre agronomiă, ne vorbește pre-largă despre

*) *Heliade* a publicată în vol. V, (pag. 287—311,) ală *Bibliothecăi portative* (Bucureșă, 1860), puținele fragmente de scrieră rămase de la Costantină Faca, carele a murită la 1845.

**) *Horatiă*, Epistol. I, xv. v. 39 :

« ȃeă, nu mă miră,
Dica, ȃecă unii își mănâncă averea, de vreme ce, ȃecă ună
Nimică nu este mai bună. » (sturđă grasă

crescerea și îngrășarea acestui soi de păsări, în case înadinsu clădite pentru sburătore, *ornithon*, pe care le descrie cu de-amăruntul și mai adaogă cum că o mătușă a lui avea la villa sa de pe via Salaria, în țerra Sabină, la 24 mille de Roma, unu asemené *ornithon*, din care vindea pe totu anul cincî miș de *turdi*, cote trei dinari unul; ceța ce ȳ producea unu venitū annuale de 60,000 sesterțî, adică, pe banî de acum, 12,000 lei nouî. *)

Ce stămū de ne mai gîndimū, amice? Hai să căutămū a prinde *turdi* și să ne asigurămū dintr'înșîi o miă de galbenî pe annū, ca mătușa lui Terențiu Varrone. Dar unde să ȳ găsimū? Étō difficultatea.

Adevêrul e că naturalistul latinū Pliniū ne spune că *turdi*, precum și *merulae* (merlele) și *sturni* (grauriî), foră de a'șî schimba pennele, se ducū prin țerrî vecine și că Ierna sunt fôrte mulțî *turdi* în Germania. **)

Naturaliștîi modernî, și în capul lor, vestitul Buffon, dupe ce constată că pasêrea nu-

*) Ter. Varronis, *de re Rustica*. II. 5.

**) Plinii Secundî, *Histor. natural.* IX. 35.

mită de latină *turdus*, pórtă în limba francesă, numirea generică de *grive* și că ea se asemănă cu mîerla, din care ânsă differă la penne prin nise pete regulate ce ea are în tottî dauna pe peptû, împarte acestû soiû de volatile în patru speciî, numite françozesce : *grive*, propriû ȕisă ; *draine*, care este maî mare la trupû de cõt tôte ; *litorne* și *mauvis*. Aceste duoë din urmă sunt cele maî preferabile la mîncare.

Differitele speciî, precum și varietățile lor, se distingû prin mărime, prin coloritul pennelor și chîar prin unele moravuri ; dar în genere, aceste păseri sunt sêlbaticie, puĕinû jucătore, maî multû triste ; ele vîeșuiescû isolate ; cuîburile lor sunt fórte curatû clădite și oușorele lor, frumosû colorate albastru sêtu verde. Ele trăiescû în țerrile despre nordû și vinû maî cu sémă cõtred tómnă în părțile meridionale. Sunt fórte mîncăcîose ; însuși Horatiû ne o attestă :

Amite levi rara tendit retea,
Turdus edacibus dolos, *)

*) Horatiû, *Epod.* II. v. 33—34 :

« Acață de nulele lațuri cîscate, momeli pentru sturđii mîncăcîoși. »

și le place cu deosebire struguri, cauză pentru care Francesii au și creată dicitórea: *souil comme une grive*, ce se applică celor cari la noi au furatú luléoa némțului.

În cetatea Dantzig din Prussia se consummă pe annú ca la 90,000 pärechí din specia celor numite *mauvís*; cele díse *litorne* ȳernésă în Austria-de-Josú și în Polonia; iar în unele părți ale acesteí ultime țerrí, cótínea specíei *grive* este așa de considerabilé, în cót se prindú fórá numărú și se transportă luntri pline, încárcate cu de acestú vénatú.

Déca ele ánsé se află așa de multe prin ținuturí vecine cu noi, prin Polonia și Austria; décă, ducéndú dorul víței, ele se nascú cu grámada în împărăția hámeifuluí și a berei, este óre prin putința ca, flámênđíte, să nu fi însemnatú ele áncó de multú prin aerú, cáile pe unde, în timpul de acum, avea să ne calce, cu ferú și cu focú, nápastea consorțiilor nemțescí? Despre acestú nouí *bumbașírí* aí țerreí, scímú cu prisosú ce soiú de pasére sunt și numele lor le cunnóscemú máí multú decót amú dori; cu multú máí greú ne vine de a

nimeri pe acela mai puçinü illustru alü împennaşilor lor compatrioşş.

Amü consultatü pentru acésta, tóte dicşionnariiele nóstre, chşyar şş pe celü făcutü sub numele Societăşei Academice române, şş étö totü ce amü pututü allege, mai cu sémă din Vocabulariul franceso-românescü alü D-lor P. Póenaru, F. Aron şş G. Hill :

Grive se şice pe românesce *Sturşü* ;
Draine se chşyamă în limba nóstră *Cocoşarü* ;
Litorne este unü feltü de *Cocoşarü*, cu capul cenuşitü şş *Mauvis* este unü feltü de *Sturşü*.

Autoriş Dicşionnariuluş Academicü nu înscriş cuvêntul *cocosiariu* ; - póte că nu va fi de originê latină ? Côt despre *sturdium*, âncö nu aü ajunsü la littera *S*.

Intr'unü cuvêntü, *la grive*, pe latinesce *turdus*, nu este cötuşş de puçinü *graurele* românescü, cu tóte că, judicândü dupe asemuirea lor, aceste duoê numirş parü a fi rudite.

D. Littré, în monumentalul sêü dicşionnariü alü limbei francese, nu sciă ce origină să dé cuvêntuluş *grive*. Ore acestü nume nu va fi elü derivatü din adiectivul latinü *gravis*, - greü,

insistă asupra acestei particularităţi Buffon, arătându că în sburarea lor rapide şi sgomotosă, grauri par a fi suppuşi la o tactică ce se exercită cu o disciplină militară, sub ordinea unui şef. Chiar şi Dante a luat furtunosul sbor al graurilor, grămădiţi în stoluri largi şi plini, dreptă termină de comparaţiune, ca să descriă, în versuri nemuritoare, cum spiritele nenorocite sunt purtate fără repaus, de suflarea vijeliilor infernale :

E come gli stornei ne portan l'ali,
Nel freddo tempo, a schiera larga e piena;
Cosi quel fiato gli spiriti mali.
Di qua, di là, di giu, di sù gli mena;
Nulla speranza gli conforta mai,
Non che di posa, ma di minor pena *).

Nu rămâne înduioşă că *stornei* lui Dante, *les étourneaux* ai lui Buffon şi *sturni* lui Pliniuşi şi lui Marţială sunt grauri noştri, cu pennele negricioase şi presărate cu pete albe sêu sure,

*) Dante, *Divina Commedia. L'Inferno, cant. V. c. 38—45.*

« Şi precum graurii sunt purtaţi de ale lor aripe,
Pe timpul rece, în stoluri largi şi pline,
Aşa şi acea suflare purta spiritele nenorocite.
În coel, în colo, în jos, în sus le mână;
Nici o speranţă nu le mai mângăie
Nu dore de repaus, ci de o mai mică pedepsă. »

cariî trăiescū în Europa, - din fundul Şvediei pênă în insula Malta, şi chîiar în Africa, pênă la capul Bunei-Speranţe, - cariî, după ce în luna lui iunie, 'şî au clocitū ouele lor cenuşii, în cuîburî străine séu în scorburî de copaci, se adună de petrecū în stolurî, dormū nóptea în stufū, se cîorovăiescū séra şi dimineţa, se scólă toţi de o dată cu mare volbură şi trecū răpede ca unū norū negru îndesatū, se amestecă printre porumbiei şi printre cîorî, se domesticescū bine în coliviă, ba chîiar, decă îi puî în pensionū, învaţă a vorbi françozesce, pronunţandū grasū littera r, întocmai ca la Paris.

Se vede că Buffon, - o spune însuşi, - a auđitū graurî vorbindū nemţesce, latinesce, hellinesce şi alte limbî; cît despre mine n'amū avutū parte a constata *de visu et auditu*, talentele polyglotte alle acestuî interresantū némū de păsəri. Atôt numai potū đice despre dînsul că despreşul cu care îlū tractésă intrigantul acela de Marşialū, declarându lū bunū-denimica, *inopes*, mă îndémnă şi mai multū a lua în antipathiă pe acestū poetū servilū şi demoralisatū, urmândū şi întru acésta, exem-

plul datt de augustul meü strămoșü, Caiu Ulpü Traianü.

Eü, de cöte orï mi s'a întêplatü sä mă-nûncü graurï, - adică *sturni* latinescï, or *étourneaux* francesï, și nu *sturđi* românescï, sétü *grives* françozescï, - le amü găsitü unü gustü sörte bunü și mai allesü unü mirosü de vênatü din cele mai plăcute. Nu căutä dar la cele ce dicü autorï și când veï da peste stolurï de graurï, îpușcă sörä desprețü cöt veï puté mai mulți. Poți fi încredințatü că eü unul îți voiü rămäné tare recunnoscëtorü pentru plocontü!

Décä cum-va acum te simți cam obositü de lunga digressiune zoologico - philologică prin care amü rësbunatü de nepăsarea ta, pe *sturđi*, pe *cocoșari* și pe *grauri*, apoi totü mai ıértä-mé sä adaogü vre o duoë treï cuvinte în materiı analöge, adică sä'ți facü cöte-va întrebări, și apoi, dëü, vë datü pace și ție și némului păsërescü.

Mai änteitü, te rogü spune'mı decä sciï sétü nu sciï ce soiü de sburätöre este *grangurul*? Amü auđitü de la unı, - și așü dori sä afü decä aceia nu se înșelä, - că päsëruica ast-

felu numită este chiar acelu vrăbete grăsunu care se îndopă cu fructe de prin grădină, *emeriza hortulanus*, și care cu dreptu cuvântu, este socotitu în Franția ca una din cele mai delicate îmbucături ornithologice. *) Abiéexpusă la dogoréla jaraticulu, elu se preface într'o sărmăluță de grăsime profumată. Gândindu-mă la ele, așu vré să fiu și eu printre óspeții șórecelu din Lafontaine :

Autrefois le rat de ville
Invita le rat des champs,
D'une façon fort civile
A des reliefs d'ortolans. **)

*) Mă amă luatú séma, séu - ca să đicú mai adevératú, - după ce amú scrisú acestea, amú aflatú că grangurele este o pasére galbină și mare còt mierla, care pe latinesce se chiamă *oriolus galbula*, iar pe françozece *loriot*. Dar numele românescú alú gustosulu ortolan, totú nu 'lú amú aflatú, ci din contra mai multú m'amú încurcatú vėđéndú în Museul de istoriă naturală de la'Academiă, două păséri de marime și de formă cu totul diferite, purtândú améduoș numirea latină de *Emeriza hortulanus*, fórá de ecuivalente românescé. - *Confusio summa sequetur!* - E pur eu amú mánecatú ortolanu, vėnațu în țerră la noi.

**) La Fontaine, *Le rat de ville et le rat des champs* :

«Odinióră șórecele de orașu
Pofti pe șórecele de la câmpu,
Intr'unú modú fórté politicosú
La mezelicuri de (?)»

Trecu la a doua întrebare. Pentru ce, rogu-te n'ai spusu nici măcaru unu cuvântu despre o altă pasere de pădure care, de și e cam rară la noi, ânsă este privită pretutindenți ca unul din cele mai delicate vênaturî? Francesii îi dicu *gêlinotte*; Germanii *hasel-kuhn* (adică găină de alune); Rușșii, - și amintescu numeleî rusescu, fiind-că pădurile de bradū și de mestecănū ale Rusșiei sunt pline de acéstă precioasă sburătoare, - Rușșii o numescu *rêpcik*; iar la noi, ea se chîamă cum se va fi chîamându? Sciū de sigurū că în județele de munte ale Moldovei, unde vênătoriî le pândescu pe mușchul celu verde de la tulpina brașilor, acele păseri, mai mari de cōt unu sitarū și împodobite cu sprîncene roșii ca cocoșii sêlbatici, portu numele de *teruncă*. Dar dincōce de Milcovū, cum le dice? găinușe sêlbatices? găinușe de alunū? sêu ?

Când divinul cântărețu alu Divinei Commedii, călăuzitū de maestrul sêu Virgiliū, ajunge în cercul acela din Infernū, unde erau muncite de o aprigă și neîmblânșită furtună, suffletele pécătōse ale muritorilor, cari aci pre pământū, dândū uitărei sântōsele dar asprele legi ale

înțelepciunei, își petrecuse viața în desmierdări lumesci,

a cosi fatto tormento
Eran dannati i peccator carnali,
Che la ragion sommettono al talento, *)

atunci poetul nu află, în puternica sa închipuire, alte imagini mai potrivite spre a descrie pe acei nenorociți, de cât a'î asemui, când cu șire lungi de melancolică cocoră, când cu stoluri zăpăcite de grauri, când în fine cu amorose porumbițe care, chiămate de dorință, cu aripele întinse și drepte, sboru cōtre dulcele lor cuibă, purtate prin aeru de dorul ce le 'ncinge:

Quali colombe dal disio chiamate,
Con l'ali aperte e ferme, al dolce nido
Volan, per l'aer dal voler portate. **)

*) **Dante**, *Divina Commedia. L'Inferno. Canto V. v. 37-39*:

«La cazna aci descrisă erau osendiți cei cari a'î p'că-tuitu cu carnea, și a'î pusă rațiunea mai prejosă de plăcerile lor.»

) **Idem, idem, v. 82-84:

«Precum porumbii, de doru chiămați,
Cu aripele deschise și țepene, la dulcele cuibă
Sboru, purtați prin aeru de ale lor dorințe.»

Răpită de armonia acestor suave versuri, ciripite în dulcea limbă toscană, inima se avântă și dînsa pe urmele amoróse ale pasăreii ușóre; ochiul o însoțesce prin spațiu; gîndul se resfață în desfătările aceluï cuibü doritü!

Dar colo, sub adîncul frunzișü alü codrului stă pititü vîntătorul, cu ochiul țintitü la prédă, cu brațul agerü la trăgaciü. Blânda turturică a sositü, amețită de bucuriă, aprópe de soțul ei; ea s'a pusü alături cu dînsul pe o cracă verde a stejarului; gungunindü, ea își scutură aripile și 'și încovóia gușa argintă. Sórele de améđi vérsă emanațiuni voluptóse de căldură în rariștea pădureii și sub umbra copacilor; rațele lui se strecorü luminóse printre frunđe și sclipescü ca aurul pe undele limpeđii ale pîriului. Totul în fire e liniște, tăcere, dorü și speranță; totul, pentru norocita păreche, plutesce în visuri de plăcere, în farmecü amorosü! Cu gîndul, ea sórbe póte o eternitate de fericiri!

Dar de o dată unü pocnetü fatalü rêsună; echo îi răspunde de prin tóte adîncimile codrului trezitü. O sërmană pásërică a picatü mórtă sub stejarü. Vîntătorul veselü o asvêrlă

sângerată în tolba sa. Dar soția turturică, cea
care, vai! a rămasă cu țile :

Cât trăiesce, totă jălesce
Și nu se mai însoțesce!
Trece prin florî, prin livede,
Nu se uită, nu mai vede,

Și când șede câte-o dată,
Totu pe ramură uscată;
Amblă prin dumbrav'adîncă,
Nici nu bea, nici nu mănîncă.

Unde vede apa rece,
Ea o turbură și trece;
Unde e apa mai rea,
O mai turbură și bea.

Trece prin pădurea verde
Și se duce de se perde;
Sbóră pînă de totu cade,
Dar pe lemnă verde nu șede.

Unde vede vînătorul,
Acolo o duce dorul,
Ca s'o vedă, s'o lovlască
Să nu se mai prăpădîască!

De vreme ce tu, autoru alu *Manualulu* de
vînătore, n'ăi socotitu de cuviință a număra și

turturica printre paserile de vânată, eu am dată cuvântul răposatului întru fericire, marelu Bană Iănăchișă Văcărescu, ca să răsbune de a ta uitare pe aceste dulci și fragede sburătoare. Totu de o dată grațioasă și jalnică elegiă a vechiului poetu română îmi va servi dreptă orațiune funebră pentru totă vânatul împennată, asupra căruia m'amă întinsă, - mi se pare, - cam fôrte peste măsură.

Pănă aci dar cu păsările bune de împușcată și bune de mâncată ! Să le fiă țerrâna, - adică nu să le fiă mai bine carnea ușoră stomacului, și apoi vecinica lor pomenire !

III.

În toate țerrile ce se bucură de legătură înțelepte și prevădătoare, pe care le și pune în lucrare o systemă de administrațiune regulată ca césornicul, prin toate acele țerrī, vine unū momentū alū annulū când de-o-dată vênătórea se închide. Atuncī cote-va lunī d'a rōndul nu mai audī nicī prin holde, nicī prin crângurī, pocnetul erbei de pușcă și șuerătura alicelor; atuncī se dă recreațiunī și vacanțī vênatului, iar vênătorilor li se impune pedépsa poprelei.

La noi pênă acum nicī legea nu prevede nimicū, dar nicī înalta oblăduire nu simte trebuința de a se amesteca în traful, mai multū

séu mai puçinü turburatü, alü lighiónelor sël-batice ; ea de o camdată se mulțumesce a *regularisi* vitele cu patru, și mai allesü pe cele cu duoë picjóre.

Ast-felü stândü lucrurile în patria ucenicilor těj, pentru ce, o tu, dascăle de vênătoriă systematică și rațională, n'ai supplitü lipsele legel și nepăsarea cârmuitoréscă, dândü óre-care povățe în privința timpuluı când se cuvine ca vênătorul să'și puiă pușca și pofta în cuıü și să dé nevinovașilor sěj adversarı, unü rëgazü ce, în curëndü , ıı va asigura, totü luı, o mai spornică și mai dăınuitoře isbëndă? Spune adevëratü ! cöte-va cuvinte asupra acestuı punctü n'arü fi fostü ele óre fórte la locul lor, în *Manualul* těj de vênătoriă ?

Bagü ânsë de sémă că devü din ce în ce mai exiginte și că nu facü alta de cöt a scöte mereü la mërunte ponóse, cărșei tale. Sunt sigurü că, de când citescı aceste lungı pagine fõră șirü, ai çisü miı de orı pënë acum : « Lip-
« să 'mı de asemené critică, unde se vorbesce
« mai multü de ceıa ce nu'mı a plăcutü séu
« n'amü socotitü de trebuință a le spune ! »

Sciı ânsë că sunt totü felul de sirı pe lume.

Când, spre exemplu, dai unui omu flămândă, unu prânđu cu care își pôte fórte bine potoli fόμεa, mâncându totu lucruri simple, dar sănétose și curatü gătite, e învederatü că nu se cade ca elü să céră mai multü. Dar decă acelu omü este lacomu din fire și mai allesü decă are gusturi rêsățate, elü o să se totü plângă că nu' ai datü mezelicuri și trufandale, prăjituri și zaharicale; o să preținđă că, în locü de carne de vacă, arü fi trebuitü să' i presentü dobe de mistrețü și kebaburi de caprióră, în locü de puł de găină fripiți, prepelițe tăvălite în melațü și bicați prăjiți în mustul lor.

Socotesce că totü cam așa factü și eü cu *Manualul* tãu, cerëndü pôte prisosü acolo unde se află ceia ce este de neapărată trebuință, și, în puterea prieteniei, ȳertă' mĭ aceste nazuri de lăcomiă litterariă.

Dă' mĭ dar voiă să mă întorcü iar la vorba de mai nainte și să arättü, în cöte va cuvinte, causele ce trebuiă să îndemne pe vênătorul înțeleptü a curma, pentru unü momentü, isprăvile sale. Dar de vreme ce tu nu ai voitü a spune acele cause, mie 'mĭ e témă că eü nu voitü puté; de aceia, ca să scăpămü amênduoi cu

faça curată, hai să facem locu aci între noi, poetului Lucrețiu, pentru ca, în versuri turnate ca de bronz, precum erau și legile Romei, să invóce elu, în favórea naturei aprinsă de dor, pe nascétórea spornicej ginte romane, pe desmýrdátórea ȕeilor și a ómenilor, pe antica Vinere, fecunda și neobosita prenóitóre a seminȕiilor lumescj: *)

*) *Lucretii, de rerum natura, I v. 1-20 :*

«Náscétóre a gintej lui Enea, voluptate a ómenilor și a ȕeilor, fecundá Vinere! tu, care sub stellele lucinde ale cerului, impoporesi marea cea plutitóre și pámentul celú roditorú, prin tine totú némul vȕeȕitórelor concepe și se nasce spre a vedé lumina sóreluj. Dinainté ta, 'ȕeiȕá, dinainté ta și la a ta sosire fugú vȕnturile și nuorij de pre cerú; sub tine, pámentul impestriatú așterne florj suave; ȕie 'ȕi zimbescú vallurile máreij și cerul, înseninatú de tine, lucece de o luminá preste totú împărăȕiatá. Cócj îndatá ce primávóra deschide șirul frumóselor ȕile și îndatá ce sufflările ínstrunate ale Zephyrului reíncepú a deștepta puterile fecundáreij, máj ántéiú sburátórele cu ínima strapunsá de a ta virtute, vestescú, o ȕeiȕá, a ta venire; apoi turmele sȕlbatice saltá cu veselíá prin páșuni și strábattú ín notú rapeȕile riurj; ast-felú, aprinsa de frumuseȕea și de farmecele tale, tótá firea ínuffeȕitá te urmésá, cu ínlocare pe tine, orj unde tu o máni a se duce. De aceia, prin marj și prin munȕi, prin apele volburóse, prin locuinȕele frunȕóse ale páșérilor și prin cámpille ínverȕite, ínspirándú tutulor ín peptú o dulce ýbire, tu faci ca cu plácere sá se ínmulȕascá ín eternú generaȕiunile lumel.»

Aeneadum genetrix, hominum divomque voluptas,
Alma Venus, caeli subter labentia signa
Quae mare navigerum, quae terras frugiferentis
Concelebras, per te quoniam genus omne animantum
Concipitur visitque exortum lumina solis.
Te, dea, te fugiunt venti, te nubila caeli
Adventumque tuum, tibi suavis daedala tellus
Summittit flores, tibi rident aequora ponti
Placatumque nitet diffuso lumine caelum.
Nam simul ac species patefactast verna diei
Et reserata viget genitabilis aura favoni,
Aëriae primum volucres te, diva, tuumque
Significant initum percussae corda tua vi.
Inde ferae pecudes persultant pabula laeta
Et rapidos tranant amnis: ita capta lepore
Te sequitur cupide quo quamque inducere pergis.
Denique per maria ac montis fluviosque rapacis
Frondiferasque domos avium camposque virentis
Omnibus incuens blandum per pectora anorem
Efficis ut cupide generatim saecula propagent.

Aşa dar, când sosesc primăvera, amice vênătorule, îndură-te şi tu, şi lasă-gingaşei Vineri şi dulcelor ei desmierdări, întrégă domnirea lumei. N'ai avut tu ore timp în destul ca să respândesci gróză şi mórte prin crânguri şi pe câmpii? Chiar pe această zăpadă ce se topeşte acum sub adierea încropită a ze-

phyurului primăvăriticu, n'au fostu ore typarite
urme încrucișate ale copoilor, gonindū prin
pădure iepurile fricosū și vulpea viclénă, carii,
fiă-care după firea sa, se silescū a'și minți go-
naciū și a încurca dīra lor printre tulpinele
despuțete? Dar Braica, Grivei și Dudașū, cu
botul la pământū, cu urechile blegite, cu cōda
întinsă, alérgă fórá îndurare și cu glasul lor
spaimēntă féra prin tōte cotiturile ei. Lătra-
tura lor chiălălăitā, când maī apropiētā, când
apoī perdutā prin atmosphera raritā de gerū,
resună cu o cūdatā monotoniā la urechile vē-
nătorului, încremenitū pe locuī de pândā. Nu
sciū ce cōrdā misteriosă a inimei sbîrniā la
acea sēlbatică armoniā! Când copoii vestescū
apropierea vēnatului, nerăbdarea ilū face să
tresare maī multū de cōt frigul. Cu ochiul
pironitū către partea unde s'aude lătratul, elū
așteptā, ispitesce, cautā, mēsōrā lucūl zăpe-
deī fórá de cārrare; iar când de-o-datā s'aratā
șoldanul cu urechile cūlitate sēu vulpea cu cōda
tîrîșū, ca într'unū fulgerū, elū ūea pușca la că-
tare și trage !

Pe când eramū ajunșū aci cu scrisul, fuseiū

Înteruptă de fetița mea care venia în fuga mare să'mi adducă o veste ce o înveselise foarte: mergându în curte ca să se jöce cu Capişóna, cătéoa, a găsit'o culcată pe unü mindirü de paie și avëndü împrejurul ei o grămadă de cățeluși, micü cöt pumnul și orbü ca sobolü. Eraü unspredece bursucei, cariü se svêrcolïau, chițăindü și mïerlăindü, sub ugerul mamei, unü negri, alțiü murgü și alțiü bălțaü. A trebuitü negreșitü ca dintr'o așa de numerosă prăsilă, să facü și partea engherului. Aci dar, în allegerea căteilor cu dreptü de vieță, amü avutü occasiune de a pune îndată în applicare, învățaturile și povățele ce se găsescü în cartea ta; amü opritü dar căteii «cariü a-
«veäu capü mai mare, botü mai largü, nări
«mai deschise, urechü mai subțiri și mai bine
«croite, peptü mai latü, picïóre mai lungü,
«códă mai grósă la rădăcină și mai subțire la
«vêrfü.»

Îți mărturisescü, amice, că în privința acestei ultime recomandațiunü,- cu tötă încrederea ce amü în cunnoscințele'ți și'n experiența'ți cynopedice,-rëmăseitü pe gëndurü, întrebându-më ce felü de influență vorü fi avëndü grosimea și

forma codei asupra facultăților intelectuali și physice ale unui câne? Așa dar acestu appen-dice alu șirei spinărei are și elu o însemnătate ethică în natură, și prin urmare filosoful communistu și phalansterianu Ch. Fourier scia ce cere, când pretindea că omul, spre a fi perfectu, aru trebui să aibă la spate o codă cu unu ochiū în vârfulu.

Alții, din contra, au așteptatū de la scur-tarea codei, chīar și la animale, efecte esthe-tice pentru acestea, - dovadă caii englezesci, căroro li se taiă codă, pentru frumusețe, - ba chīar și efecte moralisătore pentru omenire; cōci, spre exemplu, Plutarchū ne spune că frumosul, resfățatul și sburdalnicul Alcibiade, flórea ephēbilor din Athena, tăia într'o ți codă cea frumósă a unui câne minunatū pe care 'lu cumpărase cu șēpte-șecē de mine (vre o 6,500 lei noi), numai pentru ca, dāndū de vorbă concetățenilor sēi asupra acesteī nevinovate nebuniī a lui, să'ī oprīască de a cârti despre dīnsul alte lucruri mai rele. *)

Apoi mai este încă și o vorbă romānescă :

*) Plutarchi, vita Alcibiadis, IX.

«*Codă lungă, minte scurtă!*» ȕicetóre nesocotită a poporului, pe care adese o dă de mincună și femeia cu lungi plete și vulpea cea lung-codată.

Dar dintr'una într'alta, vorbindu despre cõdă, despre vênător și despre vulpe, îmi aduseiũ a-minte o poveste pe care amũ auditi'o adese ori, pe când eramũ copillũ, spund'o unũ bãtrânũ vênatorũ, cãruia îi plãcea sã glumĩascã cu tovarõșii sãi.

Deca cum-va vrei sã dormi și nu'ți vine de sine'și somnul, apoi pune capul pe pernã și ascultã :

A fostũ o datã ca nici o datã, - deca n'arũ fi nu s'arũ povesti, - pe când se potcovia puricele . . . , și cele-l-alte și cele-l-alte.

A fostũ o datã unũ vênatorũ care, de cõte ori mergea la vênãtore, avea obiceiũ sã ȕea cu dĩnsul pe servitorul sãu, iar când se întorcea înapoi, povestea cui vrei sã'lũ asculte o mulțime de întẽmplãri minunate care de când lumea nu trecuse nimenui nici mãcar prin visũ, și la tõte aceste basne, nu lipsia nici o datã de a aduce ca martorũ pe bĩetul servitorũ, adevãratul omul-lui-Dumneȕeu.

Ađi așa, mâne așa, pêne când într'o ți acesta, sătulă de a face mereu de pomană meseria ticălosă de martori mincinosi, își ceru sēma de la stēpână și voi cu totă dinadinsul ca să'și ȳea đioa bună de la elă.

Stēpânul stărui ca să aște pricina acesteĳ neașteptate hotăriri și cu vorbe blânde, îlă întrebă: - «Óre nu te mulțumescĳ cu simbria ta și cu traful ce ai în casă la mine, de vrei «să mă lași?»

— «Să nu păcătuiescă, cocóne,» - îi răspunse servitorul; - «tóte sunt bune la domnia-ta. Dumneđeă să'ți dea totă bine! Dar să'ți spuă curată si să nu'ți fiă cu supărare: uște, mă muștră cugetul de atóte doveđi mincinoșe ce'mă ceră să daă pe tótă đioa, când începă, - adică să fiă cu ȳertăcune! - când începă a tăya la palavre vânătoresci. E păcată de Dumneđeă, cocóne, să mă afundesă eă cu totul în focul Gheeneĳ și să portă eă, săracul de mine, totă ponosul păcatelor cu care domnia-ta îți încarci de bună voiă sufletul. Lasă-mă mai bine să mă ducă cu Dumneđeă!»

Așa vorbi servitorul și stēpânul se puse pe gēndură; dar fiind-că elă cunoscea prețul

uneî slugî drepte și credincioase, se răsghîndi bine și'î respunse într'ast-fel :

— «Ia ascultă, băiete ! Veđu că tu ești omă
«cu frica lui Dumnezeu. Rămâi la mine și a-
«jută-mă ca să mă desbărți de pûrdalnicul
«meu de năravu. Crede-mă, nici eu n'așu voi
«să spuî ceia ce nu pré este tocmai adevărul ;
«dar ce să'î faci năravului ? Mă iewa gura pe
«dinainte. Așa dar, să facemă cum e mai bine ;
«să facemă între noi o învoială, ca să scapă
«și eu de așa urîtu cusuru, să rămâi și tu împă-
«cată cu sufletul. Când mă voiă afla în vre
«o adunare, tu să stai la spatele meu, și cõt
«vei auđi că începă a croi cote una mai deo-
«chiată, tu să mă tragă de mânica haïneî, cõtă
«eu îndată voiă îndrepta-o după fința ade-
«vărului.»

Așa spuseră și așa rămase să fiă.

Peste cote va țile, șeđendă la măsă cu alțiî, vênătorul începu să povestiască că la o vênătore la care fusese de curêndă, 'î a eșșitu înainte o vulpe, care avea o cödă, o cödă lungă, lungă celă puçină de cincă stânjenî!!!

Pe când, în focul povestireî, elă rostia acesteia cu cea mai deplină încredințare ca și

când lucrul ar fi fost în tocmai după cum îl spunea, de o dată se simți tras pe dînderet, de mânica surtucului. Iși aduse aminte de tocmeala cu servitorul; își luă vorba înapoi și îndreptându-se că, în înferbințela vînătoarei, nu va fi vedut în tocmai bine, reduse cînda vulpei pînă la vre o două stînjeni.

O nouă smîncelă de haină, îl făcu s'o mai scurtesc cu un stîjen.

La a treia, o cînti pînă la două coși.

Simțind încă și acum efectele restrictive ale conștiinței servitorului, se înduplecă a mai rețea din cînda vulpei: - « Două coși în-
« tocmai nu va fi fost; - dîse el, asudîndu, -
« dar pre legea mea, că era de un cot și
« mai bine! »

Servitorul, care se bucura acum și mulțumia în sine lui Dumnezeu, auzind pe stăpînul său cum se lepăda din ce în ce mai mult de ispitele Satanei, credea că e momentul nimerit spre a-l aduce la o deplină pocăință și 'lă mai trase încă odată de mînică.

Dar răbdarea vînătorului era ajunsă la culme, și întorcîndu-se de-o dată înfuriat cître neîmplînditul său censor, se răsti la dînsul,

strigându în gura mare: — «Bine, mişelule!
«Nu'ţi e destul cu atôta? Ce! vrei să lasă
«vulpea bércă? Dar mai bine să te ȳea pe
«tine Dracul de o mişă de orî, de cõt să ră-
«mâă vulpea mea fõră de cõdă!»

Să nu 'ţi închipuiescî, amice, că amü co-
piattü acéstă istoriõră din cartea rëposatului
Antonü Pann, intitulatã

*Povestea vorbei-seü culegere de proverburî
de prin lume adunate
şi ȳarãşl la lume date ; *)*

dar precum amü auđit'o de la betrãnul meü
vënãtorü, totü cam aşa 'ţi o şi povestiü.

Morala ei, - déca va căuta cineva o mo-
ralã într'insa, - este, precõt mi se pare, că,
de vreme ce exerciüile vënãtorescî atü darul
de a desvolta într'unü chipü cu totul excep-
şionnale, imaginaşunea omenescã, nu trebuă
sã ceremü de la vënãtorî o apreşuire rece
şi nepãrtinitõre a întëmplãrilor şi a isbëndilor
ce se attingü de artea lor favoritã. Celor ce
sunt Achilü şi Diomeđi pe câmpul de bãttaia ,

*) 3 volume. Bucurescî 1852—53.

se cade să le ȳertămŭ a fi și Homerŭ, când începŭ a rhapsodia pe lyra Calliopei.

Ș'apoŭ, în thesă generală, făcëndŭ partea slăbiciunilor omenescŭ, să nu uȳtămŭ că nă-ravul din fire nu are lecuire și că cei mai mulȳi dintre ómenŭ sunt ca lupul, care pėrul 'și 'lŭ lėpădă, ȳar năravul bā.

De aceȳa, când vine unul și 'ȳi istorisesce, bună-órá, că a împușcatŭ, de la pândă, lupul, pe când i l'aŭ addusŭ copoŭi gonindŭ; că a înjunghiatŭ cu cuțitul de la brėu și a culcatŭ la pămėntŭ pe ursul, care se răpeșise asupra'ȳ, rānitŭ fiindŭ de glonțŭ și ĩnfuriatŭ, eŭ unul nu sunt de părere că trebuiă să te frămėnșŭ așa tare cu firea și mai allesŭ mi se pare că este cu totul de prisosŭ ca să te cercŭ a ȳ dovedi cum că se amăgesce și că ceȳa ce spune nu a fostŭ nicŭ o dată și nicŭ se póte aȳevé ĩntėmpla. Óre făcëndŭ astfelŭ, nu cam perđŭ ordŭl pe gāscé?

Dar ĩmŭ veŭ đice: - « Pentru ce să nu com-batemŭ errorile respāndite ĩn publicŭ de « réoa credinșă séŭ de fanfaronnada unora? « De ce, chȳar ĩn materie de vėnătorŭ, să « nu hotărĭmŭ marginile posibiluluȳ? Pentru

« ce să nu arătăm celor ce voiesc a se scrie
« printre vrednicii cetași ai sântului Hubertü,
« la ce punctü alü orizontelü vênătorescü
« sfințesce sórele putinței și începe să licu-
« riască fofengherul *) înduoielnicü alü fan-
« tasticelor plăzmuirü? La ce mintea și gura
« să nu fiă drepte, tocmai la aceia cariü, cu
« ochüul și cu mâna nu potü să deé greșü?
« Pentru ce? »

La tóte acesté întêmpinări judicióse și dic-
tate de cea mai candidă virtute, témă 'mü e
că tótă brasla veselă și ușórá a vênătorilor,
incepëndü de la vâtaful Pasache și pênë la
tiriachiul Café-subțire, îțü va răspunde în
chorü cu o păcălitură vênătorescă, țicêndu'țü:
- « Veđü d'aia n'are ursul códá! »

Pasă atuncü de Ț mai învață carte!

Noi ânsé ceștia-l-altü cariü judicămü sănê-
tosü, cariü scimü vorbi și cu gravitate, cariü

*) Dêca cum-va nu cunnosêi acéstă expresiune, më grăbescü
a 'țü spune că astfelü numescü țërraniü, în unele locuri, lucélërul
dimineței, căruia Ț țicü și *stêoa porculü*. Expresiunea allêsă de
mine este soră înduoelă mai clasică, cöci derivă evidentü din
duoé cuvinte hellinesel: *φῶς*, *lumina* și *φέγγει*, *lucisce*. Termi-
națiunea, dreptul lui Dumneđeu, e cam șocătêscă.

ne silimū a găsi adevărul, binele și frumosul, în orī ce faptă, să ne vedemū de trébă și să urmămū a cullege, chīar și din vânătoriă, cugetări seriose și impresiuni plăcute, atôt pentru minte cōt și pentru inimă.

Dar de vreme ce nu ne pré înțellegemū amēnduoī asupra felului preferitū de vână-tōre, - tu țindū cu prepelicarul și eū cu cărruța Tămădăianului, - aīdemū, amice, să căutămū împreună, prin largulū dominiū alū vânătoriei, unū câmpū pe care ne vomū potrivī pōte la gusturi!

IV.

Sunt acum mai bine de o sută de ani de când unul din cei mai mari scriitori ai Germaniei, Lessing, a scos o carte sub titlul de « *Laocoon său despre mărginile respective ale poeziei și ale picturii.* » *) Intr'acestă capă-d'operă de critică și de bun gust, autorul descrie cu fineță, cu claritate și cu eleganță, mișlăcele diferite ce fiă-care din aceste două arte pune în lucrare ca să interresese, să mulțumiască, să misce și să răpfască pe om.

'MI a venit în gând că o carte de felul

*) Typărită mai întâi la 1763 și tradusă în limba franceză la 1802, de **H. Vanderburg.**

acesta s'arü puté scie, luändü cineva de subiectü vênătórea, spre exemplu, și analysändü, pe rîndü, tóte impresiunile ce ea produce asupra imaginațiunei și asüpra simțimintelor omenesci, atôt prin împărtășirea ómului la înseși acțiunile ei, cõt și prin descrieri litterarij, prin imitațiunii armonice séü prin representări plastice ale scenelor de vênătóre.

S'arü puté deștepta, într'o asemené operá, miș de idei energice și salubre care arü scáldea mintea obositá și sufletul amorțitü în roua în-tăritóre a timpilor de anticá vërtoșiá trupescá; apoi arü veni rîndul cugetárilor dulci și duíose ce vlăstărescü adese în traíul singuraticü alü vênătorului și care, cu totü nesaíul lui de omorü, facü une ori ca o lacrimá de dorü și de îndurare să'Y rourese géna. Intr'acea carte 'și arü găsi locul și întêmplările comice, și spu-sele glumețe, și petrecerile sgomotóse, care învelescü vieța vênătoréscá; apoi într'insa s'arü vedé âncó cum artele și poesia aü sciutü să 'și însușiască și aü isbutitü să resfrângá, în producțiunii de meritü, tóte aceste felurite fapte și simțiri.

Intr'astfelü, mintea cititorului, preâmblatá

prin spațiu și prin restimpă, foră ânsă a perde unū minutū urmele vânătoriei, arū vedé, ca într'o panoramă, desfășurându-se dinainte-ŷ tóte acțiunile pornite din acéstă crudă dar bărbătésă applecare a firei omenesci; călăuzită de o critică judicíosă și attrăgétore, ea arū trece în revisuire tóte creațiunile prin care geniul sétu talentul aū sciutū, cu maŷ multū sétu maŷ puçintū succesū, să concépă, să illustrese, să reproducă și să idealisese instinctele și faptele vânătoresci ale omuluŷ din toŷi secolii și din tóte părțile lumei.

Unei asemené cărți, - ca să nu ŷ lipsiască nici ei patronagiuŷ mythologicū sétu divinū, - unei asemené cărți ŷ așū da, în fiă-care din părțile sale, còte unū titlu, luatū din regiunile ideale ale vânătoriei; așū caracteriza-o, pe ròndū, prin trei capete-d'operă ale artelor plastice, în care parū a se fi întrupatū tóte cugetările cele maŷ nobile, cele maŷ puternice, cele maŷ graçiose ce instinctul vânătoriei a pututū vre-o-dată să insuffle unor ómeni de geniū.

Aceste trei capete d'operă, mărețe embleme ale artei vânătoresci, le așū afla în

statua antică, numită *Diana cu ciuta* din galeria Luvrului ; în grupa *Dianei de Poitiers*, sculptată de artistul francez Jean Goujon, și în gravura pictorului german Albert Dürer, reprezentându vocațiunea miraculoasă a *Sântului Hubert*. *)

*) Despre *Diana cu ciuta*, care se numește și *Diana de la Versallia*, fiind-că a stată lungă timp în acestă locă, după ce mai întâi s'a addusă în Franca sub Franciscu I, descoperită fiindă în lacul Nemi (?) din Italia și a fostă expusă în castellurile de la Meudon și de la Fontainebleau, veđi: **Braun**, *Verschule der Kunstmythologie*, (Gotha, 1854) n. 52. — **Clarac**, *Musée de sculpture*, (Paris, 1850) vol. IV. n. 1202, stampa 284. — **W. Fröhner**, *Notice de la sculpture antique du Musée Impérial du Louvre*, (Paris 1870). — *Diana de Poitiers* a lui Jean Goujon e reprodusă în **Clarac**, vol. V. n. 2600, stampa 359. O notițiă despre J. Goujon e reprodusă în vol. I. — **Réveil** a publicatū tôte operile lui, care se află și în *Musée des Monuments français* de **Robillard Péronville** (Paris 1803—1811). — Gravura lui Albert Dürer intitulată *St. Hubert* și executată cu apă tare pe feră, se află reprodusă în **P. Lacroix**, *Les arts au Moyen-âge et à l'époque de la Renaissance* (Paris 1869), pag. 343. Pentru biographia artistului veđi: *Histoire des peintres de toutes les écoles* par **Ch. Blanc**, *Ecole allemande*, și vieța lui de **Eye** (Leipzig 1860). — Pentru diferite reprezentări ale sântului Hubert se pôte consulta: **Gnènebault**. *Dictionnaire iconographique des Monuments de l'antiquité chrétienne et du Moyen-âge*, (Paris, 1843) și *Dictionnaire iconographique des figures, légendes et actes des saints*, de acelașu (Paris, 1850. **J. P. Migne**).

În aceste trei creațiuni se vede într'adevărul unul și același scop; dar în câte-și trele, elu este exprimatü sub forme perfecte, a căror singură diversitate dovedesce cât sunt de fecunde și de variate simțirile și gândurile ce au pututü să se resume în așa frumoșe și felurite concepțiuni. Cine arü sci să descriă tôte perfecțiunile, totü farmecul acestor trei opere, cine arü puté să rostiască totü ce spune ochiului și minței aceste splendide idealisări plastice ale artei vênătoréscï, acela arü face celü mai minunatü panegyricü alü acestei arte; acela arü fi totü de-o-dată rhapsodul, trubadorele și psalmistul seminției lui Nimrod.

Acela arü lăuda-o cântândü hymnul heleniceï Artemide, sgomotósa sor-gemene a argintarcatului Apollon și venerata fecióră, care pórtă săgetți de aurü, bucurându-se de larma vênătoréscă; care prin codri umbroși și pe piscurï furtunóse, străpunge cerbiï; care întindându'și auritul arcü, asvêrlă darde uccigétóre de se cutremură creștetul înalților munți, de rêsună pădurile întunecóse sub

gemetele férelor isbite, de se înfiorésă pământul și marea cu toți pescii din ea. *)

Acela ară face să răsune fanfara triumphală a vânătorilor feudale, reamintindă prosaicului nostru secolă, imagine poetice din timpii de cavallerescă cortesie, din acei timpii de veșele și elegante petreceri, când nobilul castellană, sub ochii dalbei regine a cugetelor sale, se pornă, căllare pe falnicu'i armăsartă, ca să vênese, cu sprintena și tumultuósa lui haítă de arcași, de slujitorii, de dulcii și de ogarii, cerbul și mistrețul de prin codri, séu ca să dobóre, pe sub nuorii, cocorii, rãpeșindă asupra-le agerii séi șoimii, legații de oblincul șelei!

Acela ară cădă cu sânte miresme, cu smirnă

*) Hymni Homerici ; XXVII, in *Dianam.* v. 1-9.

• Ἄρτεμιν αἰείδω χρησυλάκατον, κελαδεινήν
παρθένον αἰδοίην, ἐλαφηβόλον, ἰοχέαιραν,
αὐτοκασιγνήτην χρυσαόρου Ἀπόλλωνος·
ἢ κατ' ὄρη σκίοεντα καὶ ἄκριας ἡμενόεσσας
ἀγρὴ τερπομένη, παγχρύσεια τόξα τιταίνει,
πέμπουσα στονόεντα βέλη· τρομέει δὲ κάρηνα
ὑψηλῶν ὄρεων, ἔαχει δ' ἐπὶ δάσκειος ὕλη
δεινὸν ὑπὸ κλαγγῆς θηρῶν φρίσσει δέ τε γαῖα,
πόντος τ' ἐχθυόεις »

și cu thēmâțe, altarul vênătorilor, povestindü cum sëlbaticul urieșü alü anticelor legende germanice, cum vênătorul afurisitü care 'și vënduse suffletul cötre diavolü pentru ca să pötä lovi totü dreptü, printre brađi și printre stînci, cum acea fantastică ființă a posomoritelor visurî păgâne, printr'o minune cerescă, se prefăcu în blândul și cuviosul episcopü și *apostolü alü Ardennelor* crestinate!

A fostü törä înduoitelä unü vênătorü inspiratü și a sciutü să mânuiască bine arcul și săgetțile, artistul sub a căruı daltă s'a mlădiitü statua Dianeı de la Luvru, acea mëndră și sprintenă feciöră de marmură, care s'avëntä, ageră și ușöră, sub creșurile dese ale tuniceı eı spartane, scurtă în póle și larg-despicată la umeri. O mișcare viă și graçiosă a grumazuluı a înălțatü capuı, cu periı sumeși la cefă în corymbü, și pe frunteaı, coronnată cu o ângustă diademă, se strecöră ca unü prepusü de mânia. Peplul îi înfășöră, ca unü brêtu, talia sveltă și cutele veșmântuluı ascundü sînuı feciorescü; dar braçealeı góle, unul se 'ncovoiă în susü ca să scótä o săgéttä din pharetra de pe umeri; cel-l-altü se rézimă

pe creștetul cornutü alü cüteï. Ce neastêm-
përü va fi făcëndü pe deïță să calce așa ıute
pămêntul, sub crepideleÿ ımpletite pe picıorü
ca opincele plăieșilor noștri? Pe cine amenință
ea cu darda ımpennată ce ea attinge cu de-
geteleÿ delicate? Trămitte ea óre în câmpii
etolicı aï Calydonuluï, pe mistrețul urieșü
care va muri ınjunghıetü de mâna regesculuï
vênătorü Meleagru? Urđesce ea o crudă rês-
bunare ın contra nenorocișilor fıı aï nesoco-
titeï Niobee? séü că, ıncrunțată, se gătesce
a da prédă cănilor, pe ındrăzneșul Acteon,
care, vênândü prin dumbravă, a cutezatü să
'șı desfătese vederile cu uımitórea priveliște
a casteï đeiște, scăldându-se ın pêrıtü? . . .
Cugetul eï e o divină taınă. Artistul a sciutü
numaï să ımpetréscă, ın răpidea și mândra
pornire a mersuluï đeișteï, acelu versü carac-
teristicü alü piosuluï căntăreșü :

ἢ δ' ἀλκιμον ἦτορ ἔχουσα
πάντη ἐπιστρέφεται, θηρῶν ὀλέκουσα γενέθλην. *)

*) *Hymni Homericı, XXVII. In Dianam. v. 9—10 :*

• Cu inima vıtézá, ea trece pretutindenı, prăpădindü
odiasla férelor sêlbatices. »

Astfelu a isbutitu a crea unu idealu sublimu alu artei vânătoresci!

O inspirațiune de altă natură a datu nas-cere, în alu XVI^{le} secolu, Dianeî luî Jean Goujon, care și dînsa va rămâne purure ca o măreță symbolisare a același ideî. Dar sculptorul francesu, unul din lucéferiî acelei epoce, - cu dreptu cuvântu numită *Rennas-cere*, - în care produțiunî de frunte în littere și arte, ca florile primăvera, răsăriau prin totă Europa, din imaginațiunile stimulate de studiul modelelor antice, Jean Goujon, trăitu la curtea desfătată a regeluî Henricu alu II^{le} de Valois, văduse adese pe frumosa ducesă de Valentinois, pe Diana de Poitiers, favorita regeluî și adevărata stăpână a Franței, presidându la splendidele și voioșele vânători regale ce se daū în pădurile de la Fontaine-bleau și de la St. Germain. Pe chipul acelei voluptuoșe regine a frumuseței, mâna mărestră a artistuluî a răspânditu aureola unei divinități vânătoresci.

Ansă creațiunea sa, modulată în liniî unduloșe și pline de morbideță, nu mai are nimicū din aspra candóre și din energia virginală a

anticey Artemide. Diana lui Goujon e o țeitate lenósă ; ea se odihnesce , pe jumătate culcată. Trupu'ÿ, fõră veșmântũ , nu ascunde nicĩ una din desmõrdãrile sale ; gura'ÿ zĩmbesce cu o trufașă nepãsare ; përu'ÿ, ĩn vițe unduloșe, e rãdicatũ cu o mãestritã eleganțã, sud podõba artisticã de pe creștetũ ; braçul stĩngũ , ornatũ cu brãçãrĩ la umëru și la mãnã , ține unũ arcũ destinsũ ; iar mãna drëptã , cu unũ mãnuchiũ de flori , ĩnconjurã și mãngãiã grumazul unui cerbũ mãrețũ. Adëpostitã sub cõrnele trufașe ale nobilului animalũ , țeița ĩșĩ rezimã trupul pe șelele lui ; unũ cãne se odihnesce sub picĩõrele pe jumãtate lungite ale Dianeĩ și altul , lãțosũ , stã alãturẽ cu cerbul.

Unũ aerũ de nobilẽ mollecũne domnesce ĩnr'acëstã grupã ; ĩnfãcișarea'ÿ fastuósã și elegantã , repõrtã mintea cõtre timpĩĩ cãnd plãcerile vãnãtõrei , cu totũ cortegũl lor de luxũ și de galanteriã , era numai petrecerea favoritã a regilor și a fericĩtilor de pre acëstã lume.

Cãnd , de la aceste duoẽ modelurĩ , caracterisate , unul prin graçia correctã și prin vigõ-

rea juvenilă a Anticuității, cele-l-altă prin eleganța mai răsfățată și mai sumptuoasă a Rennascerei, ne întorcem privirea asupra gravurii vechiului artist german, mai înainte de toate, mintea noastră încercă ca un simțiment de sîelă. Ne întrebăm deca acea scenă complicată, cu totă vulgarul aparată ală vênătorei, posedă cu adevără în sine elementele unei opere estetice? deca cumva frumosul pôte să existe acolo unde elă nu isbesce chîar de îndată vederile? Ne uităm, ne întrebăm

Dar cu cõt privimă mai cu băgare de sémă combinarea acestei compozițiunii, în care geniul tedescă se vêdesce cu tôte naivele sale amênunte și cu tôte precugetările sale reflective, cu atôt mai multă încolșesce în noi o simțire înduoielnică de mulțumire, care cresce treptată și ajunge pênă la sfêrșită a ne pêtrunde de o admirațiune, anevoiă de definită. Nu eleganța nici grația formelor, nu perfecțiunea nici simplitate correctă a compunerii deștêptă în noi acestă cîudată simțimentă, ci mai multă nu sciă ce cugetare adîncă care a presidată la concepțiune, nu sciă ce

misteriosu effectu pe care 'lu produce întru nirea intenționată a atôtor detaliurî, așa de naivû reprezentate.

Scena se petrece la pólele unei stîncî pădu-róse, pe care o încunună unû castellû feodalû cu turnurî și cu metereze; la drépta curge unû rîu, în undele căruia se resfrânge umbra tufişului de pe malû; peste rîu trece o punte de pétră; la stînga tērrâmul se 'nalță acoperitû cu cōțî-va rarî copaci, mai multû frânțî și uscațî. Printre acéstă stērpă pădure, se ză-resce cerbul, purtândû cu smereniă crucea rēsticnirēi pe altû sēu creștetû, înfiptă în fața latelor sale córne. Pe ântēțul planû se află vênătorul cu callul și cu câniș sēi; elû a descăllicatû și a datû în genuchî, privindû cu o cuviósă mirare vedenia ce 'î trămitte cerul. Costumu'î este îmbrăcăminteá vulgară a vênătorilor contimporanî cu artistul. Callul șéde neclintitû fōră ca să véđă ceia ce produce piósa mirare a stēpânului și ogariș, cōte-și cincî, nedândû séma la ceia ce se petrece, se odihnescû, ca de popasû.

Tóte pãrticelele ácestei compunerî sunt lúcrate, ca tóte operile lui Albertû Dürer, cu o

scrupuloasă acurateță; totul e exact, dar nimic în particular nu are o formă care să placă mai mult de cât simpla și reala natură. Stînci, copaci și animale, toate sunt în nesimțire, toate stau în nepăsare; singur, cerbul miraculos și vînătorul pocăit produc contrast, prin posele lor, în care se străvedu simțiminte adînci: cerbul, în repaosul său cumpănit, pare a simți de ce prețu nestemat este sînta podóbă ce elu pörtă; vînătorul vede uimit, chiar în obiectul persecuțiilor sale, chiar pe fruntea vînătorului, semnul celu va mântui de păcate; elu se 'nchină la dînsul, rostind pôte în cugetul său, maxima pe care, cu șapte secolî în urmă, a formulat'o într'astfelu renumitul vînătoru alu mediulu-evu Gaston Phoebus: « Prin vênătore scapă omul de păcatul trândăviei, « cöcî acela care fuge de cele șapte păcate « de mörte trebuiă, dupe legea noastră, să « fiă mântuitu; prin urmare vînătorul bunu « va fi mântuitu. » *)

*) Gaston Phoebus, comite de Foix (1331-1391). Cartea lui s'a tipărită mai înteu la 1507, sub titlu: « *Des dëduitz de la chasse des bestes sauvaiges et des oyseaux de proie:* »

Étö în ce modü artea germană, întrunindü ideı abstracte cu prosaice amënunte, a sciutü să traducă cu pannelul, ideile care se resumă în legendarea vênătoře a Sântuluı Hubertü, patronul vênătorilor creștinı din occidente.

Më oprescö, cöcı mi se pare că ıar amü greșitü callea. Întreprinsesemü, pe cöt țin min-te, a căuta în cercul litterilor și alü artelor, imaginı vênătorescı asupra căroră să ne potrivimü la gusturı, și étö că më pomenescü vorbindu'ıı despre artea Germanilor și despre gravură, duoë lucrurı care, precöt sciü, ııı sunt de o potrivă urite.

Nu cređü, în adevëřü, ca la tine pictorul Albertü Dürer să aıbă maı multă trecere de cöt compatrioııı luı, musicanıı Beethoven și Mendelsohn, și negreșitü că nü invenıiunea gravureı cu apă-tare, ce i se atribuiá, ıı va căștiga maı multü preıü în ochıı tęı.

«En chassant on évite le péché d'oisiveté, car qui fuyt les sept péchés mortels, selon nostre foy, il devoit estre sauvé : «donc bon chasseur sera sauvé.» - Sântul Hubertü, fiü alü duceluı de Acuitania și apoi episcopü la Maestricht, pare a fi trăitü între 656 și 730. - Cöt despre Albertü Dürer, pictorü și gravorü din Nuremberg, vieıta luı se întinde de la 1471 pênă la 1528.

Póte ánsé că, pentru hatírul patronului tétu Sântul Hubertú, mă vei ierta, în cazul de față și vei priimi chýar ca, sub rubrica gravurei lui Dürer, să se grupese, în opera proiectată, totú ceia ce ție nu'ți place în artea vênătoriei.

Acésta îți va fi cu atót mai lesne cu cót de sigurú, proiectul de carte va rămâné, cót despre mine, pururé în stare de proiectú și că, áșteptându să'mi viă momentul de inspirațiune și talentul de critică ce'mi arú trebui ca s'o potú scrie, eú unul voiú rămâné întocmai ca vrabia care mēlaiú visésă.

Așa dar fii pe pace ; n'amú să ásternú aci totú ce arú trebui să se afle în acea monographiă philosophicá, istoricá, litterariá și estheticá a Vênătoriei. Nu đicú că acéstă seméjă ideă nu'mi a trecutú unú momentú prin creeri și că n'amú începutú chýar a citi, cu acestú scopú, tractatele în prosă, *Κυνηγετων*, alú lui Xenophonte și alú complinitorului sétu Arrianú, notele despre vênátóre, coprinse în *Onomasticonul* lui Iuliú Polluce, ba áncó și poema hellenă a lui Oppianú, apoi și cea

latină a lui Grațiu Faliscu, în fine chiar și serbedele versurii fragmentate ale lui Marcu Aureliu Nemesianu Carthaginesul, imitatorul lui Oppianu. *)

Vina este a ta! cine te a pusă să înșirî de aceste nume în Introducțiunea ta, însoțindu-le cu o grindină de citațiuni latine? În cualita-

*) Tótă lumea șoă că generalul athenianu **Xenophonte** a trăit cam de la 445 pînă pe la 335 înainte de Chr.; dar scriitorii citați în urmări, fiindu cu multu mai puçin cunoscuți, însemnă aci epoca viețuirii și patria lor: **Flav. Arrianu**, istoric hellen, născutu la Nicomedia în Bithynia, la anul 105 dupe Chr., a căutat mereu să imite pe Xenophonte; s'au pastrat din scrierile lui: *Expedițiunea lui Alexandru*, *Indicile*, *Periplul Pontului-Euxin*, *Manualul lui Epictet*, *Tractatul de tactică*, *Tractatul de vânătoare* și altele. - **Iuliu Polluce** (*Polydeucte*), sophist și grammaticeu hellen, născutu la Naucratis în Egiptu, pe la anul 130 dupe Chr., ne a lăsat un lexicon în 10 cărți, care poartă numirea de *Onomasticon*, și în care cuvintele sunt dispuse dupe materii; la începutul cărții V tractesa pe largu despre ale vânătoarei. - Poetul hellen **Oppianu** a trăit în alu II secolu dupe Chr. și a murit foarte june, lăsându o poemă despre vânătoare, (sfârșitul perdutu) și alta despre pescuire. Alte opere ale lui s'au perdutu. - **Gratiu Faliscu** a trăit la Roma în timpul lui Augustu și a lăsat numai poema *Cynegeticon*. - **M. Aur. Olimpiu Nemesianu** a trăit în secolul III dupe Chr. Din trei peme ale lui, despre vânătoare, despre pescuire și despre plutire, au rămasu numai 325 versuri din cea d'ânteu.

tea mea de academică mi s'au aprinsu călcâiele de focul clasicității și étô pentru ce a fost silită să rabdă, în această epistolă, o contrabombardare de versuri latinesc, bachiar și hellinesc. Acum ține-te bine și de aci înainte!

Dar cu totă pofta ce amă de a te copleși sub ună nemete de erudițiune cynegetico-academică, trebuiă să'și mărturisescă că amă constatată cum că autorii antic, cari au tractat despre vânătoare, *de Venatione*, sunt totu așa plini de amănunte tehnice, ca și *Manualul* tău și prin urmare, nu m'amă simțit, nici aci în stare de a face analyse. Apoi 'mă a fost milă de noi amânduoi, când m'amă gândit că ară trebui să traducă pe d'intregul, XIII capitole ale *Cynegeticelor* lui Xenophonte, alte xxxv ale urmașului său Arriană, și vre o 85 paragrafe din *Onomasticonul* lui Polluce.

În Oppiană, în acelă *noiană de grații*, βουδς τῶν χαριτῶν, cum îlă numesce cu îngânfare scholiastul Ioană Tzetzes; aști găsi, foră înduoielă, frumuseți îndestule de citat; dar tinerele poetă din Anazarba Ciliciei, nu pré scia să'și cumpăniască bine avânturile prolixie ale

înfloratei sale muse, și ce ai dice, rogu-te, când, spre a'ți reaminti numai poetica descriere a vânătoarei de lei din cântul alu IV-16, așu mai transcrie aci o sută trei decii și patru hexametri hellinesci?

Mă vei erta ansă a fi mai pușințu discretu în favórea câneluı, și pe lûngă lăudărósele cuvinte ale D-luı de Quatrefages, pe care tu le ai tradusü; pe lûngă povățele tale, de care m'amü și folositü, - precum 'ți amü arătatü mai susü, - lasă-mă să adaogü și să puiü unul dupe altul, portretul câneluı, făcutü în versurı hellinesci de Oppianü, și unü fragmentü analogü din poema luı Grașü Faliscu, ale căruı versurı, grele de înțellesü, ne au păstratü limba tehnică a strămoșilor nostri, vânătorıı latinı, limbă pe care poetul, ca omü de meseriă, trebuiă să o fi cunnoscütü adüncü.

Étö mai ântêıü ce spune Oppianü, despre câne:

Ἔθνεα σοὶ κυνῶν θαλαμηπολέοντι μελέσθω,
ἄρμενά τ' ἀλλήλοισιν εἰκότα τ' ἔξοχα φῦλα . . .
Ἵδὲ μὲν εὖ κεράσειας ἀτὰρ πολὺ φέρτατα πάντων
φῦλα μένειν μονόφυλα τά τ' ἔξοχα τεκμήραντο

ἄνδρες ἑπακτῆρες· τὰ δὲ μυρία φύλα πέλονται,
 τῶν ἀμόθεν μορφαί τε καὶ εἶδεα τοῖα πελέσθω·
 Μηκεδανὸν, κρατερὸν δέμας, ἄρκιον, ἠδὲ κάρηνον
 κοῦφον, ἐΰγληνον· κυναὶ στῖλβοειν ὄπωπαί·
 κάρχαρον, ἐκτάδιον τελέθει στόμα· βραῖα δ' ὑπερθεν
 οὔατα λεπταλέοισι περιστέλλοιθ' ὑμένεσσι·
 δειρῆ μηκεδανῆ, καὶ στήθεα νέρθε κραταιά,
 εὐρέα· τοὶ πρόσθεν δέ τ' ὀλιζότεροι πόδες ἔστων·
 ὀρθοτενεῖς κώλων ταναοὶ δολιγῆρες ἰστοί·
 εὐρέες ὠμοπλάται, πλευρῶν ἐπικάρσια ταρσά·
 ὀσφύες εὔσαρκοι, μὴ πίνους· αὐτὰρ ὄπισθε
 στρυφνῆ τ' ἐκτάδιός τε πέλοι δολιγόσκιος οὐρή·
 Τοῖοι μὲν ταναοῖσιν ἐφοπλίζοιντο δρόμοισι
 δόρκοις ἠδ' ἐλάφοισιν ἀελλοπόδῃ τε λαγωῶ·

*) *Oppian, de Venatione. I. v. 393—413:*

«Impreunându nemurile de câni, să aibă grijă a căta speciile care se potrivescū între ele și se asemănă mai multū. Ast-felū le vei împărechia mai bine; dar vânătorii au observatū ānsē cā cele mai frumoșe din tōte sunt acelea care rōmānū necurcite. Sunt negreșitū o mulțime de speciū, iar forma și chipul unora din ele sunt ast-felū: trupū lungū, 'sănătosū și plinū; capū ușorū cu vedere bună; ochi carii lucescū vĕnētū; gura mare cu dinți ascuțiți, iar urechile scurte și îmbrăcate cu o pelle subțire; gū-tul lungū și dedesubtu'i, unū peptū puternicū și latū; labelle de dinainte sunt într'adevĕrū mai scurte, înțepenite pe piclōre drepte cu fluere înaintate; 'soldurile largi; șira cōstelor așeșatā pĕdēșū; cōpșele cārnoșe, dar nu grase, și la spate au o cōdă tare, lungă și bine umbrită. Ast-felū de câni se întrebuintēsă la alergături îndelungate dupe cāpriore, dupe cerbi și dupe iepuri iuți la fugă.»

Să trecem acum și la Grații Faliscu :

Junge pares ergo, et majorum pignore signa
Feturam, prodantque tibi Metagonta parentes,
Qui genere sua pecus hoc immane juvena.
Et primum expertos animi, quae gratia prima est,
In Venerem jungunt; tum sortis cura secunda,
Ne renuat species, aut quae detrectet honorem.
Sint celsi vultus, sint hirtae frontibus aures,
Os magnum, et patulis agitados morsibus ignes
Spirent, adstricti succingant ilia ventres,
Cauda brevis, longumque latus, discretaque collo
Caesaries, non pexa nimis, non frigoris illa
Impatiens; validis tum surgat pectus ab armis,
Quod magnos capiat motus, magnisque supersit.
Effuge, qui lata pandit vestigia planta;
Mollis in officio: siccis ego dura lacertis
Crura velim, et solidos haec in certamina calces. *)

*) *Gratii Falisci, Cynegeticon. v. 263—278:*

«Impreună dar între dinșii câni de același soi, pentru ca prăsila să poarte semnele străbunilor și află că părintii carii zămislesc tineri pruncii lor, îți vor da câni Metagonți enormi. Mai întâi de toate să aibă cea mai mare grijă ca să împărecheși câni de o bărbăție încercată; apoi a doua îngrijire trebuie să fie ca înfățișarea lor să nu stea mai pre-jos și să nu deă de rușine a lor fire. Aceștia trebuie să fie cu fața în sus, cu urechi pârșe pe frunte, cu gura mare ast-fel ca măselile căs-cate să verse focul mișcându-se, cu pânticile strînse îngust la vîntre, cu cîda scurtă, cu șele lungi, cu cîma măruntă pe grumaz, nu pre stufosă dar îndestulă ca să se feriască de frig, iar

Tóte mergtū bine; dar bagtū de sémă că numai în privința códey, Oppiantū și cu Grafitū Faliscu nu se pré înțellegtū între dînșiy; latinul o vré scurtă, *cauda brevis*; hellenul din contra pretinde ca cănele să aibă la spate o códă țépěnă, *στροφνή*, lungă, *ἐκτάδιος*, și care să umbrășcă departe, *δολιχόσκιος*, adică să fiă și lungă și stufósă. Se vede că în tottū timpul importantea cuestiune a códey, a fosttū tare controversată, cōcī

adhuc sub iudice lis est. *)

Chyar de m'aștū încerca să impactū întru tóte pe Oppiantū cu Grafitū Faliscu, puindū aci și descrierea căneluy din *Cynegeticele* luy Xenophonte, unde âmbiy poețy parū a fi găsitū may tottū materialul lor adunattū gata, tottū artū rămânē pricină de svadă între Roma și Athena, de vreme ce scolarul luy Socrate cere ca códa la căne să fiă lungă, dréptă și ascuțită, yar

sub umeriy lor sãnětoșy să se 'nalțe unū peptū care să ducă la alergătură multă și să nu se obosășcă de cele may may góne. Fugy de cănele a căruy labă lasă urme late; acela e mólle la trébă; mie imy placū piclórele țepene cu mușchiy uscațy și cu oălcăye solide la luptă.»

*) Horatij, *Ars poetica*. v. 78: «pěně acum pricina este în judicată.»

Arrianu, făcându lauda unui câne vestitu alu sēi, spune că acelū modelū alū rasei cânescē avea o cōdă subțire, lungă, aspră la pēru, mlădiósă, încovoiată și la vērful mai stufósă.*)

Dar ce atōta vorbă despre cōdă? Românul pretinde că «din cōdă de câne, sită de mătase nu se pōte face», și apoī numai la pesce se țice că 'ī e cōda mai feritā chīar și decōt capul.

Din acestea se vede curatū că poporul românū, moștenitorū alū credințelor și alū înțelepciuneī Latinilor, nu se arată, în proverbii sēi, așa tare încântatū ca poeziī și prosatoriī helleni, de cōda cea lungă a cânelui, de încovoieturile ei mlădióse, de perii ei aspri și umbroși.

Fōră de a mai căutā în zadarū o soluțiune pentru interresantea controversă *de cauda canis*, hai să o lăsămū și de astă dată încurcatā.

Pe lumea acēsta, cele mai bune și frumoše lucruri trebuiā să aibā o margine!

*) Xenophont, *de Venat.* IV: «οὐράς μακράς, ὀρθάς, λεγυράς»
- Arriani, *de Venat. libel.* V: «οὐράς λεπτάς μακράς, θαλείας
τῆν τρίχα, ὑγράς, εὐκαμπεῖς, τὸ ἄκρον τῆς οὐρᾶς θασύτερον.»

V.

Să sărimă acum pe nerăsufflate din literatura cynegetică a anticilor, în sfera artelor vânătoresci, totu la dînșii.

Dacă vre odată, amice, te va ajuta norocul să mergi la Roma, ca român, negreșit te vei duce să vizitezi forul lui Traian, și vei admira, în mijlocul acelei piațe, prăbușită sub nivelul cetății moderne, măreța coloană de marmură, care este din pământul încolăcită cu istoria originilor noastre naționale. Acea imagine încă viată a resbótelor dacice, scóse la bun capăt de gloriosul Traian, o vom vedea póte într'o zi, - dacă va voi Dumnezeu și guvernul nostru! - turnată în bronz cu

totu proeminentele relievu alu însufflețitelor sale sculpturî, împărățindu pe una din plășele capitalei nóstre; așu adăoga chîar că mai la locul sêtu decôt orî unde, ea aru fi în fața Academiei, la punctul unde s'a aședatî de o cam-dată statua ecuestră a voevoduluî românescu Michaiu Vitezul, carele, - deca aru puté vorbi, sërmanul, - aru spune de siguru tutulor cõt se simte de rușinatî, vèdëndu-se expustu a juca rolul de căpeteniă pe o vastă și erudită scenă, ce pare înadinsu croită pentru împărătescul simulacru alu dominatoruluî *Urbis et Orbis*.

Dar ne avëndu de-o-cam-dată nimicü de vênatî pe plășa S-luî Savva din Bucurescî,*)

*) Pe plășa nu ! Dar ȳa să ne abatemü, în trecëtü, prin sãlile de josü ale Academiei, ocupate provisoriu de Museul de anticuitățü.

Scenele de vênătore aü fostü förte multü întrebuintate ca subiecte decorative de către sculptoriü anticuităței. Chîar și în museul nostru, unde nu ne pré putemü lãuda pênë acum cu multe sculpturî antice, totü însë se vèdü duoe scene vênătorescü.

Una e pe unü fragmentü de petró, (0,^m 19 nãlțime; 0,^m 24 lãrgime), purtãndü josü inscripțiunea hellenă *ΑΥΦΑΙΟΣ ΔΙΟΓΕΝΗΣ*. Pe acéstă lespede trunchiată se mai vèdü piclórele unuî cãllãrețü cu partea de josü a calluluî alergãndü ;

să ne întorcem , - celă puçină cu gëndul, - la Roma și, aflându-te acolo, tu, ca vëndătoru română, nu uita să te îndreptesi tocmai în fundul Forului romană, la stînga de Colisetă, în capul stradei San-Gregorio, acolo unde se înalță încă și astăzi, ună antică și falnică arcă de triumphă, numită ală lui Constantină-celă-mare.

sub dînsul, rîtul și copitele ună mistreță, asupra căruia se asvêrîă ună căne cu botulă căscată și cu cōda în susă. Săpătura e cam grossolană, dar desemnul e plină de mișcare.

Cea-l-altă scenă de vëndătoare e în adevêră mai desvoltată, dar din nenorocire mai puçină distinctă. Ea se află pe ună brău îngustă care încinge buza de susă a ună sarcophagă, ale cărui latură externe sînt acoperite cu sculptură. Acestă înterresantă monumentă a fostă addusă de peste Oltă, (de la Reșca seă de la Celei, după tōtă probabilitatea,) de către rēposatul bană Michalache Ghica și depusă în curtea case-loră sale, care apoi vëndēndu-se prefecturei de Ilfovă, sarcophagul a servită cōțy-va annă d'a rōndul dreptă sghyabă și Yesle pentru caii dorobanțiloră. Sînt ânsă duoi annă de când amă isbutită, cu ajutorul prefectului, D. C. Manu și ală Comitetului permanente, a face să se adducă la museu tōte petrele antice care zăceaă neingrijite în acea curte. Printre dînsele e și sarcophagul.

Pe una din laturile sale cele mară sînt patru personagie în pielōre, înfășurate în togele lor; fiă-care se află sub o osebită arcadă, formate prin duoi pilaștri, la colțură, și prin trei colōnne despărțitōre. Pe cea-l-altă lature mare, se vēdă trei genă aripațy, fiă-care pe cōte ună osebită postamentă

Istoria acestuî monumentu nu pré face onóre primuluî împératu creştinú, cöcí, - ca să vorbimú curatú, - arcul nu este cötuşí de puçintú alú luí; nu este nicí măcar dăruittú, ci este tocmaí lucru de furatú.

Cum? ce va să ñică: unú arcú de triumphu

geniul din miðlocú sună din cimbale şi cel-l-alţí duoí dănuţuiescú, ţiindú în mání cöte o cîorchină de strugurí şi cöte unú mánuchiú de cãpëşíne de macú. Pe una din laturele micí, alţí duoí genií, totú aripaţí şi totú pe postamente . cãntă, unul din flautú şi altul din naiú. Pe laturea oppusa iarăşi duoí genií, dar pe unú singurú postamentú, se ţinú îmbrãçişaţí. Tragú ei óre împreună unú danţú ímbinatú? seú sînt ei chipurile emblematicé ale luptei amoruluí, pe care Hellenii le numíau *Eros* şi *Anteros*? La colţurile sarcophaguluí se vëdu patru Victorii, purtãndú foí de palme şi corónne: duoé mai micí, duoé mai marí.

Acum să venimú şi la bréul superiorú, pe care, jurú-împrejurú, se zãrescú, sub ştersura roşétóre a timpuluí, vre o duoé-ðeeí şi patru animale, vre o treí seú patru barbaţí, toţi în pose fórte animate, şi póte încó şi cöţí-va copací. Animalele parú a fi lei, mistreţi, cerbí şi taurí sëlbatecí, atteaşi cu furiă de cãni collosali şi pãndiţi seú isbiţi de către vênãtorí. La unú locú, íntre altele, se vede lámuritú cum unú vênãtorú, rezimatú ínt'r'unú genuchiú, íşi îndreptésă su-liţa către unú taurú, carele, cu córnelé plecate, se rãpede a-suprãí. Ore nu vomú fi avëndú aicié representarea unia din acele scene vênãtorescí, care negreşítú se petreceau adesé prin pãdurile Daciei, íntre colonnii romaní şi buorí urieşi (bos urus), ce au lãssatú şi pêné ađí creştetul lor fiorosú pe stemma Daciei rësãritene?

furatŭ? Atôta namilă de marmură, cu o boltă mare căscată la mișlocŭ și cu alte duoë arcade mai micŭ în lăturŭ, cu opt colonne de *gialo antico*, cu opt statue de marmoră phrygiană vioriă, cu întreite frise, cu tympane și cu medallioane sculptate, atôta clădăria, de patru orŭ celŭ pușinŭ côt turnul Colșei, cum ôre să o facă zaptŭ cine-va, fiă măcarŭ acela și unŭ borfașŭ încoronatŭ?

De și 'mŭ vine fórte cu greŭ de a adduce așă necuviincŭsă pŭră împotriva sântului împăratŭ și patronŭ alŭ Bucureștilor, dar, -amŭ mai spus'o și într'altŭ locŭ, - eŭ țiu în tottŭda-una cu Traianŭ și nu potŭ să lasŭ ca să i se ȳeé ce este altŭ luŭ.

Apoŭ tótă lumea sciă că, pe când marele Ulpŭ biruŭa pe Germanŭ, pe Dacŭ și pe Parșŭ, pe când elŭ împlea întinsul seŭ imperiŭ, de edificŭ sumptuoșe și de lucrări de artē folositoare, senatul și poporul Romeŭ se întreceău care de care să serbese cu mai multă pompă binefacerile și triumphurile gloriosului împăratŭ. Îȳ decretarē dar totŭ felul de clădirŭ commemorative, la care lucrà illustrul architectŭ și sculptorŭ grecŭ Apollodorŭ. Atuncŭ

se 'nălțară în Roma, forul lui Traianu cu toate edificiile decorative din-prejuru': portice, bibliotecă, templu; atunci basilica Ulpiană cu cinci rînduri de stîlpi de granit; atunci, columna răsbóyelor dacice cu statua învingătorului d'asupra; atunci în fine, la capul căii Appiane, pe care elu o restaurase, unu arcu de triumphu, pe care însé nu'lu puturé sférși, pe cõt ancó fu marele împératu cu díle. *)

Urmasii lui, geloși de a sa mărire, mai multu se gîndiré a'si face loru'si monumente, decót a consacra pe cele ce amintíau poporului neasemuita gloriă și dreptate a ericitului Traianu. Dupé ce trecuré însé duoé sute de anni la midlocu, se gási împératul Constantinu, carele, de când îi venise gustul de a'si face din Byzantiu, o nouă capitală, se deprinsese strașnicu a despuia fórá rușine capetele de operă ale lumei, ca să'si împodobíască cu ele, Constantinopolea sa.

*) **L. Rossini**, *Gli archi trionfali, onorarii e funebri degli antichi Romani* (Roma, 1836). - **L. Canina**, *Gli egizi di Roma antica* (Roma, 1851). - **Dr. H. Francke**, *Zur Geschichte Traian's und seiner Zeitgenossen* (Leipzig, 1840) - **Dion Cassii**, *histor. roman.* LXVIII.

Elu vede arcul lui Traianu, standu fura capetitu, in respantia cailor Sacra si Triumphale; la base, i lipsa cu totul ornamente si pe frontispiciu n'avea nici o inscriptiune votiva: - « Stai! dise elu; - « totu n'are arcul « acesta stepantu; aidi sa 'lu factu alu meu! » Si puse indata de i cipli pentru pedestalul, nisce grosolane figuru de Victorii pocite; iar pe ambele fece ale atticului asternu lungi dedicatiunii, in care spunea cum elu a scapatu lumea de tyrannul Maxentiu, cum a liberatu cetatea, *Liberatori Urbis*, si a intemeiatu pacea, *Fundatori quietis*.

Astfelu arcul lui Traianu, deveni arcul lui Constantinu.

Dar ce folostu? In zadaru inscriptiunile lauda pe noul triumphantu. Sculpturile din capetitele atticului si cele de la tympanele arcului ne amintescu isbendile lui Traianu in contra Dacilor si Parzilor; statuetele asedate pe intabulamentele columnelor sunt ale regilor barbari, robii de Traianu; in fine cele optu medallione sculpturale care, alaturate cote duo, implinescu golurile dintre colonne, d'asupra arcadelor laterale, ne atesta si ele

pietatea și iubirea de vânătoare ale învingătorului Daciei.

Patru din acele mari medallioane reprezintă sacrificiul făcute de împăratul pe altarele zeilor mythologici ; alte patru sunt scene vânătoresci.

Pe unul din acestea, Traianul, în tunică scurtă, cu *tibiale* sîu poturi vânătoresci pe pulpe și cu toga pe umeri, esse, cu alți doi soți, de sub un portic, fiindu callul de frîu ; alături e un mîndru june cu chlamida asvêrlită pe spate, purtîndu de sgardă un frumos ogar. Cîte și patru țin în mîna lănci înalte cu ascușu romboidale la vîrf, de cele ce se numău *contus*. Totul arată că ei se gătesc să plece la vânătoare.

Pe alți doi, împăratul, în góna callului sîu, cu capul gol, cu mantia filfiindă, cu o spadă lungă și îngustă rădicată în sus, urmăresce pe un urs, carele fugîndu, își întorce capul spre dînsul. Doi tovaroși, asemené căllări și fugîndu cu spadele plecate, pe sub crăcile unui copaci, însoțesc pe Traianul.

În alți trei medallionți, aceleași trei per-

sónne căllări, - împăratul în frunte, - străbattü în fuga mare, unü tērrâmü stufosü și mlăștinosü, ameniațândü cu darde scurte, *venabula*, unü mistrețü gata a se predà.

În celü d'altü patrulé, vânătoarea e terminată. Marele Traianü, încununatü cu o aureolă circulară sétü nimbü, ca icónele sântilor noștri, stă în piclóre, sub umbră de copaci, și dă ordine altor trei bărbați, toți cu sulice în mână, din care unul, mai în lături, ține de frētü unü callü; unü servitorü, în partea oppusă, popresce în locü unü altü callü. Dinainté împăratului e unü leü mare, lungitü mortü la pământü.

Cu fiăcare din aceste scene vânătorescï se află împărechiată cöte o scenă religiósă în care împăratul adduce rugăcünï și offrande deilor: când e să plece la vânătoare, elü invocă pe ocrotitorul familiei sale, pe Herculele rusticü alü Lațului, purtătorü de baltagü, acoperitü cu pelle de leü; când merge să vënese ursul, elü își oțelesce vërful lancei în focul de pe altarul lui Apollon lungü-săgetătorul, *ἐκρηβόλος*; după ce a uccisü mistrețul, elü îi înfinge căpățina în copacul sacru care

umbresce statua Dianei vânătoare ; și în fine , după ce a biruită pe leu , elă îi depune virtósa cómă la piclórele bellicosului detă Marte.

În nici ună periodă altă ei , sculptura antică n'a fostă póte mai în stare de a înfăcișa cu ună caracteră mai energică și mai adevărată , asemené scene , în care sêlbăția și gravitatea subiectelor reclamă óre care asprime în mânuirea daltei . Vigóre în locă de grafiă , demnitate în locă de frumusețe , strictă exactitate la reproducerea naturei omenesci în locă de forme estetice ideale , étó cualitățile ce caracterisă stylul sculpturei din timpul lui Traiană . Aceste cualități le au avută mai multă de cót oră cară alții , artiștii aceia cari au săpată marmurile columnei dacice , precum și bas-relievurile arcului triumphală . Producțiunile lor constituiescă ceia ce s'ară puté numi *sculptura istorică* , cócă sunt interpretațiunile credincióse și perfecte ale faptelor ce ele representă și fiind-că , în casul de față , faptele au fostă mărețe , operile de artă au sciută și ele să păstrese ună aspectă cu totul împunătoră .

Este lucru cunnoscută că cei vechi n'au

nimeritū sētū n'atū voitū să înfăcișese anima-
lele , sub formele lor reale ; de aceia să nu
cătămū la férele din medaliónele arcului ;
dar vênătoriī , - dar Traianū maī allesū , - în
posele , în mișcările , în expresiunea , în mus-
culatura lor , sunt adevărați heroī la vênătóre
precum în realitate eratū heroī și pe câmpul
de băttăliă.

În aceste precioșe rêmășițe ale arteī ro-
mane din periodul heroicū altū imperiului ,
avemū totū de-o-dată dinainté ochilor , ima-
ginea clară și viiă a acelei vênătoriī pe care ,
singură , o permitea Platon cetățenilor repu-
blicheī sale , « vênătórea cea perfectă , - dupe
cum đice philosophul , - « care se face în con-
« tra patru pedelor , cu caī , cu cânī și cu în-
« săși puterea trupului , în care féra , învinsă
« prin alergăturī , prin rănī , prin loviri , cade
« sub propria mâna a vênătorului ; vênătó-
« rea , care singură aprinde în omū đeescul
« darū alū bărbăției . » *)

*) Platonis, *leges*. VII, 824: « μόνη δὴ πᾶσι λοιπὴ καὶ ἀρίστη
ἢ τῶν τετραπόδων ἵπποις, καὶ κυσὶ καὶ τοῖς ἑαυτῶν θήρα σί-
μασιν. ὧν ἀπάντων κρατῦσι δρόμοις καὶ πληγαῖς καὶ βολαῖς,
αὐτόχειρες θηρευόντες, ὅσους ἀνδρίας τῆς θείας ἐπιμελές.»

Dar strecurându-ne încetinelu prin totu felul de cotituri fõrã pericolu , étõ-ne ajunsî pe tãrrãmurile aprige ale vãnãtórei celei marî , în care gõna férelor devine une-orî o luptã crâncenã si 'n care omul adese trebuiã sã deã însuși peptu în faça primejdiei.

La asemené casuri , prepelicarul tãu , amice , nu are ce 'î face , si chiar , - dupe cum tu pretinđi , - nici cușitul de la brãu nu te pré póte ajuta . Cõt despre cãrrușã mea , dóre numai luãnd'o mãrțõgele la fugã , póte cã m'arũ scãpa , (Dõmne feresce!) de așã nãpaste !

Cu tóte acestea , șeđëndũ acuma colé , fõrã grijã , rãsturnatũ în jeșul meũ , privindũ liniștitũ pe feréstrã cum mugurul liliacului se despica si 'nverdesce sub aburõsele sãrutãri ale sórelui de aprilie , și ascultãndũ , cu o dulce rãpire , cum vrãbiile limbute ciripescũ și cum brotãcelul cãntã veselũ înturnarea ãilelor calde , te încredinșesũ cã 'mî arũ place sã strãbattũ , - fõrã totuși de a mẽ mișca din locũ , - și codrii umbroși , alergãndũ cu gẽndul în gõna cerbilor , și piscurile de stîncã , dupe urmele ideale ale caprei-negre , și vi-

zuinele de prin munți, în prepusa dibuire a urșilor, și luncile cu richită, dupe umbra dîreii de mistrețu, ba chîiar și pustiuile năsipóse, pe unde mi s'arü năluci vênătorii heroice de tigri înfricoșăți și de lei fîoroși!

Dar fiind-că pênă acum, nicî prin vistu, piciorul nu 'mî a călcatu prin asemené prăpăstióse locuri, și fiind-că însu'mî, - o mărturisescü cu umilință, - n'amü fostü nicî odată la acea aspră scólă în care, dupe spusa anticuluî dascälü de vênătóre, *) « cetățeniî învață a fi « meșteriî în rěsbóye și în tóte cele unde tre-
« buiă omuluî să sciă a cugetă, a vorbi și a
« lucrà bine, » de aceia, đicü, nü mă voiü încuměta a spune ceia ce aievé n'amü vėđutu cu ochii, ci, legănatü în resfățările poesiei și ale frumóselor arte, voiü cerceta numaî cum alții, mai pricepuți, aü cugetatü, aü vorbitü și aü lucratü, descriindü și representändü episoade caracteristice din vieța plină de neastempėrü a vênătórei celei marî.

*) Xenophontis, *de Venatione*, I : « ἐκ τούτων γὰρ γίνονται τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἀγαθοὶ, εἰς τε τὰ ἄλλα ἔξ ὧν ἀνάγκη καλῶς νοεῖν καὶ λέγειν καὶ πράττειν. »

Dar în ce parte să ne întorcem mai ântâit privirile? Pe cine să întrebăm a ne spune în ce timp, în ce loc a fost vânătoarea mai prețuită, mai măreță, mai trebuincioasă, mai desfătătoare?

Căuta-vom a descoperi, prin negura timpilor preistoric, pe sêlbatic, primitiv al pământului, cutrierând collosalele vegetațiuni antidiluviane și luptându-se cu fere urișe, ale căror seminții s'au stins acum de mult de pre fața lumii? — Tu ai spus, la începutul cărței tale, că vânătoarea este o applecare firască a omului, vechi ca și dînsul; eu voi adăoga, tot spre lauda vânătoriei, că acest instinct a înlesnit chiar omului primele salt inspirațiuni artistice și acesta ne o dovedesc cu prisos figurile de elefanți-mamuth cu corme stufoșe, cele de renni cu late corne rêschirate, de urși al speluncelor și de alte animale dispărute, ce s'au găsit pe unelte de corn, pe arme de os și pe plăci schistose, gravate cu sula de către ómerii străvechi, cari, în timp, periódei glaciare a Europei, se adăpostă în pescerile de la Madeleine, de la Augerie, de la Massat și

din alte stațiuni cufundate ađi sub t rr mul Perigordului, al  Gasconiei și al  multor provinci  din Francia meridional . *)

Urma-vom  cu ochii cetele nesocotite de arcași și de l nceri, c rdurile nenum rate de sbur tore, turmele nesf rșite de animale, ce stau puse la șir g  printre hieroglyphele templelor egyptene s u pe păreții de p tr  - v r s  ai palatelor ruinate din Niniva și din Babylon ? - Ca să v nese lei și tigri, girafe și gazelle, ba chiar iepuri și cocori, pharaonii Egiptului, despoții Assyriei și tyranii Perșii r dicați în pic ore ordii și popóre întregi; iar dupe terminarea acelor n prasnice m celluri, legiunii de zugravi și de petraři erau os ndiți ca să așterne pe ziduri, pentru încremenirea viitorimei, t te acele nemărginite epopee v n toresci, care, prin nemilostiva lor monoto-

*) Despre descoperirile de asemen  natură ale Dlor **Lartet, Christy, de Vibray, Garrigou** și alții, vorbesc  t te publicațiunile care se ocupă de timpul preistoric, aș  de multă studiați în anii ceii din urmă. —  n anul acesta chiar, pentru prima  r , s'au descoperit   se de renni, sculptate cu figuri de acestașu animal , și într'o pescere din Helveția, la Thaingen. Cine sci  deca și pescerile munților noștri nu ne păstréză des-t inuri de felul acesta!

niă, speria și obosescă ași ochii călătorului minunată. *)

Asculța-vomă, depe rîpela înverșite ale lacului Celor-patru-cantone, voiosul și semețul cântic al plătesului helvețian, cadențat de musa lui Schiller, amanta libertății? Fiul lui Guilomă Tell îlă întonă cu glas puternic și echo îlă repetă din sinul munților inimași în Uri, în Schwytz și în Unterwalden :

Mit dem Pfeil, dem Bogen	Wie im Reich der Lüfte
Durch Gebirg und Thal	König ist der Weih —
Kommt der Schütz gezogen	Durch Gebirg' und Klüfte
Früh am Morgenstrahl.	Herrscht der Schütze frei.

Ihm gehört das Weite :
Was sein Pfeil erreicht,
Das ist seine Beute
Was da kreucht und fleugt. **)

*) Wilkinson. *Private life, manners and customs of the ancient Egyptians.* — Layard. *Niniveh and Babylon.*

**) Schiller. *Wilhelm Tell.* Act. III. Scen. I :
Cu săgăta, cu arcul, Prin munți și prăpăstii
Prin munți și prin văi, Domnesce liberă vânătorul.
Vânătorul calcă întinsă Ală lui este spațiul ;
De timpuriu, la rađa dimineței. Totă ce attinge a sa săgăttă
Precum în împărăția vânturilor Este pređa lui
Domnă este vulturul, — Totă ce se tărăscă și sboră!

Aci mă asflu din nou în mare primejdiă ca să asvêrli din mână fóia pe care, cu mai multă séti mai puçină răbdare, tu te silesci a mă citi. Cum! amú cutezatú a 'ți pune sub ochi chyar și versurí nemțesci? Ore puté-vei să mă ierți?

Dă ți ostenéla, rogu-te, a căta în josul paginei, traducerea schiöpâtândă a acestor frumoșe strofe, în care colcotescú cele mai nobile simțiminte ce iubirea de vênătóre póte aprinde în inima unui omú, și spertú că tu, vênătorú, te vei împăca îndată cu poetul, déca nu și cu limba lui.

În acea limbă ânsé este scrisă cea mai expresivă poemă a vieței vênătorești, heroica dramă a lui Guilomú Tell, în care rêsufflá peste totú, aerul libertú și curatú alú pláurilor alpestre și iubirea necumpétată de patriă a cetățenilor liberei Helveții. O țerră întrégă scăpată din robia, numai prin inima vitéză și prin săgétta dibaci-mánată ale unui vênătorú, étó de sigurú cea mai falnică isbëndă cu care se póte mëndri vênătoria. Poetul s'a pëtrunștú de acea mëndriă de vênătorú și auđi'lú cu cõtă dragoste vorbesce elú chyar și de înțellepcúnea

caprei-negre, care, când merge cu cârdul să pască la înțarcători, pune stréja la pândă, ca să tragă cu urechă și să fluere când se apropiă vânătorul *)

Totă despre acea sprintenă și sficțoasă fiică a stîncelor a ăistă și poetul latină, în versuri mai vii și mai colorate de cît celă mai nimerită tabellă :

Pendentem summa capream de rupe videbis ;
Casuram speres ; despicit illa canes. **)

Étă cum sciă poetul să ne facă a simți chîr și decepțiunea vânătorului. Ajunși pe culmele alpestre,

pe stînci descuți de ghiață, troiene de zăpezi
pe care o sufflare le' aruncă răpezi josă,

elă se opresce, se uita în dreapta și în stînga,
cătându să zăriască amăgitorea prédă care 'y

*) Schiller, *Wilhelm Tell*. Act. I. Scen. I :

« Das Thier hat auch Vernunft ;
Das wissen wir, die wir die Gamsen jagen.
Die stellen klug, wo sie zur Weide gehn
'ne Vorhut aus, die spitzt das Ohr und warnet
Mit heller Pfeife, wenn der Jäger naht. »

**) Martial, *Epigram*. XIII. 98 :

« Veți vedé capra-négră atârnată de vârful unei rîpe ;
Speră că va căde ; dar ea cată cu disprețu la cîni. »

a peritū din ochi, și apoi întērîtatū, obositū, mâniosū de zadarnica'Y ostenelă, elū strigă în limba lui Byron ba stăi! mai bine să 'lū facemū să vorbăscă românesce, în versuri pe care însuși autorul lor va fi și uîtatū că le a scrisū odinióră, în depărtatele'Y *césurī de mulțumire* :

Așa ; și 'n aste locuri căprița a săritū.
Piciorul ei celū agerū m'a încurcatū de totū :
Căștigul meū de astăđi abie de va plăti
Primejdioasa'mi muncă *)

Altă dată ânsē vênătorul, mai norocosū în góna sa, își cîntă cu veselie isbēnda, și, in inima 'Y mulțumită, dorul iubitei sale vine de se amestecă cu plăcerile vênătoriei. Atunci poetul, - acela carele, în secolul nostru, a sciutū

*) C. A. Rosetti, *Césurī de mulțumire*, (Bucuresci, 1843) traduce astfelū aceste versuri din *Manfredul* lui Lord Byron. Act. I. Scen. II:

Ye toppling crags of ice!
Ye avalanches, whom a breath draws down,
.
. Even so
This way the chamois leapt : her nimble feet
Have baffled me; my gains to-day will scarce
Repay my break-neck travail.

mai bine decot ori care sa improspetese cu o noua dulceta si cu unu mai viu profumu, limba imbetranita a lui Ronsard, - Alfred de Musset a pus in gura plăyesului unu cantu veselu, in care bucuria triumfului la vânătoare se ingana cu dulci amintiri de amori:

Chasseur, hardi chasseur, que vois-tu dans l'espace ?
Mes chiens grattent la terre et cherchent une trace.
Debout, mes cavaliers! C'est le pied du chamois. —
Le chamois s'est levé! - Que ma maitresse est belle! -
Le chamois tremble et fuit! - Que Dieu veille sur elle! -
Le chamois romp la meute et s'enfuit dans le bois. -
Je voudrais par la main tenir ma belle amie. -
La meute et le chamois traversent la prairie:
Hallali, compagnons, la victoire est à nous! -
Que ma maitresse est belle et que ses yeux sont doux! *)

*) Alfred de Musset, *La coupe et les lèvres*. Act. II. Scen. II:
« Vânătorule, semețe vânătorule, ce zăresci tu ore în spațiu ?
Câni mei răcăia țărâna și caută o urmă.
Săriți, voieni! E copita caprei-negre.
Capra-negră s'a sculat! - Frumosa mai este iubita mea! -
Capra-negră tremură și fuge! - Dumneșu să 'mi o păziască! -
Capra-negră sparge halta și fuge în pădure. -
Așu vré să țiu de mână pe draga mea iubită. -
Halta și capra-negră trecu peste pășune:
Hurra! tovaroși, isbenda este a noastră!
Frumosa mai este iubita mea și dulci îi mai sunt ochii!»

Cântă și chiușese veselă vânătorul, coci
isbânda este a lui! A prinsu capra în pădure;
și în valle, iubita Ț cu ochi dulci îli așteptă
ca să 'lă strîngă de mână. Sufietu'Ț acum în-
nôtă în bucuriă. Aă trecutü, s'aă ștersü dïile
de dorü pe când elü rătăcïa prin luncă sus-
pinându doina vânătoréscă :

Lunca țipă, lunca sbéră Frunđa cresce, frunđa cade,
Pentr'unü puiü de căprióră.- Căprióra n'o maï róde. -
Vaí de biéta inimîóră; Vaí de mine ce m'oiü face ?
Ca și lunca geme, sbiéră Doru 'n stîffletul meü zace
Pentr'o puică bëlăióră. - Ș'inimîóra 'mï nu maï tace !-

Inimă, fii răbdátore
Ca pămêntul sub picîore,
Pên'ce puica bëlăióră
S'o întórce 'n luncă éró,
Cu celü puiü de căprióră! *)

Țuica s'a întorsü în luncă ; ea a înfrântü și
a sdrobitü inima poetuluï maï réü decôt crudul
vânătorü când sfêșîă fórá milă sínul căprióreï
și atuncï, totü dînsul, totü de Musset, mlă-
diindu'șï lyra pe unü tonü maï dușosü, addă'șï
aminte, amice, cum, în cöte-va versurï rápedï
și armonióse, adevérate margăritare picate

*) Poesii populare ale Românilor, adunate și întocmite de
Vasile Alecsandri. Bucuresci. 1865, pag. 225.

din acelu cornu de poetice îmbilșugarî ce îl'u
rêversă suava lui musă într'o frumósă nópte
de maiu, cum sciă, đicü, a schița în trecëtü,
o întrégă elegiă vênătoréscă :

Suivrons nous le chasseur sur les monts escarpés ?
La biche le regarde ; elle pleure, elle supplie,
Sa bruyère l'attend ; ses faons sont nouveau-nés ;
Il se baisse ; il l'égorge, il jette à la curée
Sur les chiens en sueur son coeur encore vivant. *)

Sărindü cu cïuta și cu capra, din piscü în
piscü și din stîncă în stîncă, cine ne opresce
acum de a ne strămuta pêně și în munții
noștri ?

Aci ne așteptă *Vênătorul Carpaților*, pe care
s'a cercatü a 'l'u cânta, într'o lungă ballada
descriptivă, unü munténü românü, unü câmpulungénü,
carele fõră înduoielă a gustatü plăcerile și ostenele
vênătorei de munți și a

*) Alfred de Musset, *La Nuit de mai* :
„Urma-vomü vênătorul pe munții ripoși ?
Cïuta îl'u privesce; ea plânge și se rógă,
Culeșu'î de burieni o așteptă; ieđii îi sunt de curéndü născuți.
Elü se pléacă, o înjunghîă și aruncă în prédă
Cănilor asudați inima'î încă viăă.»

resimțitū în sufletul său tôte înviiătóarele fremete ale vieței de plăyeshū. Déca natura l'artū fi înzestratū cu darul de a spune precum simte, D N. Rucărénu arū fi făcutū de sigurū unū capū d'operă nemuritorū. Dar scif că are românul o vorbă care cam đice că acolo unde nu este puțința, la ce 'y e bună voința ?

Cu tóte acestea, în ballada *Vênătorul Carpașilor* sânt imagine care se vedū a fi photographiate de pe natură.-Pécatū că aū aspectul ternū alū photographiei și nu coloritul viū alū vieței ! Sânt și expresiuni néoșe-romănesci de o originalitate precioasă, care arū luci ca nestemate într'o frumoasă salbă de versuri armonioșe.

Subiectul balladei este fórá înduoielă conceputū cu o bogată și adese fericită varietate, căria, din nenorocire, cititorul se vede silitū a 'y duce mereū jalea; cōcŷ pe totū minutul elū simte în sine mintea învrăjbindu-se cu urechŷa. Eū unul mărturisescū că, pētrunșū fiindū de măreșele dorinșe ale poetului, amū încercatū unū felū de simțimētū durerosū, vedēndū cōt de puținū limba și versul aū venitū în ajutorul puterniceŷ sale închipurŷi, alū

nobilelor sale aspirațiuni. — De ce nu pôte omul tôte cöte le doresce? Dar, vai! sunt puçinî, förte puçinî aceia.

Non omnia possumus omnes. *)

O chîămare către vênătorî, la revêrsatul ñilei, deschide șirul neregulatelor și capriciö-selor strofe, scrise în versurî albe.

Ușorü ca însuși cerbul pășesce vênătorul
Pe cöma cãrraratã picîorului de munte.
În pólele'î se 'ntinde câmpia strălucindã
De miț de briliante ce vêrsã aurora
Pe géna'î rouuratã, pe verðile ei bucle.

Elü trece pe muscelele însmãltate cu florî suave; apoi pășesce tăcutü pe sub bolta întunecatã a fagilor și a frasinilor, unde murmurã isvorul și unde cântã merla, grango-rul și sturðul. De-o-datã ânsë vênătorî se oprescü :

« Atêrnaș, fecîorî, merindea
Susü pe ramure de arborî !

*) Virgiliu, *Eclog.* VIII. v. 63 : «Nu toți putemü tôte.»

Écö urma căpriorei
Próspătă, de astă nópte ;
E culcată 'n fața cóstei
Séti în hig'ul *) dintre plațuri. —
Bătătésși, pe fuga 'ndată !
Véntul batte de minune !
Lăuși băttaia susú din piscurí ;
Veníți trómbă cam spre valle ,
Dreptú la fagií cei înalți ;
Acolo ne șinemú noi. —
De veți auđi copoií
Peste voi trecéndú în dosurí,
Să tăceți, să nu dați gură,
Cócí se 'ntorcú cu ea îndată ;
Sciți că trage totú în josú ,
Și atunci să înteeți !

Iute la pândă, la șiiitorí !
Coprindeți bine din muche 'n valle !
Și curmătura să nu rămăiá !
Și treceți unul peste pêrfú !

Băttaia' acum începe și iarăși încetésă.
Abié s'audú copoií pe vêrfurí depártate ;
Dar trecú, se lasă 'n scapétú, și pare că vênatul
Cu cănií împreună s'aú dusú pe altă lume.
Tăcutú acum e totul ; munténul nici nu mișcă ;

*) «Pădure jună și fórté désă.» N. R.

În muta'î aşteptare se uită l'a sa umbră
Din ce în ce crescândă, și timpul elü măsöră. —
Și iar s'audü copoii. Ca fulgerul de iute
Sosescü din muche 'n valle, din valle iar în muche.
Bättafa reîncepe ; mereü se înteeșce :
Chefnitul *) e apröpe ; cöt colo frunđa sună,
Ș'aci cü'o detunare, totü sgomotu 'ncetésă. —
Din fundul väi' adünce, c'unü pasü maif rarü, dar sigurü,
Cu désa'î respirare, se vede vênătorul
Măreșü, allegru, sprintenü, ce' adduce pe' al sëi umeri
Pe svelta căpriöră și pe pämëntü o 'ntinde.

Dupe aceste versurî, care pe lüngă orî ce alte merite, aü maif allesü pe acela de a se presenta adesé sub forma limbagüluü vênătoreșcü alü muntenilor noștri, dupe aceste versurî, vine descrierea orelor de repaosü : focul de brađi strălucindü nóptea prin pădure, ghicitorile și iresurile rostite pêne să se gătiască cina, în sfêșitü somnul ce vine, când începü ochiü « a vedé cam susü găina. »

*) «Lătratul copoiiului când este pe urma vênatului. Când vênatul adică ursul, mistreșul sëü lupul vulneratü stă pe locü ca să facă rezistență, atunci numai copoiiul laträ, și acéstă, în limbagiul vênătoriei, se dice: *battü câniü*. Totü ast-felü laträ copoiiul și totü ast-felü se dice când elü a înhisü capra négră în colșü sëü aninătore.» N. R.

Când apoi răsare din nou sórele, vânătoarea reîncepe.

Alte două strofe, dispuse într'acelaşu chipu, împlinescú partea curatú vânătoréscă şi negreşitú cea mai interesanté a balladei. Le vomú mai transcrie numai pe ele, însoçite cu notele lor philologice şi patriotice, cõcî urmarea, pêné la sfêrşitú ne înstrăinézá cu totul de vieţá vânătorilor. Perdêndu-se, când în zadarnice doruri dupe timpú patriarcalú şi heroicú al Domniilor strábune, când în amar-nicé mâniú în contra influenţelor străine ce rësbattú în ţerrá prin *cãl ferrate* şi prin *batelle cu vaporú*, ballada ne face sá simţimú atunci, în modú obositorú, tóte neputinţele musei câmpulungene. Abié déca într'acelú chaos de ideí străine subiectului şi de versuri anevoióse, ne mai deşteptá cõt-va descrierea furtunei care

Rësbubuiá p' în braşii ce şuerá ca şerpiú,

séu déca ne mai înviá amintirea mëndruţelor
cãrora vânătorul le destiná, cõte o cetiná

frumósă de bradü verde , neuscatü , » dreptü
semnü

că vênătorul
E ca bradul neschimbatü. *)

Să ne întörcemü dar curêndü și cu plăcere
cätre dînsul.

Curiosă idee a avutü D. Rucărénu de a în-
curca pe bïetul *Vênătorü alü Carpașilorü* prin
Eisenbahnul lui Strussberg și prin *Kaiserlich-
Königlich-privilegirtul Dampfschiff!* Ia mai bine
să 'lă rugămü a ne fi domnialü âncö o dată
cälăuză spre a ne duce prin *aninătorile*, prin
iudele, prin *înfurciturile* și prin *colțanit*, unde se
ivesce, sheștü sêu îngrozitorü, vênatul de la
munte.

Vênătorul se opresce : -

« Josü, copiï, pe brânci cu toșii !

*) « Acestü ultimü passagiü 'lă amü cređutü necesariü aici
pentru două cuvinte : ântêiü ca să completeșü forma poesiei
mele atöt de variabilë, și alü douăle ca să daü o mică desmin-
țire acelorü autorï sêu *philosophï romanțiarï*, cariï aü đisü că
vênătorul nu pöte amă. » N. R.

Audiră'și șueratul
Caprei-negre pîntre stînce ?
Ne'aă ulmată ; dar sînt aici.
Dreptă l'aninători vë duceți,
Și vedeți de le luați vîntul
Ca nici una să ne scape !
Iar în iudele *) din față
Se țintă cerbi, stați și urși ;

*) «O grămădire de arbori resturnați a cărei numire derivă de la un vîntu foarte furiosu ce batte mai în același timp, din mai multe părți, și pe care vînătorii munteni l'aă numit^ă *Judă*, pentru că, ducend^u mirosul de pe totu locu de la om^u la vînatu, acesta il^u ulmă, fuge și se depărtesă, ast-fel^u că totă ostenela vînatorulu rămăne în van^u. Cuvîntul dar este simplu și natural^u; acest^u vîntu trădănd^u pe vînator^u, a meritat^u foarte bine numirea de *iudă* «s^u trădător^u. - Sublim^u rezultat^u al^u religiunei orthodoxe în țerrile române! Țerranul cel^u mai simplu, fără carte, fără instrucție, fără educație, necunoscend^u dec^ut necesitățile și nevoile sale, sciă prin limba părinților s^{ei}, ce a auzit^u și înțeles^u pe totă dioa în biserică, singura lu^u sc^olă ; sciă, ăic^u, că Iuda a vîndut^u pe Fiul lu^u Dumneăe^u, mântuitorul lum^e. - O D^omne! dec^uă acei bărbați ce ne aă format^u acestă limbă, sancționănd^o mai înt^ei^u prin biserică «nostră, s^unt în imperiul t^eu, între s^{an}țil t^ei, primesce tu «ac^estă lacrimă de recunoscință, ce pică pe aceste r^ondur^u «și o transmite lor prin angelil t^ei! Fă, D^omne, ca în secolil secolilor să ăicem^u : *D^omne, fⁱ cu noi!* și nu *Domine, «esto nobiscum!* Fă, D^omne, ca în totă dimin^ăță, și nu *de-manetia*, să lăudăm^u numele t^eu! Ține-ne, D^omne, tar^u în «credința, și nu în *credentia*, ta! Atunc^u provedința ta ne va «mântui!» N. R.

Dați la câni îndată drumul !
Fuga susă la 'nfuncitură ;
Alergați la creeri *) unul,
Unde esse'incornoratul. **)
Altul rămâneți la strungă
Unde trage, sciți, desculțul ; †)
Dar vedeți, coprindeți bine
Ș'armele vă primeniți !
Némțul ††) batte . . . a 'nchisă capra
În colțanul celă din valle ;
Eă alergă pe fuga 'colo ;
Fiți deștepți la jitori ! » .

În iudă gonescū copoi, spre vârfū eī se 'ndreptésă ,
Din ce în ce chefnitul mai multū se înteșese.
Unū trăsnetū se aude ; unū altul îlū urmésă
Și totū se mai repetă. Apoi unū rēcnetū mare
Cutremură pădurea și sguduță și munți,
Iar câni bātū într'una, ș'unū sgomotū formidabilū
Din ce în ce totū cresce, și detunări terribil
Din țeve fulminante, rēsună în echouri

*) «Pădurea cea mai înaintată spre vârful muntelui, de unde apoi se începe golul culminante.» N. R.

**) «Cerbul.» N. R.

†) «Ursul.» N. R.

††) «Nume ce se dă mai adese de țerrani cânilor de vênatū. Facū acéstă explicație ca să nu se confunde cu unū altū némțū ce vomū întelni mai încolo.» N. R.

Din stîncă pînă 'n stîncă, din valle pînă 'ntr'alta ;
Se perdū în depărtare. - Se face 'apoi tăcere
Și nu se mai aude decît murmura surdă
A rîului din valle, decît svolândul șuerū
Alū brașilor, ce trece, se perde peste golurī,
Dar nencetatū revine ca undele de mare.
O pauză . . . și étō pe budurū, *) vînătorul
Descinde 'ncinsū cu capra ; iar alți' ajungū acolo
Cu cerbul și cu ursul și cu colșatū mistreșul. -
E mare bucuriă și mēndru vînătorul ! **)

Negreșitū că tabellul ce s'a presentatū la
ochiī scriitorului a fostū măreșū ; inima'ī a
bătutū cu tăriă la acele splendide priveliști,
la acelu sgomotū formidabile, urmatū de
tăcerea , prin care se aușfa numaī surda
murmură a rîului din valle și șuerul brașilor
clătișī ca undele mării! Pēcatū ânsē că mu-

*) «Unū felū de stîncă mare și cu ôre care vegetațiă nere-
gulată, unde capra-nēgra se ține mai adese.» N. R.

**) N. Rucărénu, *Modeste încercări poetice originale și tra-
ducțiuni*. Bucurescl. 1873. pag. 56-70. - Titlul ce D. R. a datū
cărței sale este de natură a desarma critica ; dar noi aci, puin-
du'lū alăturī cu coriphēi ai litteraturei, ne amū simțitū silișī
a'ī croi unū locșorū de care nici cunnoscūta D-sale modestiă
să nu se înspăimēnte, nici illustra companiă în care se află sã
nu se pôtă scandali.

sele gelóse nu s'au înduratu a'î încorda lyra pe unu tonu mai melodiosu ?

Aşu vré pe când mi se desfăşoră dinainté minţei uimite privelişti așa de răpitoare, ca să audu, ca prin visu, o musică plină de farmectu, bună-óră ca cea din opera Guilomü Tell a lui Rossini, şi mai allesü ca acelu minunatu chortü de vênătorü, care, după ce a trômbiţatu pe unu rythmu vioüü şi allegru, fanfarele de chiămare, se perde apoï cu vuetü armoniosü, prin taïnica resonnanţă a codrilor de brađü !

VI.

Ce minunată interpretațiune a vîetei vînătorești este, în adevărul această măiestră melopeă, odă scrisă în acea limbă fără rosturi, ale cărei sunete modulate prefără în inima omului, mai lesne decît ori ce cuvinte, și dorul și veselia! Se pare că din înduioșoașă amintire a două cântice, cullese pôte chiar prin munții Helveției, dintr'o arie comună din cele care se cîntă veselă pe trîmbița de vînător, și dintr'unul melancolic *lied* nemțesc, pe care țerranii germani îl gîlgăiesc (*judeln*), adunați în chor, marele compositor italianu a știut să plămădiească acestu capu d'operă alu muzicii de vînătorie.

Dar Rossini a intratü celü din urmă pe calea , în care alți mari musicanți îi apucase înainte.

Bêtrânul Haydn, părintele acelor symphonii germane pe care tu le urăscî așa de tare , Haydn, la vârsta de 68 de ani, puse capëtü sutimilor sale de compozițiunii musicale, prin oratoriul numitü *Cele-patru-timpuri-ale-annului*, - die *Jahreszeiten*, - în care , recapitulându tôte amintirile vieței sale , simplë și simțitóre , bêtrânul maestro cântă pe rîndü , cu instrumente și cu glasurî omenescî , tôte bunurile și tôte plăcerile de peste annü. Când ajunsese la timpul tórnei, unchîșul obositü nu se sfiu a îm-buca bărbătesce trîmbița vîănătoréscă și totü sciu âncö să mlădiese prin sympathica și nai-va dulcétă a geniului sêü , stylul musicalü cam pipernicitü și cam înțoponatü alü secolului din urmă , stylü pe care l'au denumitü , în țerrile occidentale, cu porecla comică de *stylul perrucelor*, - *Zopfenstyl*, - și care la noi s'arü dice: «de când cu Nemți cu códá.»

Cam totü pe timpul când Haydn scriu în Vienna, oratoriul *Celor-patru-timpuri*, unü compositorü francesü , carele a înzestratü șcena

lyrică cu multe opere frumoase și care a compus hymnuri și cantate patriotice pentru revoluțiunea de la 1793, Méhul, a dat patriei sale, în uvertura operei *Junele Henricii*, - le Jeune Henri, - o încântătoare symfoniă vânătorască.

Cele două națiuni musicante ale Europei moderne, Italienii și Germanii, contestă neîncetat Francesilor, geniul acestei arte.

Asemenele chestiuni nu se desbătut cu pușca în mână, și, fiind-că noi acum ne aflăm la vânătoare, timpul nu ne ȳertă ca să aparăm aci pe Boieldieu, pe Auber, pe Halévy, pe Gounod, pe Félicien David, nici chiar pe acel sublim geniu cu totul francesu alu israelitulu germanu Meyerbeer. Totu ce putem spune de o cam dată, în materie de musică vânătorască, este că Francesii au avut și au păstrat din timp străvechi, - de prin secolii feudalității chiar, pre cât se sciă, - o mulțime de cântice vânătoresci, pe care slujitorii speciali le sună pe cornuri, în petrecerile sgomotoase ale regilor și ale castellanilor. Fiă care episod alu vieței de vânătoare, fiă care soi de fără luată în gónă, fiă care mo-

mentu alu dramei cynegetice avea cânticul sêu consacratu și tradiționalu, ca semnalele milităresci.

Țiu minte că într'unu timpu când, departe de toți ai mei și cu sufletul adâncu întristatu, trăiamu într'unu colțișortu alu Franciei, pe malul unui rîu și în vecinătatea unei mari păduri, în tóte serile, la ora când aburii, înălțându-se de pe apă, începeau a înnegura orizontele amurgitü, unü sunetu de córnü rêsună de pe malul oppusu alü rîului și repetà cöte va orü d'a röndul una din acele fanfare vênătorești, alü cărorü rythmu iute și chîiar glumețu pare că se îngănă cu vibrațiunile melancolice și prelungite ale instrumentului ce le produce. Nu'mî place, amice, a 'mî repurta mintea cötre momente așa înnorate ale trecutului; dar, din minutele, pe care în singurătatea mea de atunci, le socotîamü de o potrivă cu secolii, numai acelea îmi erau mângâiose, când vocea cornului îmi legănà aușul în sunetele cadente ale semnalului de vênătore. Pe tonurile duiose și întunecate ale trömbiței metallice, se juca cu o veselie săltăreță, melodia cânticului francesü, și atunci, în mine, aușul șoptia ini-

mei măhnite, neașteptate cuvinte de speranță și de bucurie. Cât voiți trăi, nu voiți uita ce dulce îmi era acel balsam melodiost; el și acum îmi înmăie inima de câte ori se întemplantă să audă *uvertura de vânătoare* a lui Méhul, în care același fanfară domnesce ca motiv de căpetenie și răsare, sub felurite tonalități, printre diverse episoade musicale pline de frumusețe: aci, artistul a imitat tropotul cailor ce fac să răsună pământul sub ale lor copite; aci iar, el amintesc lătratul vesel al câinilor, când li se dă drumul la gonă; aci încă, pare că, într-o dulce melodie, cerbul, în agonia sa, plânge și cere cu lacrimi, iertare de la neîmblânzită să dușman. Dar aceștia, spre a și deștepta mereu în suflete o nouă ardore, repetă din cornuri cunoscutul semnal, pe care tot francesul îl ști și îl cântă pe riturnella poporană: « Tonton, tonton, tontaine, tonton! »

Dar este oare vre o idee pe care spiritul glumeț al Francesului să n'o fi dat, - cum am ști dice noi, - pe pirlitură? - « Cântă, vânătorule, - dice poetul popular al Franciei, - cântă prin « crânguri și prin câmpii, cântă mereu refrenul

«tău de vânătoare: Tonton, tonton, tontaine, ton-
«ton! - Pe când tu vânesi cerbul din pădure,
«altul mai istețu vânesă în culcușul tău; tu ții
«urma ciutei și altul a gingașei tale neveste;
«tu dai chiorîșu în fără, și altul face cu ochiul
«tinerei tale soțiore, pe care tu ai părăsit'o,
«*teneræ conjugis immemor*, *) ca să batți codrii.
«De aceia, când te vei întorce, mândru, cu
«cornoratul a casă, înflându sunetul cornului
«tău, ia ascultă cum acelă primejdiosă păcă-
«litoru de Béranger îți va întorce pe franço-
«zesce dicătorea românului: ce sciă satul nu
«sciă bărbatul!»

Chasseur, tu rapportes la bête
Et de ton cor enfles le son.
Tonton, tonton, tontaine, tonton!

*) Horatii, *Carmin.* I. I. v. 25.

. : Manet sub Jove frigido
Venator teneræ conjugis immemor,
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas. —
« Stă sub cerul frigurosă
Vânătorul, uitându'și tânăra soțică,
Său că canii lui credincioși au zărită o ciută,
Său că mistrețul marsică a năvălită în holdele
roditoare.»

L'amant quitte alors sa conquête

Êt le cerf entre à la maison.

Tonton, tontaine, tonton. *)

Lăsămū pe Francesī să rîdă și se glumīască chīar și pe bētrānele, pe frumōsele lor arii de vênătorē, de care aū sciutū așa de bine să se folosīască francesul Mēhul, în uvertura sa și pe care nu le a desprețuitū, cu vre o treī-decī de annī mai în urmă, nicī italia-nul Rossini, în Guilomū Tellul sēu, și să ne oprimū unū minutū, între aceste duoē mode-le de musică vênătorēscă, asupra unei opere de aceiași natură, în care se resumă totū geniul naționalū alū Germanilor. *Freischütz*, sētū Liberul-Vênătorū, e titlul cap-d'operei thea-trale a luī Weber. **) Fantasiă întunecată de

*) Chansons de Béranger: *La double chasse* :

«Vênătorule, tu adducē dobitoecul

Și înfli sunetul cornului tēu!

Tonton, tonton, tontaine, tonton!

Atuncī și amantul plēcă de la Iubita sa

Și încornoratul intră în casă la tine.

Tonton, tontaine, tonton!»

**) Franz. Ioh. Haydn, născutū la Rohraū în Austria, la anul 1732, a muritū la 1809; elū are 527 compozițiunī instrumentali; oratoriul *Die Jahreszeiten* este din anul 1800.— H. Mēhul s'a născutū la Givet, în anul 1763 și a muritū

ridicole credințe diăvolesci, simplitatea cea mai naivă în viața reală, simțimentalismul cel mai idealist în dorințele inimei: eto din ce este compus subiectul operei, și sym-pathica musică a lui Weber, așa plină de suave melodii, pare că netteșce cu o suflare lină, toate asprimile, toate nesăbuitele cîudății ale unor așa discordante contraste.

Chorul din alți treile acti din *Freischütz*, în care vênătorii proclamă că, nimicî pre pămêntî nu se pôte asemui cu plăcerile vênătoriei,

Was gleicht wohl auf Erden dem Jägervergnügen?

este compusî pe unî rythmu mai puçintî variatî și are o melopeă mai puçintî mărêță de cõtî cânticul vênătorilor din *Guilomî Tell*; dar nicî originalitateă, nicî graçia nuî lipsescî și

la 1817. Opera *le Jeune Henri* este compusă la 1796. - C. M. Weber născutî la Eutin (Holstein) în anul 1786, a muritî în Londra la 1826. Opera *Freischütz* este din 1822. - Gioachimo Rossini s'a născutî la Pesaro în Italia, la anul 1792 și a muritî în Paris la 1868; cea dupe urmă operă a lui, adică *Guilomî Tell* s'a reprezentatî la anul 1829.

caracteru'î differă cu totul de fanfarele vânătorescî ale Francesilor. Pe sub candida veselie a melodiei, sbîrnîia unu acompaniamêntu surdu care pörtă mintea în mystice regiuni. Este fõră înduoielă unu cântu cu totul germanu; dar, să nu te temi! poţi să'lă ascuţi foră frică; n'ai să găsescî într'însul nimicü din acea langedă şi sérbedă monotoniă a unora din cânticele nemţescî, pe care românul a caracterisat'o cu porecla batjocoritõre de *tara-raoa némţuluî*.

Déca férele arü fi şi 'n ñilele nóstre totü aşa de simþitõre la plăcerile delicate ale armoniei precum erätü în timpü binecuvêntaţi ai vestitulü virtuosü şi tenore-sfogato Orpheü, negreşitü că ele arü veni singure să se predé de bună-voia celor cariî le arü executa, în răriştea unei pădurî rêsunátõre, unu concertü symphonicü compusü din tóte cap-d'operile de musică vânătorescă despre care îţi vorbiitü aci în trecëtü. Dar vai! se vede că de când pe bîetul Orpheü l'a luatü Offenbach în respêrü, înseşi férele, scârbite de a vedé scăpătarea gustuluî artisticü la bipeđî, 'şi atü luatü lumea în captü, s'atü sêlbăticitü cu totul şi astăđî este

mai multu de cõt sigurü că, déca s'arü ispiti cineva să cerce a instrumenta și a vocalisa prin codrii, musică clasică, precum este uvertura lui Méhul, séu oratoriul lui Haydn, séu chÿar și chorurile lui Weber și lui Rossini, urși, lupi, mistreși, vulpi, cerbi, ba chÿar și iepurii, arü apuca'o îndată la piciorü, împreună și cu vênătorul lor, décă cum-va acelü vênătorü s'arü întempla să fiă amicul meü, autorul *Manuelului* românescü de vênătorie.

Cu tóte acestea n'a fostü în totü-d'a-una așa! Multü mai încóce de timpüi fabuloși ai pășitului amantü alü Euridicei, și chÿar în regiuni lipsite de castellanü feudalü și de sunătorü de fanfare, în țerrü depărtate, asiatice, pe care noi le socotimü de păgâne și barbare, musica a fostü preçuită ca o neapărată auxiliară a petrecerilor vênătoresci.

Primesce, te rogü, pentru unü momentü, ca să ne întórcemü cu vre o cincü-spre-zece sute de annü mai înapoi, pentru ca să ne încredințămü cum că vênătorile cu acompaniamentü de orchestră nu sunt, precum s'arü puté crede, o deșértă închipuire a imaginațiunei mele puținü vênătoresci, ci că din contra, cele mai

mărețe sərbări cynegetice au fostu însoțite, chiar din vechime, cu concerte instrumentale și vocale. Consideră totu-de-o-dată că această nouă digressiune pe câmpul artelor din anticuitate, o faci și pe dînsa numai și numai întru cea mai mare laudă și gloriă a artei vânătorescî, și mai allesu nu uita că pentru ca omul să facă unu lucru bine, trebuia mai înteu de tôte să aiba multă, forte multă răbdare; de aceia și înțelepciunea poporului te învață ca să prinzi iepurile cu carrul.

Negreșitu că pentru orî care scia să țină unu condeiu cu trei degite și pentru orî care din acei scriitorî ce nu s'au pëtrunsu că scrisul trebuia să fiă numai o urmare cugetată a gîndirei și a studiului, forte lesne le vine de a scrie *currente calamo*, despre orî ce materie, sciută seü necunoscută lor. Îi vedî, nepricepuți plagiatorî ai a-totü-sciutorului Pic de la Mirandola, tractându cu ușurință *de omni re scibili et quibusdam aliis*.*)

*) Nobilele italianu Pic de la Mirandola, născutu la 1463, învățase la vârsta de deuce anî totü ce se putea sei pe atunci și la duoe-dece și trei, se laudă în Roma că pôte vorbi *de omni re scibili*, de totü ceia-ce se pôte sei; elü muri la vârsta de 31

De va fi vorba de musică, apoi îți opărescū totū într'o leșiă pe Rossini cu Offenbach, pe Auber cu unū óre-care Souppé, fabricantū de operette la Vienna; pe Meyerbeer cu Lecocq, unū altū imitatorășū parisianū alū caricaturistuluī opereī; și apoi din acea căldare, îți scotū la lumină învățăturī și povățe pentru formarea și dirigerea unuī Conservatorū nationalū de Musică.

Dar cu atôta artū fi puçinū! Gróznictū orbesce ura pe ómenī și mai allesū pe supărăctosul némū alū scriitorilor, *genus irritabile vatum.* *)

Avemū dinainté ochilor o spăymântătóre dovadă despre acésta. Sunt în țerră la noī duoē foī litterariī care 'și aū juratū neîmpăcata ură și mâniă ;

• Duoī Jouī se întěrită, și fulgerul josū plumbă! **)

Convorbirile literare de la Iasși mūșcă carne

de annī. Mai minunați în sciință de cõt minunatul italianū, mulți scriitorī de acum vorbescū nu numai de totū ceia ce se póte sci, dar încă și de cõte-va altele, *de quibusdam aliis.*

*) Horatii, *Epist.* II. n. v. 102.

**) Hellade, 20 decembrie 1843, în Curierul de ambe sexe. period. IV.

viaă , când gădescă , în *Revista Contemporană* din Bucuresci ; iar acăsta ,

Tantaene animis coelestibus irae! *)

împinge urgia pênă 'ntr'atôta , încôt , spre a defăimă chîar și titlul rivalei sale , typăresce cu littere negre pe chărtiă albă , sub acelașu nume dușmănită de *Convorbiri*, **) felurite povești vrednice de vênătorul celă cu cōda vulpei , în care se đice , între altele , că , la anul 1852 , D. Pantazi Ghica ; deșertăndă într'o sēră , prietenesce , pahare de Chably , de Chambertin , de Champaniă și de Xeres , într'ună cabinettă la *Caffé*(sic) *Anglais* din Paris , împreună cu Alexandru Dumas tatăl și cu Alfredă de Musset , - ați rēposatți , sērmanitți , amēnduoi și nu mai potă mărturisi , - după ce domnia-lui le a istorisită multe și mērunte despre litteratura , musica , instrucțiunea și politica Romăniei , dupe ce le a vorbită prelargă despre dascălul Lazără , despre Alexandru-Vodă-Ghica , despre mitropolitul Dosotheită , despre Tudoră Vladimirescu , despre Meșterul Manole , despre Ianache

*) Virgiliu , *Aeneid.* I. v. 16 : «Incape atôta ură în sufflete
ceresci!»

**) *Revista Contemporană.* Anul II. No. 4. 1 Aprilă 1874
pag. 324.

Văcărescu și despre alții mulți câșți în Christosul s'au botezatul pe pământul românescul, însferșitul a bine-voitul a le citi și poema populară «*Înșiră-te Mărgărite* de V. Alexandri». — «Să nu se uite că această conversațiune (între D-nii Pantazi Ghica, Alexandru Dumas tatăl, și Alfredul de Musset) se petrecea la anul 1852,» chiar dupe cum spune nota autorului, (pag. 335,) și că D. P. Ghica le a cititul atunci, precum țice «în limba francesă, dupe textul românescul,» poema *Înșiră-te Mărgărite*, pe care, ânsă D. V. Alexandri a compus'o la Mircescî, tocmai în anul 1856, adică cu patru anni în urma vestitei ei citiri de către D. Pantazi Ghica, și apoi a dat'o la lumină, pentru ântâia oră, în *Revista Română* din anul 1862 (pag. 160 - 166).

Pe limba vânătorăscă, în cazul de față, s'arū țice că autorul articolului *Convorbiri* din Revista Contimporană a vândutul pellea ursului, pe când ursul jucă âncă prin pădure. Dar între scriitorii nu este ca între vânătorii. Locul de jocul nu încape, și, *horresco referens!* *) cõt

*) Virgiliu, *Aeneid.* II. v. 204.

dreptămă pașii rătăcitorii tocmai sub pólele munților din Kurdistanu, pe callea care duce de la Bagdadu la Hamadanu, acolo unde este stínca stérpă și rîpósă ce se chîamă Bisutunú. Piciorul despre apusú alú stíncei se numesce, în limba loculuí, *Takh-i-Bostan*, adică *bolta grădineí*. Grădina de o cam datá lipsește, - și unii erudiți credú că aci vorú fi fostú vestitele grădiní atérnate în aerú ale Semiramidei, *) care chîar déca odiniórá aú fostú aci, apoi acum aú sburatú cu totul în

*) **Diodori Siculi**, *Bibliotheca histor.* II. 33 : «Dupe ce sô-
«vêrși aceste lucrări, Semiramida, în capul unei oștirí nume-
«róse, întreprinse o expedițiune în contra Međilor. Sosindú în
«fața muntelú Bagistanú, ea își aședá acolo tabăra și face oí
«grădină care avea două-spre-đece stadii (mai multú de două
«kilometri) în ocolul ei ; era pe o câmpie și coprindea o fântánă
«mare care dá apă pentru plante. Muntele Bagistanú, care
«este consacratá lui Joue, formésă una din laturile acestei gră-
«diní, prin stíncele sale rîpóse, înalte de șapte-spre-đece stadii
«(ca la 2850 metri) și tălate dreptú. Semiramida puse să sco-
«blască piciorul acestor stíncei și să sculptese pe dînsul chipul
«ei înconjuratú de o sutá de streji. Ea puse să sape pe stínca o
«inscripțiune cu littere syriane, în care se đicea că Semiramida,
«grămădindú totú bagagiul și tóte uneltele oștiréi sale într'unú
«singurú mormanú, făcuse dintr'insele o scară pe care s'a ur-
«catú péné în vêrful muntelú.» - D'Anville și de Sacy aú cre-
«đutú că aceste cuvinte se potú applica stíncelor de la Bisutunú.

aerü ; - dar bolta este în fință și pe zidurile ei se vëdă nenumărate sculpturî săpate nu pré adüncü în pétră și póte chîar odinióră colorate. Să le descriemü tóte, nu este tréba nóstră ; pe noi ne attinge numai cele duoë marî scene de pre părețîi lateralî. Intr'adevëru, pe una se vede o vënătóre de mistrețî ; pe cea-l-altă, mai ștërsă, este o vënătóre de cerbî.

Stylul sculptureî, óre-care amënunte archi-
tecture și chîar costumele și usurile figuri-
lor reprezentate ne înlătură de la prepusul că
vomü fi avëndü aci dinainté ochilor, imaginea
petrekerilor cynegetice ale vitezeî amazone
assyriane, ale reginei Semiramide,

di cui si legge

Che sugger dette a Nino, e fu sua sposa ;
Tenne la terra, che 'l Soldan corregge. *)

*) Dante, *Divina Commedia. L'Inferno. Canto V.* Pasagiul
întregü despre Semiramida ñice : v. 52—60 :

La prima di color, di cui novelle
Tu vuoi saper, mi disse quegli allotta,
Fu imperatrice di molte favelle.
A vizio di lussuria fu si rotta,
Che libito fe licito in sua legge,
Per torre il biasmo, in che era condotta.

Gëndul ni se repórtă mai bucurosu asupra acelor puternici despozi ai Persiei, Şapurii, Hormuzii, Khoşruii, Firuzii, Iejghirdii şi alţii, cari, din vechea lor cetate a Ctesiphonului, aprópe de Bagdadul de acum, supërarë mai bine de trei sute de ani pe împëraii romanii de séma lui Aurelianu, lui Theodosiu, lui Justinianu, lui Heracliu; asupra acelor mëndrii şi luxoşii Sassanidii, cari se închinau focului dupe legea lui Zoroastru, clădiau palate gigantice acoperite cu sculpturi şi cu poleieli şi înmuia în firu şi în petre scumpe hañele de pe dînşi şi hamaturile de pe caii lor.

Vênătórea, lupta cu férele, alergările cu caii şi încordătura arcului erau visele de aurü

Ell' è Semiramis, di cui si legge,
Che sugger dette a Nino, e fu sua sposa;
Tenne la terra, che 'l Soldan corregge.

« Cea d'ântëiu din acelea despre care tu vrei să aibi cunos-
« cinşă, - îmi dise elü atunci, - a fostü împëratésă a multor
« limbi. Ia vişul desfrënărei a fostü așa dedatü în cõt neruşi-
« narea fu fertatü sub stëpanirea ei pënë 'ntr'atóta în cõt însăşi
« a cutezatü să ieü asupr'şii blëstemul în care căluse. Ea este
« Semiramida, despre care se citese că a datü să sugă lui
« Ninu, şi apoi 'i a fostü şi soçiä. Ea stëpania ţerra pe care e
« cârmuiesec acum Sultanul. »

cu care se desfătau ei, atot în ființă, cõt și în privescerea armelor, vaselor, uneltelor și podóbelor cu asemenea scene, pe care meșterii și artiștii lor le reproduceau mereu, în metali și în petre scumpe.*) Subiectele de vênătoare, înfăcișate cu o vioicune, cu o mișcare, cu unũ focũ nespustũ potũ fi privite ca una dia însușirile caracteristice ale artei Sassanide pe care o admirãmũ adũ în cõte va preçiose obiecte de luxũ ce. au rãmasũ, din acele epoce depãrtate, prin colecçionile de curiositãii artistice ale Europei, și pe care o întilnimũ în sculpturile de prin diferite ruine

*) Artã persanã din timpul Sassanidilor a fostũ forte puçinũ studiatã ; ea meritã însã o atençione specialã, avendũ pe lângã aspectul imosantũ alũ producçionilor anticuitãtei asiaticẽ, unũ caracterũ de energiã și de mișcare pe care l'a împrumutatũ de la operile Hellenilor și Romanilor. Multe musee și thesaure ecclesiastice din Europa posedã vase, monede și petre scumpe gravate, de stylũ sassanidũ ; dar mai cu sãmã în Museul Ermitagiului din Sanct-Petersburgũ sunt nenumerate plãci și ornamente de aurũ, reprezentãndũ lupte de animale și vênãtori, care acestea tõe s'au gãsitũ prin movilele din Russia asiaticã meridionalã. — Veçii în *Annali dell' Instituto archeologico*, vol. XV. 1843. pag. 98 et sq., articolul D-lui A. de Longperrier, intitulatũ, *Explication d'une coupe sassanide*, în care descriã unũ tasũ de argintũ alũ ducelui de Luynes (astãđi la Cabinetul de medallii din Paris) reprezentãndũ o vênãtoare sassanidã și reprodusũ în *Monumenti inediti*, vol. III. pi, LI,

ale Persiei, iar mai allestü pe stîncile de la Bisutuntü. *)

Ambele vênătorü de care avemü aci a vorbi, sunt coprinse în duoë cadre pătrate, închipuindü țarcurü îngrădite cu taraci, de care statü atêrnate zăvese orü perdele, spre a încinge totü ocolul unde se petrece vênătórea. Proptele și mánunchü de tufișü, legați cu fringhiü, sprijină și întărescü taraciü.

Intr'unul din âmbele cadre, locul allestü e o mlaștină cu stufü și cu richită, în mișlocul căria a rămasü o lumină de apă nettedă, cu pescișorü și cu păsëri pluitóre într'însa. Untü șirégü de elephanți, mânați de cornaciü ce ü încallecă și ü îmboldescü, gonescü din dumbravă, turme nenumërate de mistreți cariü, în fuga mare, cu rîturile îatinse, cu colțiü ascuțiți, cu spinarea încovoiată și cu codița sumesă, dau năvală prin lésă și prin mocirlă. În duoë luntü marü și adüncü statü în picîóre, cöte untü vênătorü uriéșü cu capul încoron-

*) Ker Porter. *Travels in Georgia, Persia, Armenia, ancient Babylonia*, etc. (London 1822). Vol. II. stamp. 63—64.—
E. Flandin et P. Coste, *Perse ancienne* (Paris) Vol. I. stamp. 10—13.

nată, cu veșminte bogatî ornate și cu arcul în mână ; în prēmă-le cadū pe brâncî gliganiî și vieriî săgettașî. Dar atôt în aceste duoë luntre principale , cōt și în alte duoë mai micî ce însoțescū pe ale regescilor vênătorî , ședū josū , cântândū din nisce harpe în formă de dreptare și cu țece cōrde fiă-care , bande de femeî musicante ; într'o a cincé luntre sunt cântăreșî cariî sufflă d'a 'mpicîórele , în flaute. Tóte vasele sunt cârmuite de cōte duoî vês-lașî cariî , cu lopeșile , spumegă fața apeî. Pe muchîa cadrului se vede cum mistreșî uccișî sunt transportașî pe spinarea elephanșilor , și apoî cum slujitoriî îî înjunghîă și îî despică.

A dua vênătóre , cea de cerbî , este cu multū mai confusă ; figurile pe a locurē parū a fi neisprăvite. Totū ânsē se vede pe icî și pe colē o împrejmuire de zăbrele și de stofe atêrnate , formêndū o arenă cu duoë porșî , pázite de cōte duoî strejarî ; cerbiî intră în alergătóre prin pórtă din drépta și sunt urmărișî de vênătorî ; unū cǎllăreșū mai mare la trupū , în góna callului , trage cu arcul într'înșî ; alșî mulșî , mai micî , se șintū și ei gonindū , dupe vênătorul principalū. Cerbiî

şe poticnescu şi cadu la pământu când ajungu la fundul țarculuı ; dar cıutele, ferite de unu altu căllărețu cu trupu mare, scapă singure pe cea-l-altă pörtă, avëndu la gütul lor unu arcanu cu cordé fılfiindă. Pe laturile cadru-luı se vede, de o parte, cum se adună și se păzescu cu elephanțı, turmele de cerbı ; de altă parte, cum cerbıı uccișı prin munțı pă-duroșı se încarcă pe spinarea cămilelor.

Dar mai mare și mai presustu de toțı actoriı tabelluluı și ca privitoru liniștitu alu acestuı spectacoluı animatu, stă căllare regele, cu arcu atêrnatu de gütu și adêpostitu sub o umbrelă rotundă pe care ı o ține d'asupra capuluı unu slujitoru. Imprejurul luı cantă o numerosă orchestră, aședată de tóte părțile, care pe josu, care pe o estradă înălțată cu scară. Acolo sunt și harpiste, ca la vênătórea de mistrețı, și cantărețı cu flautul, cariı sedu turcesce, cu picıórele încrucıșate sub dınșıı, și trómbițașı, și toboșarı, și lăutari cu naul, cu daıraoa, cu cimbalele, cu dibele și cu surlele, póte chıar și cantărețı din gură ; într'unu cuvêntu, avemu aci o bandă numerosă de musicantı, reprezentată celu puçinu

prin două-deci și cinci de personaje cu instrumente variate, lucrându toți din mână și din plămôn ca să încante pe răsfațatul Șahî, în pomposul și trufașul său repaos. Te lasă să îți închipuiesc ce kefu și ce mândrețe!

Óre ce ȃicî? nu se pricepeau bine regîi Sassaniđi a vena mistreșii și cerbiî?

A pluti lînă pe apă și din sigurul adăpostu alu luntrei, a săgettà mistreșii, pe când audul îți este răpitu de dulcele cântări ale unei armonioase pleiade de ȃine acuatice, étô o realitate sassanidă cu multu mai încântătoare decôt basnul primejdióselor Syrene ale lui Homeru, și decôt visul amăgitoarei Loreley de pe țermurile negurose ale Rinulu!

A privi de sub umbră și la sunetele unui concertu *à-grand-orchestre*, peripețiile unei góne și unui măcellu de cerbi, étô ancó o petrecere sassanidă, care negreșitu că nu este tocmai de desprețuitu.

Nu rămâne înduoíelă că regîi Sassaniđi au fostu ómenî cu gusturî nobile și delicate, de vreme ce le a plăcutu și de a vênà în sunetele muziceî și de a vedé reprezentate în sculptură și cu colorî, asemené petrecerî vênătorescî.

Rămâne numai să ne batem capul spre a afla deca muzicanții lor și mai cu seamă deca vestitul cântărețu Barbaud, carele răspândia în palatele marelui Khoşru Anuşirvan, *celu cu sufletul mărinimosu*, « note mai dulci decât privighetórea », erau în comparațiune cu Haydn, cu Méhul, cu Weber și cu Rossini, ceia ce sculptoriș de la Takh-i-Bostan sunt față cu artiștii moderni cariș au înfățișatú pe pênză scene de vênătóre, bună-órá cu P. Rubens, Fr. Snyders, Philippú Wouwerman, Fr. Desportes, J. B. Oudry, J. E. Ridinger, Horace Vernet, Edw. Landseer și alții. . . .

VII.

Dar étö acum, föră veste, unü noü orizonte artisticü ce mi se deschide, totü pé tÛrrämul vÛnätoriei! DÛü! când plÛcă omul la vÛnätöre, nu sciä de undeÏ sare iepurele! Amü ñisü pÛnÛ aci multe, - ba chÏar pré multe, - despre littere ñi poesiä, despre sculpturä ñi musicä; amü ñisü ñi cöte-va despre gravurä, întru cöt acesté töte se attingü de artea cynegeticä; dar nu sciü cum s'a întÛmplatü de a rÛmasü pictura cu totulü înläturatä din cärrarea multü cotitei mele colinde de vÛnätöruhoïnarü. Cade-se öre sä o läsämü cu totul uÏtarei?

N'arü fi o nedreptate, unü afrontü ce amü

face de buna noastră voiă vânătoriei, când amă nesocoti drepturile ce ea are la născarea a încă unia din cele patru podóbe artistice ale geniului omenesc?

Amă găsită prilejă de a spune cum omul, înveselită séu jalnică la vânătoare, a simțită gustul de a cânta, în elegiă și 'n dithryambe poetice, și în fanfare melodióse, vitejile și neajunsurile sale, ba chiar și a'și aduce aminte cu doră séu cu mândriă de drăguța de a-casă.

Amă pomenită și de acei sêlbatică ai periodei glaciare cari, în lungile lor rēgazuri, au născocită artea sculpturii, sgâriindă pe óse, pe petre și pe córne, profile de dobitoce antidiluviane.

Uita-vomă acum a dice că, - dupe còt se póte bănui, - totă o applecare de acelașu felă a făcută să se nască și pictura?

Dar în casul de față, nu din doveđi plastice vomă puté cullege o asemené sciință. Philologia ne vine aci în ajutoră și ne arată că în limba Hellenilor, a nașionei celei mai artiste din anticuitate, pictura se chiamă ζωγραφία adică: scrierea, γραφία, animalelor τῶν ζῶων.

Acum, déca s'arü scula cine-va și arü dice că așa vorü fi tóte acesté, dar că *animalü* nu vré să dicä *vênätóre*, și că sãpãturile din pes- cerile Acuitanei, precum și denumirea carac- teristicã a picturei la Helleni, aü rapportü numai la *ființele însufflețite* în genere, și nu, în particularü, la luptele lor, care provinü din instinctul *vênătoriei*; atunci ne amü vedé siliți să mutãmö judicata la tribunalul lui Darwin, carele dupe teoriile sale physiologice, ne va dovedi că lupta pentru existență, adicö *Con- curența vitalé*, este unul din cele duoé prin- cipiü fundamentali ale universului și că orü ce ființă pre lume trăiesce și se desvóltã numai și numai fiind-cã a biruitü în acéstã luptã, a- dicä a fostü *vênătorü* și nu *vênatü*. Elü va adaoge póte, spre a'și completa teoria, că vênătorului norocitü îi rêmâne și dreptul ex- clusivü de *Selcțiune naturalé*, adicö de a'și al- lege, dupe alü sêu placü, soçiã sêu soçiü (pre- cum se și simte) și că, - scurtü și coprinđe- torü - viața întrégã a universului se resumã în aceste duoé cuvinte: *Vênätóre și Amorü!*

Pornindü d'aci, cum să nu credemü că totü ce e bunü, mëndru și frumosü pre lume s'a

născută din aventură amorosă și din pornire vânătorescă?

Étö-ne dar asigurați și despre originea picturii.

Ânsă spre a nu abusa peste măsură de dicăla grecă a împăratului Augustă : Σπεῦδε βραδέως ! *) să dămă îndată năvală în pictura cu subiecte vânătorescă. Mi s'a uritū mie scriindū ; dar ție citindū !!!

Când vine vorba despre vre una din frumoșele-arte , și mai cu sémă despre pictură , noi , în lumea modernă , ne gēndimū numai decôt la Italia. Acolo pare că 'și a găsitū acéstă artē și lumina cu care se împacă mai bine și formele în care se resfață mai bucurosū și typarele dupe care se mlădiă mai cu înlesnire. Nu sciū pentru ce rēsunsetul numelor lui Raffaellū , lui Corregio , lui Tițianū , lui Paul Veronese pare că ajunge la auđū cu vibrațiunī mai răpedī și mai sonore de cōt ale lui Rubens , lui Rembrant , lui Poussin și ale tutulor pictorilor de la Nord.

*) Suetonii , *Vita Octavii Augusti*. xxv. Elū spune că acestū împăratū avea obiceiū a țice că este totū-đauna mai bine ca omul să se grăbiască încetinelī , Festina lente.

Fără îndoieală însă, acesta este o nedreptate a minții noastre și cei din noi cari iubesc vânătoarea și artele ce au sîrbat'o, ar fi cei d'întîi cari s'arî căi și s'arî vindeca de o așa greșită aplecare, când arî cugeta că, în totă acea grămadă de artiști illustri, cari au așternut, trei secolî d'a rîndul, toți păreții Italiei cu nemuritorile lor picturi, nu s'a găsit măcarî unul care să se fi dedatu a zugrăvi mai cu plăcere scene de vânătoare.

Spre a găsi în Italia picturi vînătorești de un merit ore-care, în număr mai considerabile, trebuie să ne raportăm în timpî anticî, pe când se vede că artiștii pompeianî și romanî aflaî mai multă mulțumire de a decora zidurile cu subiecte reprezentîndu luptele ómenilor cu férele și cursele ce ei le întindeau.

Printre picturile antice de acéstă natură, ce s'au păstratu pînă în timpî modernî, datorim o îndoită atențiune acelora din sala mormentală ce s'a descoperit la 1674, - acum tocmai două sute de ani, - într'unu malî de pe callea Flaminia, la o mică distanță de Roma și în care se afla sarcophagele lui

Quintus Nasonius Ambrosius și alți femeei sale, Nasonia Urbica, urmași, după cum se crede, ai nenorocitului poetă Ovidiu Nasone. carele a murit exilat pe țărmurile sălbatică ale Mării-Negre, fără ca mâna, dibace pe cordele lyrei latine, să se fi putut deprinde a încorda arcul sarmatică,

Moris an oblitus patrii, contendere discam
Sarmaticos arcus, et trahar arte loci? *)

*) *Ovidii Pontica*. I. v. v. 49-50:

«Uitându obiceiăle patriei, învăța-voiă să încordesă

Arcurile sarmatică și trăi-voiă dupe chipul locului?»

Poetul Ovidiu a petrecută anul săi de exiliu și a murit în cetatea Tomi, pe Marea Negră, care fără îndoielă era la satul Anadolkiol, aproape de Kiustenge. Vezi *A. Papadopoulo Vretos*, la *Bulgarie ancienne et moderne*. (St. Pétersbourg, 1856) p. 119-146 și 186. - S'a făcută multă desbattere în trecută despre situațiunea cetății Tomi și despre mormântul lui Ovidiu, pe care mai mulți au pretinsă a-lă fi descoperit în deosebite locuri ale Ungariei, Podoliei și Rusiei meridionale. Vezi pentru această cuestiune, viațele lui Ovidiu, scrise de *J. Masson* (Amsterdamă, 1708) și de *Cavallerul Rosmini* (Milană, 1821); disertațiunile de *Ovidii exsilio et sepulchro* (de *Rabener* și de *Villenaye*) în edițiunea completă și annotată a operilor poetului, publicată de *N. E. Lemaire*, (Paris, 1824) vol. VIII; și *A. Deville*, *Essai sur l'exil d'Ovide*, (Paris 1859). - În *Demetrii Cantemiri, descriptio Moldaviae* (edițiune,

Ună interesu înduoitu se légă de picturile din mormântul Nasonilor, *) fiind-că, pe de o parte ele sunt din cele mai bune printre puçinele rămășițe ale artei picturale din anticuitate și pe de altă parte, fiind-că scenele vânătoresci reprezentate în ele ne pună dinainté ochilor curiose modurî de vânătoare.

Aceste picturî ocupaü patru compartimente pătrate pe tavanul boltei și correspundeaü fiă care cu cöte o grupă de duoë figurî allegorice, symbolisändü cele patru timpurî ale annului. Cu primăvera se îmbinà vânătoarea de cerbî; cu véra cea de lei; cu tómana, cea de panthere și 'n fine compartimen-

nea latină typăr. de Societ. Academ. Român. Bucuresei, 1872.) sunt cöte va frase și mai multe note desvoltate ale illustrului autorü asupra locului de exiliü alü lui Ovidiü, pe care unü l'au creçutü a fi Akermanul seü Cetatea Albă, alți Chilia, amänduoë în Bugéeni Basarabiei. (cap. III. p. 9.-IV. p. 19-21).

*) Picturile din bolta Nasonilor nu mai există în ființă; ele au fostü ansă publicate de Bellori, *Le pitture del sepolcro de' Nasoni, disegnate et incise da Pietro-Sante Bartoli e descritte*. Roma. 1680. in folio stamp. xxvi-xxix.— Veçi și *Oeuvres choisies des peintres de l'antiquité*. Paris 1846 stamp. 101-104.

tul Iernei era ocupatü de o vênătóre de mistreți. *)

Cele duoë d'ântëtü , adică vênătórea de cerbï și de lei , se petrecü în pădurï îngrädite cu zäbrele. Ünü câne gonesce ünü cerbü și o cütä , urmäriți și de ünü vênätóru pe josü , carele opresce de sgarda numită *copula* , pe ünü alü duoilé copoiü. Altü vênätóru cu sulifa , pândesce animalele la marginea țarculuï.

Vênätórii de lei sunt mai numeroși ; ei äü toți paveze mari rotunde , din dosul cărorä se ascundü , lipiți unii de alții. Ünä din fere se räpede întäritätä , asupra acelor mișcätóri päreți de metallü ; dar cea-l-altä a isbutitü a doborî josü pe ünü vênätóru și 'lü strivesce sub propriul lui scutü ; pe care ea calcä cu o ferósä mëndriä.

Totü cu paveze și cu țepóie , *venabula* , sunt înarmați și vênätórii de panthere , cariï închidü și rostogolescü pe animalü într'unü

*) Acestü alü patrulé compartimentü s'a dirämatü îndatä dupë deschiderea boltei. Desemnul publicatü de Bellori este dintr'o altä descoperire făcutä la 1672 în Roma , în grädinele Sertoriane , sub muntele Celius.

cercuți de scuturi late și solide; dar ei și mai multă se bizuie, spre a prinde și a uccide féra, pe o cursă în formă de ladă pătrată, în fundul căria au pusă o oglindă. Panthera, turbată de mânie, își zăresce de o dată chipul resfrântu pe fața lucioasă a sticlei; ea stă și se miră,

fremet illa marito

Mobilior Zephyro, totamque virentibus iram

Dispergit maculis, jamjamque hausura profundo

Ore virum, vitreae tardatur imagine formae; *)

apoi se asvêrlă răpede spre dinsul și ét' o prinsă în capcană, unde o ajunge la sigură darda vênătorului, care sta pitită d'asupra oglindei.

În timpii noștri, oglindele slujesc vênătorilor franșesi ca să prindă nevinovente clocărlii. Dovadă că în totu dauna și pretutiu-

*) Claudiani, *de Raptu Proserpinae*, III. v. 265-268:

„ Ea tresare decôt soțul ei
Zephyrul mai răpede; mânia ei pe tôte strălucitórele
ei pete se resfiră și gata a înghiți în adunca ei
gură pe vênătoru, ea se opresec dinainté chipulu ei
resfrântu în oglindă.»

deni oglinda, cu mincinoșele-î străluciri,
amețesce și pe vesela păserică și pe féra
sêlbatică, și pe naiva Margareta a lui Faust,

Ah! je ris
De me voir si belle en ce miroir!*)

și pe betrâna cochetă, care, în doru-î plin
de *parapon*, trâncănesce verđi și uscate, bu-
nă-órá ca versurî de acestea :

Plângi, oglindă, plângi cu mine!
Nu găsimă ce mai cătămă!
Când mă vėđă acum în tine,
Amênduoă ne'ntristămă.

*) Aceste versurî franceze sunt din libretul operei *Faust* pusă pe musică de *Gounod*; în drama originală a lui *Goethe*, oglinda Margaretei este însemnată numai ca ună jocă de scenă; apoi și vecina Martha deșteptă cochetăria tinerei fete cu aceste cuvinte:

«Komm du nur oft zu mir, herüber,
Und leg'den Schmuck hier heimlich an:
Spazier ein Stundchen lang dem Spiegelglas vorüber,
Wir haben unsre Freude dran;» -

«Vino tu numai desă pe la mine încóce
Și pune aci pe ascunsă podóbele pe tine.
Prâmbă-te ca o oră pe dinainté oglindei.
Și să veđi ce mulțumire o să avemă și dintr'atóta.»

Tu v \ddot{e} đuș \ddot{y} , v \ddot{e} đuș \ddot{y} , oglindă,
Frumusețea 'm \ddot{y} r \ddot{e} sărind \ddot{y} ,
Și cu 'ncetul eclipsândă,
O veđ \ddot{y} țarăș \ddot{y} apuind \ddot{y} !

În zadar \ddot{y} color \ddot{y} silite,
Frumuseț \ddot{y} de 'mprumutat \ddot{y} ;
În zadar \ddot{y} s \ddot{u} nt îngrijite
Nisce flor \ddot{y} ce s' \ddot{a} u uscat \ddot{y} ! *)

Dar ce stăm \ddot{u} să ne bocim \ddot{u} cu baba, în stihur \ddot{y} vrednice de al \ddot{e} ei „color \ddot{y} silite, frumuseț \ddot{y} de 'mprumutat \ddot{y} .» Déca e vorba de oglindă și de amăgirile ei, să ascultăm \ddot{u} mai bine cum ciripesce nusa «plină de *nur \ddot{y}* și de dulc \ddot{e} ță» a Clucerului Alecu Văcărescu, luc \ddot{e} f \ddot{e} r \ddot{u} trec \ddot{e} tor \ddot{u} din secolul din urmă, pe care s' \ddot{a} u grăbit \ddot{u} a 'l \ddot{u} stinge dușman \ddot{y} glorie \ddot{y} românesc \ddot{y} , ch \ddot{y} ar în țorile viăț \ddot{e} y sale și

*) «*Cocheta bătrână la oglindă*», poesiă pe care a publicat'o, - nu pré sci \ddot{u} de ce, - Lord Stanley, în eleganta sa carte: «*Fleurs de la Roumanie, recueil de poésies anciennes et modernes*. Hertford (Angleterre) 1856.» - Se vede că philoromânul engles \ddot{u} n' \ddot{a} voit \ddot{u} să u \ddot{y} te, printre *florile Românieș*, nioi ch \ddot{y} ar

«Nisce flor \ddot{y} ce s' \ddot{a} u uscat \ddot{y} !»

În primul susurü matutinü alü poesiei nôstre naționale.

Póte că strofele ce amü să transcriü nu vorü fi tocmai la locul lor aci, în fumul de prafü de pușcă cu care eü thëmâlesü de-o-cam-dată cartea ta, dar în totü casul, fragedul archaismü alü acestuï «cânticü de lume» va fi ca o sorbitură de apă limpede și răcorósă, dupë hapul de trudnică și băbescă ver-sificațiune ce te făcuiü să înghiți:

Oglinda când'ți arü arăta	D'aceia nu da credëmëntü
Înrégă frumusețea ta,	Oglindei, ce cu scađëmëntü
Atunci și tu ca mine,	Îți face 'nșelăciune
Te'af închina la tine.	Și totü minciunï îți spune,

N'arü fi miđlocü să te privesci	Ci cõtă ești să scii de vrei,
Asemene după cum ești,	Dă credëmëntü ochilor meï,
Și idololatriă	Fiindü-că nu te 'nșelă,
Să nu'ți adduci tu ție !	Nici faci vre o greșelă,

Ochii în ea când 'ți 'arunci,	În ei te cată să te veđi
De totü se 'ntunecă atunci,	Întocmai pe cõt luminesci
Și de te și arată,	Și dintr'a lor vedere
Iar nu adevărată.	Veđi cõtă ai putere !

Crede'î, săraciî, când îți spună
Că numai ție se suppună,
Și că tu ești din fire
A lor Dumneșeire!*)

Acum, deca lumina oglindei, în nestatornicia reflectelor sale, ne a preschimbattü priveliștile vânătoriei în imagine amoröse, noi să profitămü fõră zăbavă de învățaturile lui Darwin și din sfera *Selecțiunei naturale*, să ne înapoțemü țarășî privirile asupra *Concurenței vitale*. Acéstă ne va fi cu atõt mai lesne, cu cõt alü patrulé tabellü anticü, celü care representă vânățõrea de mistrețü, ne face să intrămü cu totul în focul acțiunei vânătorescî, *in medias res*.

*) Poesiile lui Alecu Văcărescu, fiul Banului Iănăchiță și tata lui Iancu Văcărescu, sînt cele mai multe ineditë; abié deca vre o cõtëva s'aü păstratü în memoria vechilor lăutarî. Ansë fiul poetului le adunase și, deca va vré Dumneșeü, peste puçinü voiü isbuti a le publica. Viața acestui poetü, perdutü, - omoritü negreșitü în exiliü, - în vre o cetate de peste Dunăre, la vârsta de 32 de anî, e unü întregü romanțü, pe care amü de gëndü s'ü povestescü când voiü scõte la lumină poesiile ce aü mai rëmasü de la dînsul. Nu më temü a ñice că pënë acum nici unü poetü românü n'a avntü mai multü focü și mai multă graçiă. Aceste cualitățî rësarü scînteietõre, prin limba învechitã și une ori ađî chîțar ridiculatã a versurilor sale.

Unu vieru urieşu fuge urmăritu de unu căllăreşu cu duoë sulişe în mânî, de alţi patru vênătorî cu ţépóye şi cu săgetţî, de căni, unul liberu şi altulu opritu de sgardă; în faça vênatuluî se presentă duoî junî, unul cu arcul încordatu, celă-l-altu cu sulişa îndreptată spre féră. Toţi alérgă, toţi strigă, toţi sînt aprinşi de cea mai ferósă turbare.*) De nu s'arú deosebi, pe sub acéstă mişcare, sobrietatea de liniî a artelor antice şi óre care imperfectiunî de forme care denotă o epocă de scădere, s'arú puté crede că acestu episodú a fostu schiţatu de pannelul energicu alu lui Rubens.

*) Tóte cualităţile acesteî picturî şi póte chiar mai multă mişcare, mai multu focu, se găsescú într'unu bas-relievu anticu din Museul Capitolinú, la Roma, (salla împéraţilor), în care se vede unu vieru urieşu împesuratú şi atacatu de şése vênătorî şi de trei căni. Unu june, de la spate, a trasu cu arcul într'insul: alţi duoî, din care unul póte fi Meleagru, îşi înfigú lăncile lor în şelele lui; o femeîă căllare, - póte chiar Atalanta, - îlú isbesce şi ea cu sulişa; în façă'î unu bărbatu mai în vêrstă, - Telamon, se crede, - rădică baltagul ca să 'lú loviască în creştetú. Unu servitoru a căđutu sub dobitoecu, oprindú de sgardă unu copoiu; cel-l-alţi duoî căni, din care unul molossu, saltă ca să 'lú apuce de rítu. Acestu frumosu monumentu pórtă numirea mistreţuluî din Calydon.

Cocci și acestu domnă alu pictorilor flamandă a zugrăvită scene de vânătoriă, în care férele sêlbaticice, mistreți, tigri, lei, ba chîfar hippopotamă și crocodilă, intră în luptă cu omul. Sînt ânsă mai allesu scene fioróse, în care geniul semețu alu maîestruului a datu vânătoréi unu caracteru cu totul heroicu sêu tragicu, deșteptându admirațiunea atôt prin spăimêntătórea încăierare a luptătorilor, còt și prin energia poselor, prin vîrtoșia musculaturei lor și prin vioiciunea coloritului. *)

Unu fioru îți trece prin vine când veđi într'unu tabellu alu lui Rubens, pe unu cavalertu numidă sfîșiatu de creștetu și de umêru, de către unu leu puternicu care Ț a săritu în cărcă și s'a stîrcitū pe șoldul armăsarului negru ce se rădică îngrozitū pe picîóreleȚ de dînderetu. Féra auria mușcă din umêrul călăreșului; unu rēcnetu gróznicu esse din bu-

*) Petre Paul Rubens, celū mai mare pictorū ălu scólei flamande, născutū în Colonia la 1577 și mortū la 1640, a produsū, printre sutimă de tabelluri de totū felul, còteva subiecte de vânătoré, care se a fiă ađi prin galeriile de la Municū Dresda, Marsilia și în còte-va collecțiuni particulare din Anglitterra; apoi sînt de la dînsul și o mulțime de deseme cu subiecte vânătoresci, chîfar și în collecțiunea Luvrului.

zele căscate ale acestuia ; fața 'i e învinețită de spaime și de durere ; ochii îi sînt holbați ; din mână îi scapă lancea.

Dar aci artistul a trecut peste hotarele vînătorescî ; coci ne a pus sub ochi o dramă de cele care, și deca așîță vitejia heroilor, ânsă înghîță îndrăznela simplilor vînători. Acestora le place ca cel puçin, printre primejdii, să se întrevadă isbînda lor. Numai în asemenea casu, se poate applica cualificaținea de *curatî vînătorescî*, unui tabellu sétu ori căruî altu obiectu de artă. Acolo unde féra remâne învingetóre și vînătorul este sacrificatû, se poté dice că artistul a eșîtû din sfera artelor vînătorescî și opera lui inspiră unû interesu de gróză care sfîșîă tótă armonia regulelor cynegetice ; aceia este o notă discordantă în musica vînătoriei, o greșelă de orthographiă în grammatica ei.

În secolul nostru, unû pictorû franceșu cu talentu de frunte, Horace Vernet, a reîn-nouitû, în pênzele pe care a zugrăvitû vînătorile de lei și de mistreți din Algeria și din Sahara, emoțiunile unor scene în care primejdia situațiunilor jôcă unû rolû de căpeteniă ;

dar fiindu însuși elu vânătoru, s'a feritu de a commite incorrecțiunii anti-vânătorescî ca Rubens, și tabellurile lui, așa vrednice de admiratū, aū tôte, acelū caracterū care che-zășuiesce în totū d'auna vânătorilor, o superioritate măgulitoare asupra férelor venerate. *)

Unū tabellū de vânătoare africană alū lui Horace Vernet e ca o povestire a vestituluī officerū francesū, Jules Gérard, carele în unspredece annī petrecuși în Algeria, a împușcatū duoë-șeci și cincī de lei și a câștigatū astfelū meritata poreclă de « ucigătorul leilor ». **) Chîar basne d'arū fi cōte povestesc vânătorul și cōte zugrăvesce artistul, totū pare că te scuturī la idea că omul se jōcă așa

*) **Horace Vernet**, născutū la 1789, mortū la 1863. Dintre numeroșele lui tabellurī de totū felul, allegemū pe cele de vânătoare : elū a expusū în anul 1836, *Vânătoarea în pustiul Sahara din 28 maiu 1833* ; la 1839, *Vânătoarea de lei în Metigé* ; la 1855, *Vânătoarea de mufionī* (berbecī sălbaticī) *de către Marocanī* ; *Intorcerea de la vânătoarea de lei* ; *Vânătoarea de mistreți în Sahara*. A mai făcutū și numeroșe gravurī reprezentândū subiecte de vânătorī europene.

) **Jules Gérard, născutū la 1817, a descrisū vânătorile sale în duoș volume fōrte interesante : « *La Chasse au lion* », 1855 și « *Le tueur de Lion* », 1858. D. Alfredū Poissonnier și Vicomitele Adolfū d'Houdetot aū scrisū biographia lui.

lesne cu viața sa, pentru unu simplu gustu de vânătoru; dar când citesci séu privesci, multu nu trece și alli séu celu puçintu ghicesci că féra cea primejdiosă este mai în pericolu decôt omul, că ea are să pice învinsă de alu ei prigonitoru și atunci îndată, încrederea, bucuria, ba chiar și mândria se deșteptă tóte de o dată în inima'ți, acum liniștită și mângâiată. Atunci dicit cu încredințare: «Étò unu frumosu tabellu vânătorescu!»

Aceste considerațiuni potu să îți pară a fi ideí metaphysice cam confuse, - adică, cum amú dicit, dupe unu terminu inventatú și pusú la modă de unu veselú și spirituosú invalidu alu vânătoriei, cam *philosophiă absolută*;*) - eu

*) *Philosophia absolută!* Acéstă minunată sciință nouă o cunnoseú și o prețuescu cõți aú petrecutú și aú risú în vesela societate a Dnui Iancu R....., nepotú alú răposatuluí Heliade Rădulescu, carele, din feluritele daruri ale unchíuluí, a moștenitú pe acela neosú-românescu de a sci minunatú să păcălíască cu vorba pe cei slabí de ángerí. Dintre nenumératele anecdote glumețe ale nepotuluí sãu, Heliade, într'unú articolú din *Bibliotheca portativă* (vol. II, Bucuresei, 1860, pag. 253 și urm.), ne povestese cum elú, a datú pe bete, într'o ñi, pe unul din acei lingéi, nãtãngí și morocãnoși de Ardelení, carí trecú une orí din cóci de munți în cualitate de profesori, prospéti scãpați din cõte unú pécãtosú de *gymnasiu* ungu-rescu, láudându-se că li a fostú succesu pe deplénu a absol-

ânsă stăruiescū a crede că, și deca nu sciū etī bine să lămurescū aceste ideī, s'artū putē to-
tușī stabili în principitū că, precum artea vē-

*vere prelectionile în philosophia, necum și cursurile theologali: ergo se recomandăluiescū că 'sū batēr theologī și philosophī absolūți, numai bunī ca să tēmplaseă eu nesciința lor fumurată pe biețī copillași de pe aci. Cântărindū numai dintr'o elipă arama philosophulū sēn, păcălitorul nostru, vițā de tērgoviștēnū, bunū de gură, flū luă la refecū și, lăudāndu-se că și dīnsul a studiatū adūncū philosophia, mai allesū în limba englesă, începū, ca probă de sciința și de systema sa philosophică, să'ī tōrne, cu o limbușiă modulată pe intonări de cele mai convingătoare: - « Pentru mine, Dom-nule philosophū, simțirea este unū fluidū individualū, care « redusū la cea mai simplē expresiă, printr'o impulsă com-
« municativă, și făcēndū prin hypotenusă o tangentē prin « fibrele simțitive, străbatte prin tōte liniile paralele ce se « uneseū din natura lor într'unū punctū, și prin simțibilitate « producū tōte senzațiunile, tōte simțimintele sentimentalismu- « luī celor cineī simțiri ce simțualmente funcționă prin cele « cineī simțuri și cadū tōte în synthesa perpendicularē spre « a se manifesta spiritulū umanū printr'o phosphorescență « supranaturalē a intellectulū simțitorū » —*

Dupē unū vallū-vērtejū de felul acesta, bietul unгурēnū, zăpăcitū și uluitū, rămase ânsē bine încredințatū *cum că onoratul și măritul domnu Iuncu este apriatū a fire cu multū mai profundū și mai absolutū philosophū decōt dīnsul, de bună sēmă cō âncō sciuse mintenașū a subșternere și a respi-care certe materie philosophice tare încălcite, intru a cărora esențiă perceperea intelligenței sale nece-cum nu potuse bene a resbaterē. - Judicați acum domnia-vōstră, onorați cititorī, care din duoi era mai tare în philosophiă absolută!*

nătoriei consistă numai din reguli care facți pe vânătoru să învingă pe vânătu, și nu vice-versa, totu așa și operile litterari și plastice nu se potu cualifica cu titlul de *cyngetice*, decôt atunci numai când ele prevădu neînduolosa victoriă a vânătorulu, chiar și deca une ori ele aru atrage unu ore care înterrestu de milă seu de admirațiune asupra vânătolu persecutatu.

Admitțându o asemené definițiune pentru tôte ramurile de belle-arte care se ocupă cu ilustrarea vânătoriei, putemu acum să trecem în revisuire pe toți acei pictori; din diferite scoli, cari se numescu mai specialu *pictori de vânătoare*.

Deca Italia și cu dînsa Spania, remăntu multe la fanfarele de chiămare ale vânătorilor, *)

*) Dicându acestea nu voimă a înțelege că nici o dată, nici unu pictor italian seu spaniol n'a reprezentat în vre unu tabellu alu seu, scene de vânătoare. O asemené assertiune aru fi forte lesne de răsturnat. Dicem numai că nici Italia nici Spania n'au avut vre unu pictor ilustru care să se fi datu într'unu modu cu totul specialu la pictura vânătorilor.

Nu se pôte numi *pictori de vânători* boloniesul **Domenico Zampieri**, ce 'i diou și **Dominichino**, (1581-1641), fiind-că într'o di a avut grațiosa inspirațiune care a produsu frumosul tabellu, de unu aspectu cu totul anticu, ce se nume-

apoi scólele flamandă, hollandesă, francesă, germană și englesă răspundú tóte la apellú și fiă-care din ele se presentă cu unul séú maí

sce *Vênătórea Dianei* și care se vede în galleria Borghese din Roma. La marginea unui crângú și pe malul unei ape, în care se scaldă și se jocú două fragede ڏine, șépte nymphe pădurețe se întrecú cu săgetțile care de care să nimeriască maí bine o porumbiță, pusă dreptú țélú pe vârful unei prăjiní. Diana stă în fundú, la mijlocul pânzei, și le arată preçurile luptei, care sunt unú arcú de aurú și o pharetră de purpură. Din dosuí, alte nymphe privescú curioase; una pe malul apei, se descălță; alta opresce în locú ogarií. În depártare se vedú maí multe figuri luptându-se, suhându din buçumú, alergându și purtându, atérnată pe bárnă, o căprióră uccisă. La o parte se zărescú capetele a două păstorí, pitií în tufișú ca să asiste nevedúțú la jocul ڏeițelor. Opera Dominichinului e plină de graçia, de frăgeđime, de mișcare.

Nu se póte iar numi *pictorú de vênătóre* nici spaniolul **Don Diego Velasquez** (1599-1660), *pintar de camera*, mareșalú și amicú alú regelui Philippú IV, fiind-că, în peisagíul numitú *O vedere la Prado*, din *Museo del Rey* de la Madrid, a zugrăvitú, cu pennelul său energicú și realistú, o încălerătură infuriatá de ómení, de cai și de câni, vênându mistrețú; nici fiind-că într'unú tabellú din galleria naționale din Londra, unde figurésă regele căllare cu tótá curtea sa, a schițatú asemení o vênătóre de vierí; nici fiind-că în maí multe alte portrete ale lui Philippú IV séú ale infantului Don Carlos Baltazar, Ț a presentatú în costumú de vênătóre, cu arme în mână și cu câni în prēja lor.

Acestea sunt florí gingașe, răsăríte ici și coló, pe câmpul, năpustitú în Spania și în Italia, alú artelor vênătorești; dar cu o flóre nu se face primăvéra, nici cu unú tabellú séú două, o scólá de picturá.

mulți artiști însemnați, avându această specialitate. În Flandra, găsim pe Francis Snyders, amicul și conlucrătorul lui Rubens; în Hollanda, pe Philippū Wouwerman, pictorul de cai și mai ales un alt callul bēlant; în Franca, pe Franç. Desportes și pe J. B. Oudry, cari au fost pictori oficiali ai vânătorilor date de regi Ludovic al IV^{le} și al V^{le}; în Germania, pe J. Elias Ridinger, portretarul vântului înjunghiat de prințisorii și de groși nemțesci din secolul din urmă; în Engliterra, trăiesc încă Sir Edwin Henry Landseer, care a înșipt cu penna pe pēnză, cele mai frumoșe și mai originale tipuri de câni englezesci și a poetat morțea tragică a cerbilor măreți din poenile înorate și din bălăriile fantastice ale Scoției.

VIII.

În acestu șirü de artiștî, care se destinde peste unü spațü de trei sute de annî, avemü ca și o istoriä întrégă a picturei vênătorescî, a deosebitelor fase prin care ea a trecutü ; se pare că destinele aü voitü ca, în timpî modernî, acéstă ramură a artei, bogată și variată în identitatea ei caracteristică, să încolășască pe rîndü și să pôrte rodü treptatü, în siä care din țerrile culte ale nordului Europei, föră ca într'însa să se iviască vre unü intervallü de amorțire. Ca ramura aurită a țeitei de sub pämêntü, abié unü pennelü consacratü Dianei începea a șovăi în mâna artistului îmbêtrânitü, și altul rêsărta sub o climă vecină,

ca să întreacă totu viață, admirațiunea pentru esthetica vânătorască ;

Primo avulso non deficit alter
Aureus, et simili frondescit virga metallo *)

După ce, în timpul de mai mulți secoly, vânătoră n'a avută alți interpreți plasticî decît pe migăloșii miniaturişti, cariî înluminatî cu poleielî și cu vâpsele cleiose, mulțimea de manuscripte, dupe care castellanii secolului de mijlocu învățatî, prin citire și prin exemple zugrăvite, regulele însemnate în cărți, vestite pe acele vremuri, precum «*De arte venandi cum avibus*», scrisă de împăratul Germaniei Fredericū alū II^{le}, «*Le livre du roy Modus et de la royne Racio*», «*El libro de la Monteria que mandò escrever el rey Don Alonso de Casti'la y Leon*», «*Les déduitz de la chasse des bestes sauvages*» de Gaston Phoebus, pe care nu l'ai trecutū nicî tu cu vedere, și încă altele, **) care ai

*) Virgillii, *Aeneid.* VI v. 143-144 :

«Rupendū una, nu lipsia alta
totū de aurū, și ramura înfrunzia de același metalū!»

**) Cartea împăratului Fredericū alū II^{le}, filul lui Fredericū Barbarosa (1194-1250), a fostū mai înainte tipărită la 1598 de

constituită multă timpă totă litteratura și totă artea vânătorilor, apoi tocmai în secolul ală XVI^{le}, artiștă adevărașă începure a se inspira din subiecte vânătorescă.

Amă spusă în ce modă, mystică séu dramatică, Albertă Dürer și P. Rubens aă concepută asemené subiecte. Eă aă fostă fórá înduoșelă bărbașă de genă, dar nu se potă numă curată *pictoră de vânătoare*. Altora, maă

Velser (Augusta Vindelicorum, adică Augsburg), 1 vol. in 8°, și maă completă de Jos. Gottl. Schneider, la Lipsca, 1788-89, 2 vol. in 4. - *Le livre du roy Modus (e' de la royne Racio)*, ty-părită maă întetă în Chambéry, la 1486, în fol. got., a fostă reprodușă, cu o prefașă, de D. Elzéar Blaze, Paris, 1839, in 8°, cu 50 stampe. - Amă menșionată maă susă opera lui *Gaston Phoebus*, comite de Foix. - Cartea spaniolă *Libro de la Monteria*, scrisă dupe ordinele regelui Alfonsă ală XI^{le}, învingătorul Maurilor la batallia del Salado, a fostă typarită de Gonz. Argote de Molina, la Sevilla, 1582, in fol. - Voiă maă adaoge la acéstă listă de bibliographă archeologică a vânătoriei, încă duoșă cărșă curioșe: una, fiind-că este opera unui rege ală Franciei și vânătoră vestită, *La chasse royale par Charles IX, roi de France*. Paris. 1625, in 8°, cu stampe; și alta, fiind-că ne descrie vânătorile cu șoșmă, nu numai în occidente, dar și la Greciă byzantină și la Turci: *Falknerklee*, bestehend in drey ungedruckten Werken aber die Falknerey: nämlich: 1. Das Falkenbuch (türkisch). - 2. *Ιερανοσοφιον*, das ist die Habichtslehre. - 3. Kaisers Maximilians Handschrift über die Falknerey . . aus dem türkischen und giecchischen verdeutscht und herausgegeben von Hammer-Purgstall. Wien. 1840, in 8°, cu stampe.

pușintă genială, dar nu mai fără talentă, li se cuvine unu titlu așa speciale.

Sunt aceia chiar despre cari amă dășu adineuri că, în răstimpul de trei secolă, din ală XVI¹⁶ și pêne acum, 'și aă trecutū din mână în mână fitilul învăpăyatū ală operilor de artă cynegetică.

Et, quasi cursores, vitai lampada tradunt.*)

În fruntea lor timpul a pusă pe flamandul Francis Snyders,**) celū care a lucratū ală-turī cu marele Rubens și a împărțitū cu dînsul meritul multor picturī, în care Rubens făcea figurele omenescī, iar Snyders, animalele fără ca acestea să deē de rușine produsele eșșite din mână faimosuluī mașestru. Viața

*) *Lucretii, de rerum natura*, II. v. 79: Și ca alergătorii își trecū facla vieșei». Acesta vestită și frumoșă imagine a prezentase mai nainte Platon, *leg. VI*: «καθάπερ λαμπάδα τὸν βιὸν παραδιδόντας ἄλλοις ἐξ ἄλλων.»

) **Francis Snyders, (1579-1649), a fostū pictorū alū regelū Spaniei Philippū III și alū archiducelū Albertū din Țerrile de josū. Elū a făcutū tabellurī de vânătoare, animale și nature mórte; cele mai principalī sunt în galeriile Belvedere din Viena, Luvru din Paris, Ermitagiū din St. Petersburg, din Bruxella, Anvers, Amsterdamū, Haga, Municū, Dresda și Florența. Vânătorile luī de mistreți sunt cele mai faimose.

care ferbe în ómeniŭ luŭ Rubens, mișcă cu aceeași vigóre și pe férele luŭ Snyders. Ochiŭ lor scînteiasă, nările lor răsufflă, fălcile lor spumegă, botul lor căscatŭ e jilavŭ de sânge, și când artistul ne arată cîni întărîtați dăndŭ năvală asupra u. uŭi mistrețŭ, rupênduŭ șélele, mușcându'lu de urechŭ, lăsându pe unŭ dintr'înșii spintecați la pămêntŭ, pare că se și aude rêsunetul latrătoreŭ lor, chiălălăitŭ lor de bucuriă sétŭ de durere, grohăitŭ féreŭ și sunetul cornuluŭ de vênătóre. Mai bine decôt așa nu se póte reproduce cu pinsula, impresiunea ce resimte câmpénul care, trecêndŭ prin pădure, vede de o dată strecurându-se pe lîngă dînsul unŭ dobitoctŭ mare și negru, cu haŭta luŭ de duléŭ, urlândŭ în urmăŭ cu turbare.

Aci se póte mai cu sémă pricepe deosebirea ce există între Snyders, pictorŭ din scóla flamandă, și artiștŭ din scóla hollandesă, cariŭ aŭ tractatŭ asemené subiecte. Philippŭ Wouwerman*), spre exemplu, în locŭ de a ne duce

*) Philippŭ Wouwerman, născutŭ în Harlem (1620-1668), a făcutŭ unŭ numêrŭ considerabile de tabellurŭ de dimensiuni în genere mici, în care figurésă pretutindenŭ caŭ, și neapăratŭ

chiar pe scena dramelor vânătoresci, ne pre-
âmbă numai în préjma lor, arătându-ne, când
pregătirile de vânătoare în curtea castellului
senioriale, când popasul în rariștea pădurei,
când vesela întorcere a vânătorilor izbânditori.
Elu foarte rarü ne face să simü față chiar la
întemplerile luptei; acelea pentru noi rămân
afundate în zarea aburösă a peisagului. Din
contra, Snyders ne mână mereü pe câmpul de
bătăia, în mișlocul vânătoarei, în sênul co-
drilor. Cerbul și câniü sunt actorii de căpete-
niă ai tabellului sêu; minutul ce 'i place mai
multü a allege este acela când animalul, ză-
dăritü de haïta primenită, își țee inima în
dinți și se apără cu desperare sêu sare d'a-
supra cânilor sângerați, pe cariü 'i a spintecatü
cu córnelile sale. Acela e și momentul celü mai
dramaticü, celü mai interesantü alü vânăto-
rei; ne sciindü încă bine cum are să se allégă
urma, privitorul își închipuiesce că dobitocul,

unü callü albü. Mai tôte galeriile publice ale Europei și mulți
particulari posedü tabelluri de ale lui, care se vëndü acum
când se găsescü, - pe prețü de 10 pênă la 40 miü franci unul,
Tabellurile falșü attribuite lui Wouwerman sunt încă și ma
numeröse.

sprintenü, ușorü, pe care 'lütü împodobesce chîar armele sale, va isbuti pöte să scape și de dințiî aprigî aî dulăilor și de junghîerul vênătoruluî care se apropia.

Wouwerman a fostü celü d'ântêütü pictorü care a sciutü să scötă la ivelă grația căllărieî și carele, representändü mai adese scene cu nobilî de țerră, cu cavallerî galanți, cu vênătorî, a făcutü ca, în pênzele sale, callul să fiă în totü dauna figura de căpeteniă; în mulțimea cea mare de producțiunî ale luî nu se găsesce o singură pictură în care să nu se zărîască măcarü unü șoldü de callü, iar mai cu deosebire unü callü bēlanü. Așa de multü 'î a plăcutü a da cailor rolul principale, în cöt chîar și în *vênătorile* sale, pictorul mășestru, temēdu-se a reschira interresul, mai nicî o dată nu s'a ispititü a înfăcișa cerbul în lupta sa desperată cu căniî, precum aü făcutü Snyder, Oudry și chîar mărele Rubens; elü a înțellesü că atuncî când cerbul, în fuga sa minunată, se avēntă ca în sbortü, d'asupra rovinilor, sétü esse din crângü și se ivesce unü minutü prin cămpiă, cu capul ușorü plecatü pe umerî, cu trupul șuî și elegantü, cu pērul

plăvițu, încântătoru de grațiă și de ruțelă, a înțellesu că aru fi peste puțină ca atunci toți ochii să nu se țintiască asupra'i și ca elu să nu sórbă la sine totu interresul priveliștei. De aceia Wouwerman mai adese lasă a se bănui vênătórea, sétu o schițésă în depărtare, chîmîmîndu vederea spectatorilor asupra pregătirilor și urmărilor acesteia plăceri; elu îi poftesce să asiste la *Plecare*, la *Bétureă*, la *Popasü* sétu la acea veselă gustare ce se chîmă *Intórcerea de la vênatü*. Vênătorii, aci înghitü unü paharü mai nainte de a se porni, aci se odihnescü pe érbă verde, cu caii lîngö dînșii, aci iar sosescü voșoși, sunîndu fanfarele lor de isbîndă. Damele, grațiosü plecate pe șelele lor de catifea négră, se uită cum șoimii se răpedü în aertü pe păserelele spăimîntate; una din ele s'a depărtatü în taină spre pădure și după dînsa alérgă, în fuga callulu'i sétu albü, unü galantü cavallerü, ducîndu'i vélul pe care ea 'lă a uitatü atêrnatü de craca unü copaciü; tocmai în fundü, pe marginea pădurei, se zărescü, prin céța umedei Hollande, câniü urmărindü unü cerbü abié profilatü.

Pictorul din Harlem, ca odiniórá francesul

Jean Goujon, sculptorul Dianeî de Poitiers, a privitŭ vĕnătórea, nu ca Snyders, passionatul iubitorŭ alŭ sĕlbaticel năturî, ci oglindită prin raşele mai line ale unŭ prismŭ de elegantĕ curtenia

Totŭ ast-felŭ, învăţaturile mĕndrului amicŭ alŭ lui Rubens, trecĕndŭ, peste o generaţiune, în mintea unŭ altŭ pictorŭ de vĕnătóre, francesului François Desportes,*) atŭ luatŭ şi aci unŭ caracterŭ mai puţin sĕlbaticŭ, mai potolitŭ. Pornirile impetuóse ale lui Snyders se preschimbarĕ în mişcare, sub pennelul lui Desportes; uria ce întypări acela în chipurile de animale se prefăcu, la acesta, într'o vioicĕune, totŭ aşa de veridică, dar mai puţin întărită. Cĕ era focŭ şi zorŭ pe pĕnzele maestrului flamandŭ, deveni graţiă naturalĕ şi vióă pe ale discipolului francesŭ.

*) François Desportes (1661-1742) pictorŭ francesŭ, scolarŭ alŭ flamandului Nicasius, carele învăţase pictura de la Snyders. Tabellurile lui de vĕnătóre, portrete şi animale, sunt destul de numeróse (23) în galleria Luvrului; apoi se mai găsescŭ şi în museele de la Lyon, Grenoble, Rouen, Valenciennes, Nancy. Veđi Clément de Ris. *Les musées de Province*.—Mai multe castelluri regale aŭ fostŭ decorate, în parte, de Desportes: Fontainebleau, Versailles, Trianon etc.

Snyders zugrăvise, alături cu amicul său Rubens, vânătorii la care se cerea o inimă de viteză. Desportes reprezintă petrecerile vânătorescilor ale curții și ale domnilor ce o înconjură. Cu toate acestea, în tabellurile lui, caracterul vânătoresc este cu mult mai bine marcat decât în ale lui Wouwerman; el nu se sfiește a împli un cadru întreg cu chipul sbîrlit al unui lup, apărându-se crâncen în contra unei întregi drăce de câni, cari îl înhață de gât, de urechi, de cămă, de pulpă, de pre unde îl potă apuca. Botul rînjit le arată colții amenințător și limba, de gîna multă, îi esse uscată din gîtlej.

Negreșit, amice, că pe cînd te află scolar în Paris, vei fi rătăcit une-oră duminică, - cînd ploua afără sîu mai allesu cînd vîntul fluiera în pungă - prin lungile săli ale Luvrului, căptușite cu tabelluri din scola francesă. Nu se pôte atunci ca tu, avîndu lîră înduoielă de copillu instinctul vîntoriei, să nu te fi oprit cîte o dată dinainté vre unei pînze pe care se vedu frumoșii câni de vîntore, prepelicari, copoi și alte soiuri, stîndu cu îngrijare prin bălari, unu stoltu de potăr-

nichi, s^{eu} *sculându* răpede o părech^{ie} de fa-
sanⁱ cu pennele aur^{ie}. Acela a fost^u un^u
Desportes, déca nu cum-va va fi fost^u o
operă a lui Oudry, c^ocⁱ am^{en}duoi acești pic-
torⁱ 'și au împărț^{it}u, în lunga lor viață. favo-
rele curței Franc^{ie}, zugrăvind^u t^ote v^{en}ăto-
rile regale și portret^{ându} pe r^ond^u toți câniⁱ
cei mai alleși din hațele de la St Germain,
de la Fontainebleau, de la Rambouillet și de
la Compiègne. Se d^{ic}e că Ludovic^u al^u XV-l^e,
ba și strămoșul s^{eu} marele Ludovic^u al^u
XIV-l^e, se veselfău f^orte când li se aduceau
acele portrete și le plăcea a recunnósce și a 'și
aduce amⁱⁿte numele fiă-căruia din câniⁱ
lor de v^{en}ătoare: — «Acestea sunt Bonne,
»Nonne și Ponne!» - va fi d^{is}t^u cu gravitate
Ludovic^u-*cel^u-mare*, v^{ed}ându cele treⁱ cățele
negre și albe, zugrăvite de Desportes. —
«Aceștia sunt Mitte și Turlu!» - va fi stri-
gat^u r^{id}ându Ludovic^u-*mult^u-t^ubitul*, recunos-
c^{en}du copoiⁱ s^{ei}, portretași de Oudry.

J B. Oudry, *) care luă hotăr^{ir}ea de a de-

*) **Jean Baptiste Oudry** (1686-1755), scolar^u al^u lui Lar-
gillières, a gravat^u însuși multe deseme. Tabellurile lui sunt
la Luvru precum și în museele din Dijon, Toulouse, Mont-

veni pictorü de vênätóre, din momentul când într'o ñi profesorul lui îi ñise, vëdëndü cum schiçase unü câne: — «Tu n'aĩ să fii altü-
«ceva decôt unü zugravü de câni!», - Oudry, care a ilustratü cu așa multü spiritü și talentü fabulele lui Lafontaine, Oudry fu contimporanul sétü óre cum urmașul lui Desportes. Nu este tocmai lesne a deosebi unul de altul, pe acești duoĩ artiști; modul de a vëna și întëmplările vënatóreĩ, fiindü pe timpul lor, mai totü mereü aceleași, subiectele lor de tabellurĩ se repetă neĩncetatü; apoi amënduoĩ fusese mai la aceiașü scólă, adicã invățase de la elevi ai maștrilor flamanđi. Cu tóte acestea, observânduĩ bine, se vëdü și deosebiriĩ în spiritul lor. Desportes are unü talentü lesnicïostü și imbilșugatü; elü vede, pricepe și imită natura mai multü cu o graçia naivă decôt cu sciințã și precugetare. Din contra, Oudry este cu multü mai priceputü, mai dibacü în meștesugurile arteĩ; elü sciã să impartã mai bine lumina, să întocmiascã mai

pellier, Nantes, Rouen, Caen etc. Veđi. Clém. de Ris. *Les musées de province.*

frumostu o grupă; elu este într'unu cuvântu mai academicu; dar prin acésta chiar, inspirațiunile îi sunt mai puçintu vióie și coloritu'î mai ofilitu decôt ale lui Desportes. Pentru dînsul natura e dominată de arté; tigrul, sub pinsula lui, se îmblândește, panthera se înmóyă, leul se domesnicește; dar cerbul își păstrésă tótă a lui eleganță, căprióra tótă gingășia ei și în genere, elu sciă să allégă minunată priveliști plăcute pentru a grupa într'insele scene de vênătoare.

Amênduoi acești pictori au trăitú fôrte bêtrânî și se póte ñice că ei au fostú annaliști plasticî ai vênătorilor din secolul de mărire alú regalității franceze. Pe atunci plăcerile cynegetice ale regilor costau Statuluî millióne pe fiă-care annú; slujitoriî vênătoriei, mari și mici, formatú o întrégă armată; câniî erau crescuți și hrăniți cu miile; pădurile erau păzite cu îngrijire ca să fiă mereú pline de cerbi, de căprióre, de lupi și de mistreți. Tóte acestea se făceau cu luxú, cu pompă, cu o solemné maíestate. Așa se cădea marelui Regé!

Înțeleptul Lafontaine, pentru care Oudry

a lucrattü minunate gravurî, povestindü despre brotocelul care

atöt s'a înflattü
încöt a crăpatü ,

a ȕisü, sfêrşindü acestă jalnică dar nefolositoare istoriă :

Le monde est plein de gens qui ne sont pas plus sages.
Tout bourgeois veut bâtir comme les grands seigneurs ;
Tout petit prince a des ambassadeurs ;
Tout marquis veut avoir des pages. *)

Potrivittü cu acestă slăbicîune a omenirei, prinȕisorii şi margrafiî nemţesci, cei despre cariî fõră înduoielă fabulistul ȕice că se înflattü cõt puteaü ca să aibă ambassadori şi pagî, voirë să ȕiă şi ei haite luxuóse de vênătoreba şi unţi pictortü ca să'î illustrese, ca Desportes şi Oudry pe regiî de la Versallia.

Acesta se întêmplă să fiă unü omü plintü

*) Lafontaine : *La grenouille qui se veut faire aussi grosse ue le boeuf* :

«Lumea este plină de ómeni cariî sunt toȕi aşa de nebuni.

Fiăsee negustoraşü vrë să clădfiască ca boierii cei mari ;

Fiăsee prinȕisorü are ambassadori,

Fiăsee marchisü vrë să aibă pagî.»

D. Sion a localisatü acestă fabulă, în «101 fabule», Bucureşci, 1869, pag. 108. *Broscoiul şi boul*.

de talentu, în naivitatea lui, precum se găscu adese ômenî printre nemîi Iohann Elias Ridinger, *) născutu la Ulm, printre Șvabi, lucră neobositu mai multu de o jumătate de secolu, când cu pinsula pictorului, când cu plumbul desemnatorului, când cu dălt.ța gravorului, ca să represente cerbiî venaîi de nobiliî lui patronî, și animale sêlbaticice de prin menageriî, și ilustraîiunî la fabule copillărescî compuse de dînsul, și figuri de căllăriă și de vênătore cu câniî și cu șoimiî. Căllătorindû din locû în locû, elû făcea pretutindenî chipul animalelor ce întêlnîa, însemnândû cu

*) Iohann Elias Ridinger, (1695-1767). Pe lûngă tabellurile lui cu uleîu care sunt în genere micî, elû e făcutû multe deseme; apoi a mai publicatû în Augsburg și o mare cõtine de albumuri și de foî gravate, printre care vomû însemna ca mai remarcabile, pe cele următore: (Cine n'a vêdutû, sôră ca să sciă pôte, gravuri d'ale lui Ridinger?) «Parfaite et exacte représentation des divertissements des grands seigneurs.» 36 stamp. 1729. — «Représentation des plus remarquables cerfs et autres animaux destinés a être chassés par les grands seigneurs.» 100 stamp. 1768. — «Abbildung der Jagtbahren Thieren.» 90 stamp. 1740. — «Entwurf einiger Thiere.» 90 stamp. 1740. — «Fables morales tirées du royaume des animaux.» 16 stamp. 1844. — «L'art de monter à cheval.» 22 stamp. 1722. — «Chasseurs au tir et au vol.» 11 stamp — Cele mai bune tabelluri ale lui Ridinger sunt la Londra. St. Petersburg, Lipsca și Augsburg

scrupulositate provenința lor; ast-felū, nu uită chîr a scrie pe portretul unei babețe gușate: «Amū îpușcatū acéstă pasere pe Du-năre, între Peterwardinū și Belgradū.» P'aci p'aci Ridinger era să viiă și pêně la noi!

Dar la nimicū elū nu fu mai meșterū decôt la reprezentarea vênătorilor de cerbî, pe care le a înfăcișatū cu o artē admirabilē, în tôte peripețiile lor variate. A trebuitū ca în secolul nostru, să appară pictorul englesū Landseer, *) cu mărețele sale figurî de cerbî, dominândū, printr'o nespūsă putere dramatică, peisagele neguróse ale munților Scoției, pentru ca tabellurile și gravurele în care Ridinger a scrisū epopea cerbului să aibă rivali vrednici de dînsele.

Dar Ridinger, sub a căruî mână de meșterū, natura sēlbatica a férelor s'a destăinuitū într'unū chipū așa de mărețū, a fostū totū-de-odată și artistul carele, cu o deplină naivetate, a făcutū, cum amū țice, și catagra-

*) Sir Edwin Henry Landseer e născutū în Londra la 1803. Pictorū însemnatū și favoritū alū Engliterrei, elū a fostū numitū asociatū alū Academiei la 1830 și nobilitū la 1850. Tabellurile lui de vênătóre și de cāni, precum și portretele, i'ă creatū o reputațiune meritată în tótă lumea.

phia de răposare a vânătorilor senioriale din continentul Europei; numai în stampele și în albumurile lui, se mai văd încă astăzi tipurile și costumele acelor slujitori, pușcași, hăitarși, băttăiași, șoimarși, cari compuneau personalul vânătorilor din secolul trecut. Când resfoiasce cine-va acele pagine, pe care stau figurași numai ómeni în livrele galonate și cu perruci pudrate, tubacși găităniși, cu cornul de vânătoare încolăcitu sub umere și păsărăși înzorzonași cu șoimul pe mână, pare că și aude fanfarele, cântate pe tonu pișigăitu, de corul vânătorilor din oratoriul betrânului Haydn.

În timpul de acum, cu totu talentul artistului ce le a gravatu, acele imagine, a căror vreme a trecut, ne adductu aminte pe faimosul marchistu alu lui Béranger carele, în secolul nostru egalitaru, visésă scutirși și drepturși ce au fostu de multu spulberate de suflarea limpeditoare a timpulu.

Vivons donc en repos
Mais l'on m'ose parler d'impots!
A l'état pour son bien
Un gentilhomme ne doit rien!

Vous, pages et varlets,
Guerre aux vilains et rossez-les!

Et toi, peuple animal
Porte encore le bat féodal.

Seuls nous chasserons
Et tous vos tendrons
Subiront l'honneur
Du droit du seigneur.

Chapeau bas! Chapeau bas!
Gloire au marquis de Carabas!*)

Dacă în aceste pagine învâlmășate, amă
făcută o parte așa de însemnată bătrânului
Ridinger, pe care cele mai multe catalóge de

*) Chansons de Béranger: *Le marquis de Carabas*:

Să trăim dar în pace.
Dar ce! vine să'mi ceară mie biruri?
Aflați că pentru averea sa
Un nobil nu datoresce nimic Statului.

Voi, posluției și scutelnici,
Batteți pe moșici și'i prăpădiți!
Iar tu, popor dăbitor,
Vină de te plăcă sub jugul boieresc.

Numai noi vom avea dreptul a vena
Iar toate codanele vóstre
Vor avea marea onóre
A ne plăti dreptul stăpânului.

Jos căciula! jos căciula!
Faceți cinste marchisului de Carabas!

musee și pinacothece îlu trecu în tăcere, cauza a fostu că amu găsitu în capul biographiei lui, scrisă de neobositul istoricu alu pictorilor din toate scólele, de Charles Blanc,*) cöte-va cuvinte care, - cu gândul la tine, - mi l'au semnalatü într'unu modü cu totul particularü.

Dar mai nainte de a copia dupë Charles Blanc, să nu uitü a mărturisi unü păcatü în care amü picatü, dëu, numai din dorința ce m'a pătrunsü ca să mă suppuü în sfërșitü și eu preçlöseï și puçinü urmateï povățe a lui Horațiu:

Semper ad eventum festina.**)

Scii, frate, c'au ajunsü băieții să te deë de primejdiă în țerră la noi! Nu poți să mai scrii unü röndü, fõră ca să te descösă și să'ï ieë socotéla că adicö, de unde ai furatü cutare ideă și de unde ai tradusü cutare passagiü? Ce plăcere mai póte gusta atunci unü bietü românü, care 'ï artü fi pusü binișorü numele sëü pe o carte sëü pe o cuvëntare,

*) Charles Blanc, *Histoire des peintres de toutes les Ecoles*;—operă care se publică acum de vre o 25 de anni și care a ajunsü a avé peste 580 de fascicule.

***) Horatii, *Ars poetica*. v. 148: «Meieü grăbesce către sfërșitü!»

rumegate de altul și scrise în vre o limbă străină, scrierī pe care elū, mintosul, le arū fi scosū frumușelū pe românesce, curate și luminate și numai bune de deochiū, ca apa nencepută?

S'aū deprinsū să sté meretū la pândă, drăcoșil, ca și când altă trébă n'arū mai avé; caută, mirosū, se furișesă prin cărțī și dibușescū, mai rētū decōt copoūl când adurmecă dīra férei prin țerrână, și bine n'apucī să te bucurī de vre o nevinovată haīduciă ce te aī ispititū a face prin codriī litteraturei, când fōră veste, te și pomenescī doveditū. Atuncī se facū Dunăre de mâniă, domnia-lor, pare-că ū aī fi jăfuitū chīar pe dînșil, de averea lor.

La noi în țerră ânsē ā datū Dumneșetū că n'avemū lege care să ne poprīască de a vênă pe moșia altuīa, și pênē acum nu s'a întemplatū ca vre unū proprietarū să facă pretenție că l'aī despuțatū de vênatul sētū. Dar némul scriitorilor, - totū d'a-una și pretutindenī mai arțăgosū, - nu numai că 'și apără morțișū tōte ale sale, dar âncō duce și grija autorilor de peste șépte țerrī și șépte mări. Indatā ce te a călcatū focul ca să te dovedīască vre unū

colțatū din s'óla nouă, că ai făcutū în cartet'î, óre care împrumuturî tăinuíte, adic'ó, cum amū díce, vre o c'úpélă, fericirea lui e să te scótă în vilégü. Se grăbesce, păgânul, a da sfórá în țerră că te a prinsū cu mâna în sacū; te așterne prin gazete, cu frasele originale ale hoțului de păgubașu de g'ütü; te batjocoresce cum î'î vine la gură și la pénnă; te pune la r'óndü cu pungășî, cu controbonđî, cu cal-puzanî Va'î de lume!

V'edü că tu, șiretule, te ai feritū de asemené neajunsurî și judicândü dup'ę vorba românului, că paza bună întrece primejdia rea, ai înșiratū o listă de to'î autorî cynegeticî pe care 'î ai consultatū pentru *Manualul* t'eu. Ia să vedemū și eü déca se va găsi vre unul destul de priceputū ca să ghic'ască cum că amū tradusū de pe Charles Blanc, r'óndurî întregî din viațele lui Snyders, Wouwerman, Desportes și Oudry? C'ót despre Ridinger, étó mă dau singurū priasū și începü a traduce de unde î'î spuseitū :

•D'écă eștî v'ênătorü, trebuiă să cunnoscî
•pe Ridinger, c'ócî to'î v'ênătorî ilü cunnoscü,
•pré puçintü în adev'ertü prin p'ênzele sale ce

«sunt rare, dar foarte multă prin numeroasele
«stampe ce s'au gravat de pe dînsul s'eu pe
• care le a gravat însuși el, de pre deseme-
«nele sale. Numai de le vei vedé, acele
«gravurî, te apucă gustul vînătoriei; coci
«într'însele se simte miresmele răcorose ale
«codrului și, ca să ȳicū așa, aburêla p'etrun-
«ȳetóre a férelor s'elbatice. Tóte cunnoscin-
«ȳele vînătorului statū coprinse în opera nu-
«merósă și variatā a lui Ridinger. . . .»

Negreșitū că tu, ca și mine, vei fi v'ȳutū
adesé în trec'etū gravurî de ale lui Ridinger,
precum ai v'ȳutū la Luvru, tabellurî v'ȳăto-
rescî de Oudry și de Despótes, ba ch'yar de
Wouwerman și de Snyders, precum âncō nu
este prin putinȳă ca să nu fi v'ȳutū și să nu fi
admiratū cerbî și cînî zugrăviȳi de Landseer.
Acestū artistū eminentū, resfăȳatū acum de o
jumătate de secolū, de tótă acea spumă a so-
cietăȳei britannice care p'ortă numele de *High-*
life, a avutū meritul de a însinui gustul fru-
móselor-arte printre petrecerile *sportului* en-
glesū și a creatū ast-elū o întrégă scólă de
artistî contimporanî, ce s'arū puté numi *fa-*
shionabilî și printre carî s'a deosebitū mai cu

sémă, pe continentū, francesul Alfredū Dreux, pictorul elegantū alū cavalcadelor și alū vênătorilor *du beau-monde* parisianū.

În urma acestora, furnică astădî prin capitalele Europei apusene, o glótă de zugravî, cariî pe tótă đioa, așternū pe pênză și pe cartonū, séu chipurî diaphane de cai de alergătóre, *race-horse*, și de *jockey* pestrișî, expușî la vederea amatorilor pe înverđitul *turf*, unde ei se întrecū la *steeple-chase*; séu portrete de dulēi, de câni și de căței din tóte acele felurite rase, cu care Englesiî și imitatoriî lor, petrecū séu se servū spre a goni și a prinde totū soîul de vênatū, începēndū de la mēndrul *foxhound*, care s'aține nemiluitū pe urma férelor din codru, pēnē la cîuful de *pinch*, care succece gîtul chițcanilor, și de la vîrtosul *bulldog* cu botul cîrnū și turtitū, pēnē la delicatul *King-Charles* cu pērul flocosū și móle ca mătasea.

Dar vênătórea, privită din punctul de vedere artisticū alū pasionașilor *sportmen*, își are ađî litteratura ei, precum își are și artele sale. Așū repeta nume de autori coprinși în lista întocmită de tine, decă m'așū încerca să

factă o analiză critică, demnă de a figura în gazeta numită *Sporting Magazine*, și apoi Vicomitele Adolfu d'Houdetot și D. Elzéar Blaze*) au luat de multă asemenea sarcine, pe care știu bine cu câtă știință, talent și spirit le au îndeplinit. D'așu fi mai vânător, s'eu decă noi toți amă avé materie și mișloce, mai bine aru fi să facem, pentru țerra noastră, un album s'eu un *Keapsake* luxuos ca acela pe care o companiă de nemeși magyari, avându în fruntea lor pe Comitele Em. Andrasy, omul politic de astăzi, l'au publicat, sunt acum cōți-va anși, sub titlu: « Vânătoarea și Sportul în Ungaria. » *)

*) **Vicomte Adolphe d' Houdetot.** *Chasses exceptionnelles.* Paris. 1849. — **Elzéar Blaze.** *Le chasseur conteur ou Chronique de la Chasse* contenant des histoires, des contes, des anecdotes depuis Charlemagne jusqu'à nos jours. Paris. 1840.

*) *Les chasses et le sport en Hongrie*, d'après l'original hongrois par M^{rs} les comtes **Emmanuel Andrasy**, **M. Sandor**, **B. Festetitz** et les Barons **Orczy**, **F. Podmaniczky**, **B. Wenckheim** et **G. Szolheck**, trad. par **J. B. Durringer** et **A. Schwiedland.** Pest. gr. fol. cu 25 stampe colorate.

IX.

Dar la ce să ne suimă așa susă cu zădărniciile? La ce să călcămă orbesce pragul semețu ală trufașelor palate, unde o să ne înțelnimă póte numai cu neajunsură și cu umilințe? Nu sântemă noi óre strănepoșă aș potuluș carele a pusă maș presusă de tóte, *auream mediocritatem*, *) viața simplă, modestă

*) Horatiu, *Carmín.* II. x. v. 5-8:

«Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.»

—«Celă ce se mulțumescă cu prețioasă mediocritate, rămâne și feritú de rușinea unei locuințe ticălóse, și apăratú cu înțelepciune de a ríni la palate.»

și fericită, pe care totu omul 'și o pôte dobândi, când scia să 'și mărginiască trebuințele și plăcerile după a sa puțință?

Nu amă învățatu noi minte din ăsele vechiului nostru *letopisițu*, când elu ne vorbesce despre desșănțatele poște și rîvniri ale Domnilor celor lacomî și necumpătați? « O nesățiu-
« ósă hirea omului, spre lăfire și avuțiă órbă ;
« pre cõt se mai adauge, pre atõta rihnesce!
« Pohtele omului n'au hotarü ; avëndü multü,
« cum n'are avé nimica în pare ; pre cõt în dá
« Dumneđeu nu se satură ; avëndü bunü altü
« sëtü, și la alü altuia bunü a 'lú cuprinde cas-
« că, și așa lăcomindü la alü altuia, sosesc
« de perdé și alü sëtü ! » *)

Și apoi încă n'amă fostü noi toți legănați din prunciă cu acele strophe primăveróse, în care ní s'a spusü cum omul pôte să guste, sub pólele glorioșilor noștri Carpați, tóte bunătățile viaței ticnite? Obositü, desgustatü de desertăcünile, de vicleșugurile, de zavistiile lumesci, care 'lú au făcutü, pentru unü timpü,

*) Aceste cuvinte, Mironü Costinü, în *Letopisiitul sëtü*, lg aplică la Domul și la Impărați. — *Chronicele României*, a doua ediț. de *M. Cogălnicenu*. Bucuresei, 1872, vol. I. p. 304.

să 'și oropsiască chîr și *eitheră* favorită, -
scumpa moștenire de la glorioșii săi părinți,
-poetul românii își aduce cu dragă aminte
de dulcea viață de la țerră, de liniștitele pri-
velistii ale câmpului, de înviătorele plăcerii ale
vânătoriei, și atunci, în versuri limpezi și linu
legănate, elu ne descriă traful pacinicu și
fericitū pe care noi, nesocotiții, îlū jertfimū
pe totă ziua sgomotóselor amăgirii ale viaței
de orașu.

Ascultă 'lū și acumă, amice, cōt de dulce
șoptesce, în vechia sa limbă :

Se întinde o câmpie
De sub pōle de Carpați,
Câmpu deschisū de vitejia
La Româniū lăudați.

Surpăturii sînt de o parte Acolo amū eū căsciōră
D'unū orașū ce a domnitū; Pe unū vîrfū de delișorū;
O gârliță 'ncōci desparte Curge 'n valle o apșoră
Unū câmpū fōrte 'nveselitū. Murmurāndū încetișorū.

Impotrivă smălțuite
Délurii altele se vĕdū,
Și 'n vâlcelele 'nflorite
Mieiș pasch, alergū și șĕdū.

Lasându ale lumel mare
Cinsti, nădejdi și fumuri reci,
Amăgiri cu 'ncredințare,
Vrăjmași caldi, prietenii reci,

Acolo cu sănătate, Când la viță, la grădină,
Cu odihna însoțită, Când la câmpii, de multe ori,
Tot'a viaței bunătate Cu o muncă pré pușină,
Dobândimă eă înmulțită ; Pildă damă la muncitori ;

Când cu mreji amăgitore
Viț prindeamă păseri în sboră,
Când prin țevi fulgerătore
Cu plumbă le'asvêrlamă omoră ;

Când cu câni prin pădure,
Vulpe, iepure fricosă,
Lupul năcăviti să fure,
Ii răniamă maș cu prisosă. *)

Ast-felă cântă «cithera împăcată» a poetului nostru, la începutul acestui secolă de pe malurile târgoviștene ale Dâmboviței,

*) Collecție din poeziile Dnă Marelui Logofetă I. Văcărescu. București. 1848. «O zi și o noapte de primăveră la Văcărescu, seă *Primăvera Amorului*», stropha 24 și următorele.

catându și elu plăcerea lui acolo unde o arăși
astăși tu, acolo unde o aflase unu altu ama-
bilu philosophu și grașiosu versificatoru fran-
cesu, nobilu marchisu, d'asupra căruia furtu-
nosa revoluțiune de la 1793 trecu, ca prin
minune, fără ca să 'lu attingă. Saint-Lam-
bert, *) în poema sa didactică asupra *Impu-
rilor-annulu*, a descrisu, în cântul altu treile,
consacratu tómneci, vênătórea falnică și sgo-
motósă de cerbî, cu totu alașul ei de ogari,
de vênători cállări și de sunători de fanfare;
dar elu, ca iubitoru altu tășnicelor și liniștite-
lor plăceri, 'și a păstratu sieși unu rolú în vên-
nătórea cea singuratică, cu prepelicarul, pe
care o schișésă în următóarele cote-va versuri
armoniósse și plăcute :

Tantôt dans le taillis je vais, au point du jour,
Du lièvre ou du chevreuil attendre le retour ;
Et tantôt, parcourant les buissons des campagnes,
Je cherche la perdrix qu'appellent ses compagnes.

*) **Marchisul de Saint Lambert**, născutu în Lorena la 1717,
a muritu în Paris la 1803; elu a fostu membru alú Academiei
Francese și a trăitu în totu timpul Revoluțiunei la Eaubonnes
lângă Montmorency; a compusu mai multe scrieri poetice și phi-
losophice. Poema lui, *les Saisons*, a părutu în anul 1766.

Mon chien bondit, s'écarte et suit avec ardeur
L'oiseau dont les zéphyrs vont lui porter l'odeur :
Il l'approche, il le voit ; transporté, mais docile,
Il me regarde alors et demeure immobile :
J'avance, l'oiseau part ; le plomb que l'oeil conduit
Le frappe dans les airs au moment qu'il s'enfuit ;
Il tourne, en expirant, sur ses ailes tremblantes,
Et le chaume est jonché de ses plumes saignantes.*)

Sperü, amice, că acum celü puçinü? după
ce läudaiü, póte cu ceva prisosü, alexandri-
nele' cüratü țesäläte și frumosü dichisite ale
unui poetü omü de trebä, și așt-felü me
rostiü chïar și în versuri, copiate de la dîn-
sul, asupra plăcerilor vênätórei cu prepeli-
carul, acum, dictü, sperü că'ți voiü fi broditü
gustul, iți voiü fi intratü cu totul în placü

*) « Cöte o datä, la revörsatul dorilor, me ducü în pădure ca să
așteptü întórcerea iepurelui seü a căprioarei; și alte dä'ți, stră-
bättändü băläriile de pre câmpia, cautü potórnicea pe care o
chiamä soçile ei. Cănelé meü saltä, se dä în läturi, și urmăre-
sce cu înfocare pasërea alü căruï mirosü i'a addusü vëntul. Elü
se apropiä de dînsa, o vede; aprinsü, dar ascultätóru, elü atun-
ci se uftä la mine și stä nemișcatü. Eü înaintesü, pasërea se
scólä; plumbul, îndreptätü de ochiul meü, o lövesce prin aerü în
momentul când ea sbórá. Murindü, ea se röstórnä pe aripele'i
tremurände și érba îngälbenitä se împle de pennele ei sânge-
rände. »

Și că de-o-cam-dată mă potți rășița', plu-
tindū pē deplinū în apēle tale.

Dar aci trebuiă să mărturisescū că, de când
sunt, eu n'amū avutū cănē de vĕnătore și nici
n'amū vĕnătū cu vre unū căne de împrumutū ;
ast-felū înfĕcĕt de la mine însumī , ādicĕ din
creerī și din inimă mea n'ay să aștepți nimicū
întrū lauda ācestui felū de plăcere. — «Atĕta
pagubă!» veī đice fĕră ĩnduoīelă, și veī ave
dreptate , cĕci, în așa prilejire , în locū de a
spune de la mine , în locū de a ĩmbăfĕra cu
āhevoīnță, eū ĩnsumī , đescrierī rĕū nimerīte
și cugetārī prostū ĩndrugāte , mă vĕđū silītū
a cere de la alții să mī arate și mie cum se
pĕte aprinde ĩncĕlĕpuierea omulū din vĕnătĕ-
rea ta favorită, și cum condeul și pinsula ād
ĩsbutītū a ne destărnui farmecul ei.

În zadarū ānsĕ cautū ĩn domīniul artelĕr ,
image de ācestū felū , care să mă fi opritū
în locū de mirare și să mī fi strecuratū ĩn suf-
letū, aceā plăcere, acelu fiĕrū de mulțumire
ce resimte cugetul și ĩnima cānd o ĩdeā sĕtū
o simțire ādūncū ĩncercată, le ēste transmisă
printr'o operă de artĕ , concepută cu putere
și realizată cu talentū. Nu tăgăduīescū că a-

semené opere trebuiă să existe prin mulțimea de picturī, reprezentându scene din vânătoră cu prepelicarul, care, pe tottū annul, înavușescū colecțiunile de tabellurī și albumele amatorilor din Europa întrégă; dar mintea mea poznașă nu mă lasă de-o-cam-dată să mă gëndescū la altele decôt la păcăliturile prin care Philipon, Cham, Bertall, Daumier și tottū veselul tarafū alți spornicilor caricaturistī de la *Charivari*, de la *Journal pour rire*, de la *Monde illustré* și de la alte atôté foī glūmețe, illustrésă în siă care tómnă, la deschiderea vânătorēi, pe bēțīi burghesīi parisianī, negustorī cinstițī ca și Burtă-Verde, Gură-Cască, Ton-patera și alți nevinovați *ipochimeni* de la noi.

Pare-că vędū colo, pe unū bēttū vânătorū, bondocū și pântecosū, bālăcindū ca vai de dīnsul, pe plóie și pe slótă, într'o luncă noroșósă, cu pământū clisostū de o schiópă pe încălțăminte și trecēndu'lū miī de nădușelī ca să porțe în génta îmbăyerată de gūtu'ī gheboșattū, nu țepurī și potêrnichī uccise cu grāmada, ci chīar pe odorul sētū de prepelicarū cărua, - ostenittū, se vede, de atôté âmblete

pe jostu, - ce i s'a părutū ? că, decōt a *sta* vè-
natul, mai bine 'y arū veni să *sta* să se o-
dihnăscă în miđlocul mocirlei, pare-c'arū fi
chīar și la vatra cuinei de a-casă.

Apoi mai uīte și altul, slabū și costelivū
ca unū callū de bracū, cu ochelariī pe nasū,
cu gura căscată, descărcându'și pușca, mērgă
unde o merge ! în cocheta becațină ce se ză-
rīa pe malul bălței : — « Aport ! » strigă elū
cu îngânfare p̄repelicarului și acesta se în-
tōrce, cam pe duoē cārrārī, cu o brōscă rēs-
căcărată în bottū, pe când pasērea fuge, leși-
nândū de rīsū în sboru' capriçiosū.

Tōtū fabula cea vechiă :

Parturient montes, nascetur ridiculus mus.*)

Spune într'adevērū decă nu sūnt mulți
vênători, mari și mērunți, cari arū putē cu
totū dreptul să iēe acēstă poetică anthitesē
ca devisă nemințită a vrednicei lor vênăto-
rescī ?

Din norocire, tu nici grosū nu ești, nici o-
chelarī nu porți ; prin urmare n'ai să te sbūr-

*) Horatii, *Ars poetica*. v. 139 : « Munții în lēuđiă nascū
unū șoricelū de rīsū. »

lesci, bănuîndu că, în vorbele mele, jăcă ursul prin vecini. Dar nu se sciă în ce mână potu să pice aceste foi sburătoare, *habent sua fata libelli*, *) și ca să rămăitu în bună pace cu toți vânătorii, chiar și cu aceia cărora le place numai vânătoarea singuratică prin crânguri și pe miriști, lasă-mă să'ți adductu aminte despre o carte pe care amu citit'o și o recitescu adese, eă, carele nu sânt vânătoru, cu o nespasă plăcere.

Se vede că Rusșii, de când au începutu a compune opere litterariu, au arătatu unu felu de predilecțiune pentru scrierile vânătoresci, mai allestü când acestea le datu ocasiune de a desfășura, sub penna lor, priveliștile natuarei, pe care totu vânătorul se învață a o iubi.

Cunoscü numai din spusă, cartea lui Aksakof, care mi se pare că, sub titlul de Записки охотника, *Scrisele unu vânătoru*, a împrospătatü și a desvoltatü, cu unu talentu admirabile și de totu originalu, în selbăticia sa,

*) Terentianus Maurus, *de Litteris, Syllabis, Pedibus et Metris*, poemă didactică coprinsă în «Grammaticae latinae auctores antiqui, edit. H. Putsch. Hanovrae 1605. p. 2383. et. sq.» — «Aă și cărțile sörtea lor.» -

acelü tabellü alü stepei din Russia meridională, pe care l'a schițatü mâna de măiestru a lui Gogolü și pe care eü amü începutü, mai adineuri să'lü jumulescü ca să'mî dregü și să'mî împodobescü cu strălucitórele lui penne păunesci, ceia ce spusese despre Barăganul nostru condeül meu celü smédü, mollaticü, sérbedü și spalăcitu.*)

*) Amü vorbitü despre Aksakof dupe aprecierile D^{na} Hăseu. Póte că făceamü mai bine a'lü trece cu vederea, precum așü fi făcutü póte încă și mai bine să nu mai fi pomenitü, în acéstă epistolă, nici despre Gogolü, nici despre orî ce altü scriitorü rusü. La noi acum, când vorbește cine-va despre slavoni, fiă în materie de litteratură, de philologiă, de istoriă și mai allesü de agricultură, apoi îlü Ieé lumea la ochi, și își aprinde pale în capü. Să găsescü chiar unî mai radicali, mai puriști, mai români decót tótă *sementia romanesca*, decót tótă *terrina romanesca*, ba și decót toți *boi romanesci*, cari îlü isbescü și cu cöte *una mostra de critica* de 'i resună creerii. Speü însé că eü unul amü să rămăiü nevătămatü, de și unü amicü, citindü epistola mea în manuscrisü, m'a amenințatü că are să se supere pe mine autorul comediei *Revisorul generalü*, care s'a jucatü Yerna trecută pe teatrul naționalü din Bucureși. Acéstă amenințare eü însé amü privit'o ca unü ce cu totul imposibile, cöci amabilul și spirituosul autorü sciă bine cöt amü stăruitü eü pentru ca comedia d^{sa} să se jöce precum o scrisese și apoi orî cine póte vedé în fâșiórele *Revistei Contemporane* de estimpü, unde acéstă comediă se typăresce, cum că numele lui N. Gogolü figurésă în fruntea imitațiunei române. Nu aci dar 'și arü avé

Ca și Aksakof. Iwan Turghenief a scrisu unū șirū de istoriōre sēu povestiri vênătorești, *Рассказы охотника*, ale căror scene se petrecū când într'una din acele bătrâne pădurī de mestécăni, de brađi și de anini, ce crescū sub cerul înnoratū alū Russiei, pline de sitari, de cocoși sēlbatici și de ȳerunci, când într'unū sohatū fōră marginī unde, printre copitele sglobiilor mīnji ce pascū în ergheli, se stre-cōră pitpalacul limbarețū, când pe unū he-leșteū cu zăgazū de taraci, din trestiiile stu-fōse ale căruia se înalță în aerū plotōne col-țurate de rațe sēlbaticе.

«Aȳdemū la Lgovū!» - îi spune într'o đī tovarōșul sēu de vênătōre, Iermalai, curatū typū de țerranū *Крѣпостной* muscalū, plinū de frica ȳarului, a stăpānului și a lui Dum-neđeū, dar priceputū și meșteșugarițū la vreme de nevoiă: - «Aȳdemū la Lgovū; acolo

locul vre o imputare de a se țāinu cum-va numele autorului originalū. Dar sā fnehipuimū cā arū ajunge pricina la adieđ, ore atunei l'arū tăia capul pe D. Petre Grădiștēnū, domnialū carele de când este n'a *manatu boi romanesci, injugati cu jugu romanescu, la aratru romanescu, cu stremurare romanescă, etc., etc., etc.*, s'arū pricepe ore domnialū ca sā ne tōrne *una mostra*?... Non licet omnibus adire Corinthum!

«o să împuşci, *batuşca*, raţe cât veî bine-voi
«să'î placă;» şi cu tóte că raţa sêlbatică
n'are nicî unû preţû în ochiî unû adevêrattû
vênătorû. *)

Acum înţelegû, amice, pentru ce tu n'ai vorbitû, în cartea ta, despre aceste sburătóre care ânsê, din punctul de vedere alû ornithologieî naţionale, nu sunt totû aşa vrednice de nesocotittû, de vreme ce este unû vênătorû din cei de frunte de la noi, pentru care Petrace, preparatorul de la muşei a împăiatû peste trei-ðeci soşurî felurite de raţe sêlbaticе, împuşcate tóte pe bâlşile de la Gréca şi de la Căldăruşanî, pe heleşteele de la Obilesc de la Coconî şi prin alte locurî totû vecine. Arû fi interesantû de a cullege numirile poporane ale acestor speciî de raţe, chîar dэca une orî ele nu arû ţine sэma de buna-cuviinşă a salónelor; apoî arû trebui confruntate cu cele

*) Aşa începe una din povestirile lui Turghenief, care tóte cöprindû cöte o mică scenă de obiceiurî ale câmpenilor Rusiei, fiă boiernaşî de ţerră, *odnodvortsî*, fiă neguşătorî, *kupşî*, fiă robî ţerranî, *krepostnîi*, precum eraû sătenîî pênê acum vre o ðece anni. Ruşîi, în limba lor, fórte ceremoniosă şi dulcegă, dau numirea de *tată*, *tătucă*, (*batuşca*), maî marilor lor, de la împêratû pênê la púreălabû.

despre care vorbesc naturalişti s'eu celti pu-
cintu cu cele zugrăvite în cartea lui Chenu,
l'Ornithologie du chasseur. Etô unu supplementu
pentru a doua ediþune a *Manualulu* t'eu!

Póte cá atunci, vorbindu cu osebită laudă
despre adaosele ce veş fi făcutu opereş tale,
dupe ale mele povăturş, voiş sfêrşi cu istoria
lui Iermalai, carele p'aci p'aci era să se înnece
în balta de la Lgovu, împuşcându raşe, ca unu
p'cătosu; iar de o-cam-dată mă mărginescu
a spune, în trei cuvinte, cá descriþiunile lui
Turghenşef sunt curate tabellurş esşite dintr'
unu pennelş de meşterş :

Ut pictura poesis!*)

De cote orş, citindu-le, mi s'a părutu cá
'mş trece pe dinainté ochilor una din acele
simple privelişti ale natureş, în care pictorul
hollandesu Ruysdael a sciutu să respândşască
o umbră de melancoliă care p'etrunde aşa de
aduncu inima! Pe povênişul unei pădurş a
careş verdéşă începe a se p'ali de sufflările
tómneş, se deschide unu drumu năsipostu ce
se perde în zarea întunecată a depărtăreş,

*) Horatii, *Ars poetica*. v. 361: «Ca pictura şî poesia!»

sub nuorî posomorîți; vântul batte și applcă crăcile pe jumătate góle; pământul e presăratu cu frunțe uscate, ce parú a se rostogoli fișiindu d'a lungul căi. Unú bțetu drumețu, cu o sarcină de nușele la spinare, suiă cu gretú délul, urmatú de trei câni. Atót și nimicú mai multú;*) dar chíar și în âmbletul apăsatu altú cǎllătoruluí se simte taínica întristare a firei; dintr'ínsul și din tóte se resfiră peste totú tabellul acelu farmecú dușostú în care inima omenéscă cu plăcere se afundă, când une orí fugimú, obosiți de lume și remânemú singuratici și neturburați în miđlocul nesimțitórei sélbăticimí.

Fi-va óre și acésta, una din simțirile în care își găsescú a lor mulțumire vênătorii iso-lași? De este așa, apoí a trăi, còte-va ore celú puçintú, numai cu sine și departe de ochií

*) **Iacobú Ruysdael**, (1636-1681) născutú în Harlem, a zugrăvitú numai peisage, în care alțií, și mai cu sémă Wouwerman și Berghem, au adăogatu une orí persónne și animale. Tabellul de care vorbimú se află la Luvru, (Le buisson, n° 472) unde l'amú admiratú adese, precum și altele la Paris, la St. Petersburg, la Dresda. Aci e și peisagiul lui Ruysdael care pórtă numirea de *Vênătórea*, cu figuri lucrate de Van der Velde.

acelora cariți, în lume, îți urmărescū gîndurile și mișcările sėu cu grijă sėu cu ură; a se simți singurū, ființă cugetătoare, în fața unei firî întregi fōră de simțiri și a'și pune tōte simlănțele spre a o supune la a sa voință;  t  negreșit  o nobil  ispit  pentru m ndria omenesc , și d ca d nsa ajunge a se însuși  n trudele singuraticiei v n torii, apoi neap ratt  acea v n torie este o m ndr , o nobil  patim .

Aimer, boire et chasser, voilà la vie humaine
Chez les fils du Tyrol! - peuple h ro ique et fier!
Montagnard comme l'aigle et libre comme l'air!

.

Ce n'est pas son métier de trainer la charrue;
Il couche sur la neige, il soupe quand il tue;
Il vit dans l'air du ciel, qui n'appartient qu'  Dieu.
L'air du ciel! l'air de tous! vierge comme le feu!

.

Tu n'as rien, toi, Tyrol, ni temples, ni richesse,
Ni po tes, ni dieux; - tu n'as rien, chasseresse!
Mais l'amour de ton coeur s'appelle d'un beau nom:
La libert ! *)

*) Alfred de Musset. *La coupe et les lèvres*: Invocation:
A yubi, a b  și   v na,  t  viața omului
La fii Tyrolului! - popor  heroic  și m ndru
Muntenii ca acvila și liberi ca aerul!

Aşa cântă poetul viaţa unui popor de vânători, care în singurătăţile muntoase ale Alpilor, trăiesce de secol, pândind vulturul şi căpriţa pe piscuri fără urme. Artea chiar l'a identificat cu idea vânătoriei şi cine poate spune că n'a văzut adese tabelluri în care, pe o pajişte înverdită cu brazi urişi, trecu Tyrolesii cu pălăriile lor ţuguşete şi împodobite cu penne de păun, purtându puşca pe ai lor umeri, iar pe stânci albitose ce se perd în vesduh, s'arată sfieţa capra-negră cu corniţele crescute în formă de cârlig. Există mai ales în Germania meridională, în Bavaria şi în Austria, printre Şvabi şi Styrieni, o scolă întregă de pictori cari reproduc neîncetat asemenea scene; dar trebuie să şi spunem că magnetul lor pittoresc s'a cam

Nu e tréba lui de a mâna plugul.
Elu dorme pe zăpadă; mănuncă decât uccide;
Elu trăiesce în aerul cerului, care e numai alu lui D-deu.
Aerul cerului! aerul tuturilor! feciorelnicū ca şi focul!

Tu, Tyrolu, tu n'ai nimicū, nici temple, nici avuţi,
Nici poezi, nici dei!-nu n'ai nimicū, ţerră de vânători!
Dar amorul inimii tale poartă unu nume frumosū :
Libertatea!

trezită, chiar prin spornica lor înmulțire. Vorba francesului :

Faut du Tyrol ; mais pas trop n'en faut ! *)

séu ca să fimu mai classică și să aplicăm artelor axiome de o natură mai filosofică, mai poetică, mai esthetică, să amintim regula pe care s'a întemeiat multă-cumpătata cultură a poporului hellenă și pe care, Pindar, printre alții mulți poeți și prosatori greci, a exprimat-o într'astfelu :

Χρή δε κατ' αὐτὸν ἀεὶ παντὸς ὄραν μέτρον. **)

Ce bine ar fi fostu, - nu este așa, amice ? - să 'mi fi adjușu eă mai de multu aminte de o așa înțelléptă învățatură ! Ai fi scăpatu mai estinū și 'ți așu fi cruțatū multe din rătăcirile netrebnice, din cărrările înfundate, din cotiturile zadarnice, din urmele pierdute, din *minciunile* vrednice de celū mai îndărătnicū vulpoșu, prin care te mântū fōră de milă, de când ai avutū păcatul să ȳei aceste foī în mână.

*) « Bună e și Tyrolul; dar iar pré multū nu trebuia. »

**) Pindar, *Pythia*. II v. 34 : « Trebuie ca în tōte și în totū d'a-una omul să caute drépta mēsură. »

Să voiu eu însu'mi a resuma acuma câte amă spusă pêne aci, dău, nu sciū de așu puté. Măcarū în privința artelor vânătorescī s'arū cuveni ânsē să'mi adunū în mănuchiū, notițele, răsipite aci ca ășchiile și ca surcelile ce se'mpraștiă fōră folosū când, cu o teslă rēū mănuită, o calfă de dulgherū stîngaciū cîopârtesce bîrna, care esșise mēndră și temeinică din pădurile, unde, sub paza Domnului, ea a cîrescutū în largul ei.

Dar cum? să mă vorbescū iarășī despre plastica vânătoréscă a anticilor, cu idealul lor întrupatū în statua Dianei vânătorițe, cu expresivele lor bas-reliefuri cynegetice de pre arcul lui Constantinū, cu picturile lor curioșe din mormēntul Nasonilor? Să ne măi întōrcemū la vânătorile concertante ale Sassanișilor din muntele Bisutunū? Ș'apoī d'acolo să rēsărimū tocmai în fundul Europei, ca să scoțocimū în pescerile Dordonei, siluette de fere antidiluviane sgâriate de Samoșeșii Franciei? Și aci să 'mi găsecū beléoa cu Gallii, vânătorii cei vestiși, pe cariū eu amă uītatū să'i pomenescū, și pe dînșii, și pe câniū lor așa multū lăudași de tōtă anticuitatea, și măi alleșū

pe ȕeul lor *Cernunnos*, a cãruĩ cãpãȕinã, frumostũ împodobitã cu o minunatã pãreche de nãprasnice cõrne de cerbũ, s'a descoperitũ la 1711, chĩar ãn temeliile catedraleĩ din Paris ŕi ŕede acum, ãn rõndũ cu ȕeiĩ, pe unũ altãrũ pãgãnescũ, expusã la privirile ŕi la resgẽndirile tuturor oneŕtilor consortĩ parisianĩ, cariĩ se preãmbã curiosĩ prin instructiva grãdinã a museului de la ospelul Cluny?*)

Sã trecemũ, sã trecemũ ãnainte, uĩtãndũ miniaturile scãlĩmbate ŕi ticluite de prin cãrȕile didactice ale secolului de miȕlocũ; sa nu ne oprimũ nicĩ la gravorul Albertũ Dũrer, nicĩ la sculptorul Jean Goujon, cariĩ fiã-care a

*) Catalogul museului, No. 3. «Unũ altãrũ cu patru feȕe. sculptate cu cõte unũ bustũ de ȕeitãte fiã-care.» Acẽstã figurã este gravatã ãn **P. Lacroix**, *Les arts au Moyen âge et à l'epoque de la Renaissance* (Paris, 1869) pag. 353. — Dãca Gallo-Romaniĩ aveaĩ pe ȕeul cornoratũ *Cernunnos*, Daco-Romaniĩ aũ avutũ ŕi ei unũ *Joue Cernenu* (Jovis Cerneni), despre care se face vorbã ãntr'una din tablele cerate, descoperite la 1790 ãn Abrudul Transilvaniei, ŕi publicate maiãntãtã de **Massmann**, *Libellus aurarius* (Lipsca 1840) ŕi maiã de curẽndũ de **R. P. Tim. Cipariu**, ãn *Archivul pentru Filologia ŕi Istoria* (Blãjũ. 1867) p. 72 et sq. Nu putemũ sci dãca Jouele daciceũ avea ŕi elũ cõrne ca celũ gallicũ, dar e probabilũ cã numele lui provenia de la colonia Zernes sãũ Cerneȕiĩ de pe malul Dunãrei. (*Massmann*, op. cit. p. 116-119).

creatū în trecētū cōte o splendidă emblemă a vânătoriei, unul în spiritul mysticū alū Germaniei, cel-l-altū dupe ideile elegante și răs-fățate ale Francesilor.

Ajunși la timpul Rencăscerei, să mai salutămū âncō o dată, dar de departe, pe marele Rubens, care a zugrăvitū lupte dramatice între fēre și ómenī, iar nu vânătorī dupē cum le ceremū noi. Amicul sēu ânsē, Snyders, îndată ne va împăca, presentându-ne pe dobitócele codrilor tūrbate și îngrozite de góna vânătorilor. Wouwerman ne va abatte unū momentū de la trudele vânătoriei, spre a ne desfăta cu plăcerile ei cāmpēnescī și galante. Dar apoi pictoriī francesī din gloriosul secolū alū Ludovicilor, Desportes și Oudry, artiștī pētrunđētorī și dibacī în studiul naturei, ânsē cumpătași în pornirile ei, ca totū apparatus pomposū alū regescilor petreceri, ne vorū strămuta din nou în pădurile cu vënatū și în miđlocul hațtelor de cāni. La dînșiī mai ântēiū încolșesce, sub pennelū, figura correctă și deștēptă a prepe-licarului.

Nēmșul Ridinger, păstrândū și inventoriândū

pe de o parte tradițiunile oficiale ale artei din secolii trecuți, se alătură, pe de alta, și mai multă, în naivitatea sa germanică, de selbăticia naturei.

Cu secolul nostru aparău Sir Landseer și Horace Vernet. Inzestrați amândoi cu talente de frunte, unul deschide orizontele dramatică ală vânătorilor de cerbi din munții neguroși ai Scoției; cel-l-altă rechiamă, cu mai multă instinctă vânătorescă de cõt Rubens, priveștea animată a periculșelor vânătorii din pustile prigorite ale Africei.

Operile acestuia dată nascere la o scólă de pictorii moderni, cari își allegă subiectele de tabellurii în vânătorile de prin totă felul de țerrii străini și depărtate de continentele nostru. Acea scólă noi amă numi o *Scólă de pictură vânătorescă exotică*.

Dupe Lands-er, carele pe lîngă cerbi, a mai zugrăvită și câni, cai, *lorđi* și *ladies* englese, -imitată în Franția de Alfredă Dreux, -a răsărită o *Scólă de pictură vânătorescă a sportului*.

Apoi, pe o tréptă mai modestă a societăței, în Engliterra, în Franția și chiar în Germa-

nia, s'au ivitu pictorŭ carŭ au representatŭ seriosŭ vĕnătoreea cea mică, cea cu prepelicarul, ŝi au creatŭ astfelŭ, — în lături de toŭ caricaturişti din aceleaŝi țerrŭ, ce neîncetatŭ se légă de biétă brasla vĕnătorilor mĕrunți, — cea ce amŭ puté numi *Scóla de pictură vĕnătorească burghesă*.

În fine Helveția ŝi Tyrolul, piscurile ŝi căprițele, au inspiratŭ pe numeroșii artiști carŭ constituiescŭ romantica odraslă a *Scólet de pictură vĕnătorească alpestră*.

Dupe acéstă nomenclatură substanțială ŝi după acéstă classificațiune systematică a artelor vĕnătoreescŭ, celŭ ce va cuteza să ȕică că eŭ n'amŭ cunnoscințe speciale în arte, nici methodŭ în scrierile mele, îlŭ rogŭ să pof-tăscă domnia-luŭ la întrecere cu mine ŝi să'mŭ spuiă, dreptŭ probă, căreŭ scóle de pictură vĕnătorească atribuŭă tabla zugrăvită de sub umbrarul cărcŭmeŭ luŭ Kyr Ioniță Buzdrună, de la morile Cŭreluluŭ, unde trecŭ Nemțiŭ la vĕnătore, în care tablă figurésă, pe unŭ fundŭ portocaliŭ, unŭ vĕnătorŭ albastru trăgĕndŭ cu pușca într'unŭ ȕepure roșu, care ține veselŭ în labe o ploscă cu vinŭ, ŝi tóte

acestea înconjurate cu următórea devisă, plină de dulcǐ și iscusite adimenirǐ, pentru orǐ ce vênătorǐ :

ДѢКА ТЕ ДСЧІ ЛА ВЗНАТ,
БИН'О'НКОЛ СЗ ЗИЧІ БІВАТ !
ДѢКА ВРЕІ СЗ ЛМПСЦІ ТЗН,
ІА ПОХТЕЩЕ ЛА ГИНѢ ВЗН ! (Sic!)

Amice autorule, 'mǐ așǔ lua acum ȝioa bună de la tine și m'așǔ închina ȝie cu plecăcǐune, mulțumindu'ȝi pentru momentele plăcute ce m'ai făcutǔ să petrecǔ, mai ântêiǔ citindu'ȝi cartea, și apoǐ gêndindu-mê la dânsa, ca să îndrugǔ tóte aceste nevoășe glume, *difficiles nugae*.*) Dar și aci 'mǐ e témă că o să te superǐ, socotindǔ că amǔ vrutǔ să te lasǔ singurǔ singurelǔ, tocmai sub umbrarul lui Kyr Ioniță.

Să căutămǔ dar, pentru acestǔ *ite missum*

*) *Martialis, Epigram. II. 86.*

«Trupe est difficiles habere nugae

Et stultus labor est ineptiarum.»

«Prostǔ lucru este când se ține omul de glume nevoășe și neroȝescă trebă sunt flêcurile.»

est alu tovaroșiei noastre vânătorescî, unu aeru mai curatû, mai înviătoru, în care vechia noastră prietenia să se simtă mai la locul ei, unde să putem repeta versurile lui Musset pe care ni le diceamû și acum vre o cincîspre-șapte anî:

Oui, la vie est un bien, la joie est une ivresse.
Il est doux d'en user sans crainte et sans souci,
Il est doux de fêter les Dieux de la jeunesse, (?)
.
D'avoir vécu trente ans comme Dieu l'a permis
Et . . . si jeunes encore, (! ?) d'être de vieux amis.*)

Dar ca să căutămû și să găsimû acelû locu doritû, trebuiă, amice, să te mai îngrijescî

*) Alfred de Musset. *Poésies nouvelles* Sonnet à Alf. T. 1838.

«Da; viața e unû bine, și veselia e o bețiă.
E dulce lucru de a se bucura de dînsa fără temere și fără grijă:
E dulce lucru de a sërba totû deil din tinerețe,
.
De a fi trăitû trei-șapte de anî dupe cum a voitû Dumneșeu
Și . . . încă așa de tineri, a fi prietenî vechi.»
Prietenî, da; dar tineri . . . !? nu prè tocmai. Ce dicit?
sêu, vorba românulu: *Vrabia puî!*

despre unu merticu de răbdare, trebuiă să faci
din nou inimă viteză. Haiți!

Macte, nova virtute, puer; sic itur ad astra!*)

De a te duce dreptu la stelle, nu pré amu
speranță; dar vino cu mine pêne colé, în munți
Buzăului, și póte că vei petrece pe acolo și tu
côte-va minute plăcute, cum amu petrecutu
eu, sânt acum cõți va annî, rătăcindu cu ochi
pe plașurî încântătoare, iar cu aușul și cu gên-
dul, prin fantasticele regiuni ale basnelor vên-
nătorești.

—

*) Virgiliu, *Aeneid.* IX. v. 641: «Deșteptă în tine o nouă
virtute, copile; astfelu vei ajunge pêne la stelle.»

X.

Pe o frumoasă și de vără, mă odihnisemă câte-va ore la schitul Găvanul, - o minunată înfundătură căllugărescă din munți, câte-va colibe și o bisericuță de bърne, semănate printr'o pajiște smălțuită cu flori, pe care o încinge ună semi-cercă de nalte stînci pestrițe, ce portă numirea foarte nimerită de Curcubéta. De acolo plecaiă căllare ca să mergă la Bisoca, sată în duoă chipuri interresantă: mai ânteu fiindă-că de sub délul pe care elă șede isvorésce Pecenéga, ună pără cu nume prețiosă pentru ethnographiă țerreă; ală duoilă pentru că într'însul trăiescă și se prăsescă din némă în némă, cei mai frumoși bărbați din

totü plaful împrejmuitorü. Ca probă despre această din urmă particularitate a satului Bisoca, - particularitate pe care amü pututü mai târziu să o constatü în totă întinderea ei, - aveamü cu mine, dreptü călăuză de la Găvanul pënë acolo, unü voinicü Bisocénü, unü felü de ócheşü Apollon muntenescü, carele cunoscea ca în palmă tóte cotiturile munşilor şi se mai pricepea şi la multe altele, cöcý era şi vênătorü, şi cýobantü, şi cosaşü, şi cântăreţü la biserică, şi cântăreţü cu cavatul, - Dómne Yértă! pare-mi-se că mai meşterü era la fluertü decöt în strană, - ba áncö scia să spuiă şi basne de'şý era dragü să'lü ascultý.

Cöt a şinutü callea, - vre o şése ore, - gurişa nu'ý a tăcutü. D'apoý nicý eü nu'ý damü vreme să rësuffle: «Bădişă, ce livede e asta?» îlü întrebamü, trecëndü prin nisce guşý de vâý care mă îmbëtaü cu dulcele lor mirosü de fënu próspëtü cositü. - «Cum se chýamă erbile ce-lea care parü împletite şi la vërfü găitánite?» - Şi elü imý spunea numirile tutulor florilor, erbelor şi burienelor, arătându'mý chýar şi pe acelea care sânt bune de léctü: - «Ceýa este «dobrişorü şi cea-l-altă ghisdeiu; asta e lap-

« tele-stîncei și astă-l-altă , zîrnă - mișoasă ; ici
« étô brândușe și colé dedeței ; apoi lobodă și
« drobū , vêzdrógă și siminocū , érba - cîutei
« și piperigū , pojarnița și sefterea » și altele
multe Dar cine le mai ține minte ! D'așu
fi statū să le însemnesū pe tóte , póte că 'mī
da și mie Societatea Academică să lucrestū ,
- nu , vaī de mine , la *Dictionnariulu* celū cu
vorbe numai plivite , allese și mai cu sémă
croite de pre curata latiniă , - ci la págubașul
de *Glossariu* , unde procopsițīi noștri lexico-
graphī și scornitorī de graiū notū și pocitū
asvêrlă ca horhotū , mai bine de jumătate
biétă frumósa nóstră limbă románescă .

Din norocire , Bisocénul meū nu scia nimicū
despre chipul cum ne battemū noi jocū în o-
rașe de ce avemū mai scumpū rēmasū de la
păriașī , și elū , în limba sa , pe care așū da annī
din viațā'mī ca s'o potū scrie întocmai dupe
cum elū o rostīa , în acea limbă spornică , vîr-
tósă și limpede a țerranilor noștriī , imī po-
vestīa pāsurile și plăcerile ómenilor de la
munte .

Când ajunsērēmū pe muchea plaiului ce
desparte văile despre Buzēū de cele despre

Râmnicu, priveleştea, din veselă şi plăcută ce era, se făcu de o dată măréţă.

În spate aveamă culmea întinsă a Penteleului, starostele munţilor din Buzéu, şi pe sub dînsul se rînduiau, ca trepte ale unei scări de urîşî, plaiul Răboşului, munţii Neharniţa, âmbele Muşe, Macieşul, Brezeul, Pétra-penei, Carâmbul şi multe altele mai aşedate; dar dreptu în faţa nóstră, adépostite sub piscurile semeţe ale Furului şi ale Steşicului, se înălţau, ca nisce păreţi suri şi măcinaţi, d'a lungul unei perdele de brădetu, stîncele Năculelor, la pólele cărora se aşternea, întocmai ca unu lăiceru verde şi înfloratú, o poiană largă şi desfătată.

Intr'adevărú ai fi disú, ca ballada păstoréscă, că acelú picîorú de plaiú este o adevărată gură de raiú.

Stamú şi mă uítamú cu acea uîmire, produsă adese în noi de priveleştile neaşteptate ce ne isbescú vederile pe unile culme despăritóre de văi. Călăuzul meú, carele, cum amú spusú, avea sémênţă multă de vorbă, mă deşteptă din acea mirare mută: - «Aşa 'i, Domnule, că 'sú mëndre *Petrele fetei* de la Năcule?»

« Vădă c'ăi remasă cu ochii la ele ; dar mi-
« te, când a sci și povestea lor? » - « Apoi ce
« mai stai, voînice? » - Îi respunsei cu grabă ;
« -spune'o, déca o sciî. O să'mî ții de urîtu pe
« drumă. » Și Bisocénul meü, care le atôta a-
ștepta, începu a 'mî spune următorul basnu,
povestindu'lu în altă sētū graiū poeticū și ar-
moniosū, pe care în deșertū mă voiū sili eū
a'ltū rechiāma în amintirile mele :

« Basnul meü, boșeri domnia-vôstră, (a-
veamū cu mine și pé unū Némțū care nu în-
țellegea romānesce) - « basnul meü e cam co-
« pillārosū : dar pare-mi-se că nu e tocmai
« fōră de folosū ! »

Așa fu precuvântarea lui, - mai scurtă decât
acea ce 'ți adresesū eū astăđi ție, - și apoi
urmândū,

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέειν αὐδῆ. *)

« In vremea de demultū, pe când ómenii
de pe lumea asta, sciaū și puteatū mai multū
de cōt ce potū și sciū cei de acum, pe când

*) Homeri, *Iliad.* I v. 249 : « de pe a lui limbă decōt merea
mai dulce curgea viersul. »

pruncul de trei zile își număra numai într' o clipă toate stellele de pre certu, și vedea cu ochisorii cum cresce érba câmpului și auđța cu urechile cum sfirîă fusele când tórce păiajinul, pe vremea de atunci trăia în plașurile Buzelui, o împărătesă tare și mare, pe care o chiamă Dómna Néga. *) Ea își avea palatele ei tocmai colo, în codrii Cislului, unde se vedu și astăzi, pe o măgură mare ocolită cu pârife, temelile de zidu ale cetăței ei, iar grădinile și liveđile, în care ea se preâmbla când i se făcea urittu a casă, și le avea pe colnițele Lapoșului, unde stă și acum puțl ei cu colacü de petró, săpatü cu slove, pe care, đeu,

*) Póte că tu séu altul imi veți spune că Dómna Néga, cea de la Cisleu, de la Lapoșü și de la Tisău, n'a fostü tocmai pe când cu Porü-Impératü, de vreme ce dinsa trăia în secolul alü XVII^{le} și a dăruiütü chfar monastirei Bratskiy din Kievü, la annul 7108 (1600), o cruce ferecată, care s'a și reprodușü în publicaținea russéscă Вокресное Чтение annul IV^{le} (1840) pag. 436 et sq. Acestea le sciü și eu, ba încö amü și acasă o cărămidă luată din ruinele cetăței Dómnei Négaü, din pădurea Cislului, care de sigurü nu denotă o mai mare vechime. Dar de unde să așteptü de la unü bietü munténü din Bisoca, atöta erudițiune în istoriă și archeologiă? — (Notă *ad laud:is gratesque B. P. Hns-deo*, căruiă datoresü cunnoscința și desemnul crucei de la Kievü.)

nicî ceî mai cărturarî din ȕioa de astăȕî nu te mai potû ghici.

«Din toȕî copîi cõtî Dumneȕeţu îy dase şi 'y luase înapoî la sine, Dómna Néga rămăsese, în văduviă, numai cu unû fecîorû pe care îlu iubîa ca lumina ochilor. Era şi drăgălaşû, - battă 'lû fericea, - puîul de împëratû! Mëndru ca strălucitul sóreluy la améȕî, blândû ca raȕele line şi mângăyóse ale luneî, sprintenû ca lucéfëruî sclipitorû alû dimineţei şi întelleptû ca şi înrégă tária cëzurilor. Nu scia maîcã-sa nicî lumea tótă cu ce să 'lû mai desmîerde, atôt era tutulor de dragû şi de plăcutû.

«De micuţû îlu dase Dómna la carte şi când abié începuse tuleŕele bårbei să'y umbrîască peliȕa copillărescă, elû vorbîa pe de rostû tóte limbele de pe lume, ba âncô întellegea şi gra-yurile tãînuite ale păsërilor şi ale férelor.

«Atuncî Dómna, cu inima îngânată între dorû şi bucuriă, îy vorbi aşa: - «Fëtuî meû, «cartea cõtă a fostû, aî învăȕat'o tótă din «scórtă pënë în scórtă; acum, ca să te faci «omû pe deplinû şi voînicû cu temeîtu, pre- «cum se cade unuy bårbatû şi mai allesû unuy «fecîorû de împëratû, toȕî de tóte părȕile îmî

« spunți că trebuiă să te ducți lumea să o co-
« linți, ca să încerci și să ispitesci viața prin
« tine însuși și să așli multe și mărunte ale
« lumii, care se vede că în carte nu se potți
« scrie. Du-te, copillul meu ; mergi de veți
« și de învață ; dar cată a nu te pré depărta
« de pe aici ; addo'ți aminte, voinicelul meu ,
« că pre cõtă vreme nu te va simți mama
« colé, în préjma ei, grija, chinul și mihnirea
« din sînu'î nu vorți lipsi. »

« A duoa-ți, dîndi de diminéță, feciorul de
impăratu , mai multu veselü decôt dușosü ,
își luă dioa-bună de la Dómna-maică-sa , care
se silia , sërmana , pe cõt putea ca să'si stē-
pâniască plânsul și obida ce o înneacă. Era
veselü voinicelul , fiind-că în curțile palatului
îlți așteptău ca să'lü însoțiască în calle o su-
mă de

boieri mari ai oștilor ,
puterea domniilor
și gróza dușmanilor ,
toți căllări și înarmați
cu săgetți, cu buzdogane
și la brâie cu arcane ,
gata 'a merge dupe sóre

să începă 'o vânătoare
dupe urși și capriore,
dupe păseri galbiore,
ce sunt bune la mâncare
și plăcute la cântare.

«Apucară în spre mēja-nópte și trecându pe Scărișoră, unde'Y lesne cu' scobóră, luare apa Buzăului în susu, totu cântându și vese-lindü. Răsunău délurile și văile și apele rîu-lu' pe unde trecea mândra cétă de vo'nicü. Dar când sosiré la' înfurcitură Bîscei, acolo unde se așterne o poiăniță verde, umbrită de plopü, de stejari și de fagi, feciorul de împé-ratü de o dată își opri armăsarul în locü și în gura mare strigă așa cötre soçii săi: — «Măi frați! vedeți colo dreptü în susu muchea «naltă și pleșuvă a Penteleului; acolo amü să «mă ducü, totü în fuga callului. Cine póte, «fiă-se dupe mine!» - Și dându pintenü sprinte-nulu' său fugarü, ca unü fulgerü se răpeși pria vallea îngustă a pârîulu'. Sub copita pintenogulu', petrele scăpăraü, apele colco-tăü, pulberea în susü se nălță, cu nuorii s'a-mestecă, s'apoï în josü iar cădea, vălceoă înnegură și pe vo'nicü 'mi 'lă ascundea cu

totul din vederile boşerilor, cari remăsese departe, departe în urma lui.

«Trecù elù ca în sborù, cu fugarul spumegatù, prin vallea Rossilor, pe sub muchea Paltinuluï, pe la gura Teghi; sări ca unù zmetù pe d'asupra Curselor de pétră; îşi zări, ca prin vistù, chipul oglinditù în apele cătrănite ale Ghenuaef Draculuï, şi printre brađi, printre molifş, printre afinş şi Yenuperş, suì mlaca Cernatuluï pênë în vârful munteluï. Sburà callul nebunù cu cóma şi cu nara în vântù; iar căllăreşul, cu minşile răpitate de mulşumire, sorbindù cu desfătare în peptù mirosul răcorosù alù brađilor şi alù florilor, dor' că se simşia dustù ca vântul şi ca gëndul, peste stînci, peste verdéşă, peste golù şi érbă créşă.

«Când fu la améşul mare, fugarul stătù loculuï şi fecşorul de împëratù se trezi singurù singurelù chşar d'asupra Penteleuluï. Jurù împrejurù, còt coprîndea ochşul, zări numai creste de munş, cari mai marş, cari mai mërunş. Dar mai presusù de toş se rădicà creştetul golù, de pe care elù privşia şi vedea, josù pămëntul cu verdeşile, cufundându-se de tóte părşile, iar susù, cerul limpede şi senîntù,

scăldatü numaï în rađe de lumină. Sórele do-
gorïa dreptü d'asupra și, în arșița amédului,
pare că contenise orï-ce adiere; nicï o sufflare
nu se simțïa, nicï unü sunetü, nicï o mișcare.

«Stà mărmuritü voïnicul; - nicï că maï po-
menise elü așa tăcere, așa pustitü, așa mên-
drețe! - când de o dată, pe sub róta auritá a
sórelui, se ivi o pasere mărétă, unü vulturü
negru cu aripile falnicü destinsé. De grabü
puse voïnicul mâna pe arcü, îlü încordă și gata
era să răpédă săgétta, când pe susü auđi vul-
turul croncánindü în limba sa cea păsérescă :

«Impérate, luminate,
«Nu'mï lua șilele tóte;
«Iea-mi-le pe jumătate;
«Că'ți voiü da eü nestemate,
«Chïar pétra zamphyrului,
«Limpeđimea cerului!»

«Fecïorul de împératü destrună arcul, mi-
nunatü d'asa cuvinte; iar pasérea, dreptü mul-
țumitá că o ertase cu viață, lăsă să'ï pice din
cïocü pe oblâncul șeleï voïnicelului, o pétrá
de zamphyrü, mare și frumósă, limpede și al-
bastrá întocmaï ca seninul cerului.

«Din césul când căpătă acéstă nestemată și o ascunse în sînu, nu mai rămase pasere pe ceru care să nu fiă robită la voința lui. Pentru dînsul, tóte sburátorele, mëndrii páunași, sêlbăticoși cocori, bufnițe cobitóre, șoimî dêrji, găinușe moțate, dumbrávence cu aripî verđi, pupăze cu creste bălțate, graurî pestriți, sitari, dropiți și ȳerunci, tóte picatî ca fermecate, când esșya elu la vênátore; ȳar de se preâmbla numai prin codri și prin liveđi, mferlile și privigétorele, pitulicile și stigleți, presurele și sfrancȳocii, petroșeii și sfredeluși, botgroși și scati, țoi, çintezoii și pițigoii, toți ilu întêmpinatî peste totu locul cu dulcele lor cântări; cucul îi vestya la totu césul mulți anni cu norocú, și prigori, cu penne albastre, ilu însoțiatu pretutinden, chiuindú și sburândú veselú d'asupra capulu sêu.

«Trecú o đî, trecuré duoé, ba mai trecuré și alte noué și voinicelul nu se îndura ca să se înstrăinese de la mëndrele plașuri ale Buzêului, în care elu domnlya acum, çu voiă bună, peste tótă firea sburátore cõtă filfiă sub sóre. Nóptea pe la cântători, pêne a nu se revêrsa bine de dorî, elu era purcestú la vênátore, și

mai adese séra flú apuca prin pădurî, ucci-gëndü și stêrpindü alde păsëri cobitóre ce se arată numaï prin întunericü.

«Rătăcia într'o ȃi pe culmea pădurósă a Istriței,-tocmai colo josü, la curmătura delurilor, sub care începü a se așterne câmpiile,-când de odată, fõră veste, pe la sânțitul só-relui, se rădică dia valle unü vëntü mare și turbatü, care în luoia sagiï, frângea plopiï, smulgea ulmiï și cletena cu urletü totü codrul și totü muntele. Intr'o clipă nuoriï de pretutindenï la unü locü se adunarë, negurile se îndesarë, și preste totü cerul se destinse unü podü întunecatü de ferü și de aramă, peste care trecea și se învêrtia Sântul Ilie, încurându-și armăsariï cu tunete și cu plesnete, și scăpărândü numaï fulgere și tresnete, de sub rótele carrului sëtü. Apoi dintr'o nêprasnică detunătură, se sparse de o dată podul, brăsdatü de miï de săgetți lumineöse și începü a curge pre pãmêntü, o plóte gróznică,

plóte cu șiróte
de făcea pëfte;
plóte cu bășici
de strica potici;

plófe sp megată
'neca lumea tótă;
plófe de potopă
făcea lumea snopă.

« Când se mai potoli furtuna, feciorul de împărată cătă a se urni din scorburea unde stătuse pitulată; dar elă nu mai scia încotro să apuce, așa de tare era, în codru, și frunđa desă, și nóptea întunecósă, și callea petrósă; pe unde cătă urma âmblată, urma era stérsă; pe sub atóté tulpine surpate și în lapoviță înecate, pe sub atóté frunđare căđute, tóte cărrările se făcuse nevěđute. Nu vedea, nu auđia nică în greul pământului, nică în ușurelul vântului; numai când trăgea bine cu urechya, îi venya din depărtare la auđă, chiotul ghionóey ce 'și ascuța nóptea cřocuă de cója copacilor, și mřorlăitul cucuvăyelor care se chămată jalnică una pe alta prin miđlocul besney; apoi une-oră îi trecea răpide pe dinainté ochilor și cote o umbră négră de lăstună rătăcită, care cădea din vėsduhă, cu lungele aripe îngreutate de plófe.

« Tótă nóptea ară fi âmblată elă főră sportă; dar norocă că avea cu sine pe coteul lui celă

mai bărbătu, celū mai priceputti, celū mai
credinciosū,

Miclăușū, căne 'nvățatū
Sciă séma la vênattū ;
Elū apucă spre colnicū ,
Ușortū, sprintentū și voinicū.
Totū spre valle se lăsă ,
Și cărrarea căutā ,
Botul prin érbă vêrîndū ,
Urmele totū mirosindū
Urma 'i ici, urma'i colea!
Miclăușū n'o mai perdea ,
Pr'intunerictū o simța ,
Nóptea întocmai ca đioa.

« Ast-felū, cu cănele călauzā bună, voinicul
apucă d'a lungul în josū, vallea Orgóei. Prin
volbura apelor ei, se restogolīatū acum cu
vuetū, rădăcinile de copaci și bolovanii de
pétră, surpați de la munte. Și cănele și stē-
pânul āmbli ū încetū și cu sfielā pe costișul
lunecosū ; dar când ajunserē tocmai d'asupra
priporulū de unde se vėdū, în pólă, urmele
unei cetăți de Uriéși și brasda vladnicā a Tro-
ianulū, Miclăușū stātu în locū mîrîndū, ca
în prėjmā de vėratū. Voinicelul stecli ochii.

Flăcările alburii esșfati pe acolo din pământu și sburați d'asupra taîniței unde stătură ascunse, atôté mari de vreme, comorile cele de la Petrósa, cloșca cea vestită cu puii ei de aur; dar la lumina sclipitoare a văpașelor, vênătorul zări, printre erburii și petróie, căpățîna lungarétă a unui dihoru, carele, cu ochii răsleți, cătă dreptu la dînsul. Trupul și códa, dobitocul 'și le încolăcise, le făcuse ghemu, în fața coteșului, cum factu dihorii când n'au locu de scăpare în vîezuînile lor de sub pământu. Voînicul nostru era gată să asvêre într'însul ghióga lui cu ținte poleite ca să lă prăpădiască, când dihorul începu a chițai în limba lui de lighiónă și a țice :

- Împérate, luminate,
- Nu'mă lua țilele tóte;
- Iea-mi-le pe jumătate;
- Că'ți voiți da eă nestemate,
- Chfar pétra smarandului,
- Verdéța pământului!

•Feciorul de împérattă, adducédu'si aminte cõt de bunu uguru îi fusese asemené vorbe din graul vulturului, lăsă ghióga josu

și goni cănele în lături; iar lighiána, bucurósă de a se simți scăpată, începu să rîcâie țerrána cu labele și scóse dinainté voíniculuí o petró de smarandú, mare și frumósă, de strălucía verde și rămurată ca spicul crudú alú grâului, ca rodul-pămêntuluí.

Atóta fu voíniculuí pêne ce rădică de josú smarandul fermecatú și'lu băgá în sînú; ș'apoí de atunci înainte tóte jivinile cóte se têr-rêscú prin țerrána și cóte se ascundú pe sub pămêntú, tóte ílu cunnoscure pe dînsul de stêpânú. Vîezurií cu perii suri, lungi și drepti ca țepele, și bursucií somnoroși, carií essú numai nóptea din vizunií; șderií pădureți cu blana ruginiă, désă, móle și frumosú nettedită, și vidrele colțate de pe malul bălților; nevêstucele cu trupú prelungú și mlădiosú și cu gușe albe, care se furișésă printre rězóre, vênândú cuíburí de páserele, și veverițele sugubețe, cu códa vúlvoitú, care sarú sglobii pe crăcile copacilor, ronțăindú alune, ghindă și scorușe; pințele cu labe scurticele la peptú, iar la spate cu piciorónge care, când âmblă, se saltă ca locustele, și cățeií pămêntuluí, -de le dice și șuite, -carií scottú capul la améđi din

găuri, ca să latre la sóre; apoi mişunîi ceî cu gropanele pline de grâne, şi şobolanîi din smêncurî; tóte lighiónele, pêně şi cârţitele orbeţe şi ariciî ghimpoşî, ba chîar şerpiî, guşteriî şi şopêrlele, tóte i se arătau lui în calle, sétu ca să'lu slujîască la vre o trebuinţă, sétu ca să péré de mâna lui, când avea plăcere de vênatú. Cu dînsul vulpile îşi cheltuiaú de pomană şi viclenia minţei şi íuţéla picîorului, cõci de fiă-care mincîună a vulpei, elú aflá pré lesne mişlóce o mişá ca să'í viá de hacú. Apoi şi cu ursul celú mai sêlbaticú, elú îşi fácea jucáriá; fõră secure, fõră cuţitú, elú intra semeţú în vizunia lui, se lua cu dînsul la luptá dréptá şi în totú d'auna ursul cădea mortú la pámêntú.

«Astfelú prin vêsduhú, astfelú pe sub pámêntú, elú era mai tare, elú era mai mare; de aceia şi traiul lui era acum şi mai multú pornitú pe vênátóre.

«Când fecîorul de împêratú trecea pe délul Béllaurului, d'a stînga Slánicului, lighióna cea în rícoşatá, cu o falcá în cerú şi cu alta în pámêntú,

șerpóică cu soldii verđi,
— să n'o veđi, să n'o visez! —

de grabă se svêrcolîa, se pitula și se afunda pêne la gurile ȳadului, ca să nu o vedă vítetul vênătóru, să nu'î reteze cu paloșul, șepte capete și să nu'î stingă șepte sufflete. Orî cõt de multü se silîa dînsul ca să'î apuce înainte, ȳazma ȳadului prididîa cu fuga și voñnicul remânea mereü să 'șî scótă necazul pe păserile cerului și pe lighiónele pãmêntului. Da ȳi peste ȳi și nu puté nimeri.

«Așa mîi păi într'o nópte și adoua-ȳi, de cîudă și de mâniă, se porni de pe délul Bêlaurului în josü, când abié se miji de ȳioă, și ajunse de odată cu ȳiorile, când se deschideau florile, la vallea stêrpă și pustiă a Pîclelor de glodü.

«Dêcă nu sciȳi și n'aȳi vêđutü, să vê spuiü eü că acolo 'șî a așeđatü Necuratul cazanele cu catranü și cu smólă clocotită: pe sub pãmêntü gûlgûie și ferbe glodul noroȳosü, mîi rece decõt ghîața, mîi negru decõt cêța; apoȳ, pe gurî căscate prin totü ocolul aceleȳ văi fõră de scursóre, țîșnesce tina în susü, când de o schiópă, când de o palmă, când de

unü stânjenü și mai multü ; la fiá care gurá împrejurü s'a duratü moșoroitü , și balele cătránite pe care Uccigá-l-tóca le scuipá din vágăune, se scurgü năcleite d'a lungul movilițelor, se adună în nomolü, se usucá de vântü, se crapá de sóre și așternü totü fundul vái cu o humá surá și jilavá, pe care nu se prinde, Dómné feresce ! nici troscotü, nici cülinü.

« Când, de pe culmea veciná, feciorul de împëratü făcù ochiü rótá d'asupra vái urgisite, elü vedü o biétá căprióra rătăcitá, călcândü cu síelá prin nomolul uricîosü alü mocirlei ; mai departe, o férá sêlbaticá, unü rîsü sta stîrcitü la pîndá ; përul de pe dînsul, lungü și subțire, albü și cu pete negre, se sbêrlise în susü ; urechile'y fuguiete cu pámátufurü de perü negriü la vêrfü, se rădicase drepte, și ochiü luü, viü și pëtrundëtorü ca ochiü de femeia, scápăraü scînteie. Numai în duoë trei săriturü de pisică, elü ajunse căprióra, se acăță cu ghîtarele de peptul ei, își înfipse dințiü în be-regatá și se gătfa să'y sugá cu desfátare sângele din vine, când voinicelul învêrti rápede praștia ca s'o isbîască în féra. Dar ochiü rîsulü, care vedü și în međul petrelor, zărire ce

i se gătia ; elu se smulse de la peptul că-
priorei și începu să latre în limba lui de fêra :

« Impêrate , lunate ,
« Nu'mi lua țilele tôte ;
« Iea-mi-le pe jumătate ,
« Că'ți voiți da eti nestemate ,
« Chiar pétra rubinului ,
« Colcotirea sângelui ! »

« Ș'acum , pentru a treia órá , feciorul de
împêratu ȳertă viața rîsului , precum ȳertase
pe a vulturului , precum ȳertase pe a dihoru-
lui ; elu strînse praștia pe mână , iar fêra , ve-
selă și mulțumitoare că scăpase cu țile , scă-
pără din ochii ei o pétră de rubinü , mare și
frumósă , roșiă și viă , mai roșiă decôt fraga
muntelui , mai viă decôt péra focului și în-
tocmai ca sângele voinicului .

« Când o luă voinicul în mână și o băgă în
sîntü , pare-că îi mai crescú de o schiópă inima
într'însul . De aci înainte tótă firea cu sufflare
era préda lui . Tôte férele pe care țuțela sân-
gelui le împinge , în fuga lor , a se așterne
pămêntului , ca érbă câmpului la sufflarea
vêntului ; tôte cele care trăiescú din versarea

sângelui; toate câte din sânge își ieau puterea și prin sânge o și perdă; toate se supuseră și ele la voințele voinicului, ca păsările cerului, ca l ghiónele pământului.

«Dinainté unui așa minunată vânătoră,

cerbił de la munte
plecată a lor frunte;
mistrețił colțați
cădeați improșcați;
capra săltăreță
nu scăpa cu viață;
lupił din pădure
picați sub secure;
lepurił fricoși . . .

Cam pe aci ajunsese cu povestea Bisocénul meu, când de odată auđirémă, la spatele nostru, o detunătură de pușcă, urmată de ună *Donner - Wetter - Saperment!* exprimată cu o energiă de adevărată granatiră kesaro-krăiescū. Ne întorserémă ıute ochiı ınderetă; dar nu mai era nimenı; tovaroșul meu némțul se făcuse nevăđută.

— «Sărăcuțu de maıca mea!»—strigă din băierile inimei Bisocénul,—s'a răpusă domnul «*Iningeru.*»—(Acestă felă găsise elă cu calle

ca să localisese titlul de ingineru alu tovaroșulu meu.)

Alergarēmū de grabă la locul de unde venise sgomotul și, sub o tufă, găsirēmū pe nēmțū resturnatū pe spate, dāndū din mână și din piciorē ca să se scōle; alăturī era pușca luī din a căruī țevă esșia āncō fumū; pușinū mai departe se tăvălīa o păserică, printre fulgiī ei rāsipițī pe erbă. Callul, de pe care căduse inginerul, se zārīa departe în valle; cu șeoă pe dīnsul, elū apucase, veselū și în gōnă mare, drumul caseī, lāsāndū cālărețuluī libera facultate, sēū de a remāné unde căduse, sēū de a 'și urma callea cu orī ce altū miđlocū de locomoțiune.

- «Bine, prietene, - đisseiū în sfērșitū eū pățituluī, dupē ce constatarēmū că nu se află nicī o primejdiă, - «fă-mē să înțelegū mai ān-tēiū, cum ai căđutū de pe callū? - Apoi pen-tru ce ai trasū cu pușca? - În sfērșitū pentru ce te' ai depārtatū de noi?» - La tōte aceste întrebārī, elū nu avea altū rēspunsū de cōt: - «Asta, đēū, nu sciū!» -

Cālăuzul nostru nu era mai pușinū curiosū decōt mine ca să aște cum se petrecuse lu-

crurile; dar elü celü puçintü gässÿa însuşÿ pentru tóte, cöte unü cuvëntü de respunsü şi de mângâiere.

- «Lassă, Domnule; nu e nimicü, că aÿ că-
« dütü pe spate şi te aÿ rëzimatü în cöte. Rëu
« era déca cădeaÿ pe brâncÿ, că puteaÿ nasul
« să'lu frângÿ.»

Căutându apoi prin érbă, elü dete peste păsërica rănită şi jumulită, care se svêrcolia ca vaÿ de dînsa; era o biétă cÿocârliă. Bisocénul luând'o în mână, cunnoscu îndată ca era uccisă, nu de alice, ci de cÿocol gaişeÿ: -
« Cu bună sémă, Domnule, domniata aÿ vruttü
« să tragÿ în pasërea răpitóre şi nu veÿ fi ni-
« merit'o; dar lassă, că nu e nicÿ o pagubă.
« Vënatul celü bunü totü alü domnieÿ tale a
« rëmasü. Vorba românuluÿ: nu e pentru cine
« se gătesce, ci pentru cine se nimeresce.»

Dar némþul se apăra că elü n'a trasü de felü cu puşca, că puşca s'a trasü singură şi că, din aceÿa, callul speriindu-se, a săritü şi 'lü a trântitü josü, unde 'lü a şi lăsatü fõră ruşine nicÿ pëcatü.

- «Lasă, Domnule, că şi aşa e bine! - ñicea Bisocénul. - « Domniata totü nu rëmâÿ păgu-

« bașu, că, și decă n'ai datu în vênatü, vênatul 'ți a picatü din cerü jumulitü gata. Ș'apoi
« despre căđătura, să n'ăibi vre o mîhnicîune,
« că pămêntul nostru românescü e bunü de
« obrântelă;

Cine cade pe elü jostü
Se scólă mai sănêtosü.»

Și într'adevêrü, Domnul *iningerü*, se rădicase tэфêrü și fôră vătămare. Se vede că somnul îlü podidise pe când Bisocénul îm povestîta basnul, pe care elü nu'lü putea pricepe, și astfelü, pe nesimțite, rămăsese în urmă de noi. Pe când dar némțul moșăia căllare și callul își urma callea în ticnă, o veselă ciocârliă se legănă prin aerü, ciripindü la sóre, întocmai ca și ciocarlia cea din grațiósele strophe ale *glumet* lui Ronsard:

Hé Dieu, que je porte d'envie
Aux plaisirs de ta douce vie,
Alotette, qui de l'amour
Degoizes dès le point du jour,
Secoüant en l'air la rosée
Dont ta plume est toute arrousée!
Devant que Poebus soit levé

Tu enlèves ton corps lavé
Pour l'essuyer près de la nue,
Tremoussant d'une aile menue
Et te sourdant à petits sons.
Tu dis en l'air de si doux sons
Composez de ta tirelire,
Qu'il n'est amant qui ne désire
T'oyant chanter au Renouveau,
Comme toy devenir oiseau.*)

S'a întemplată ânsă ca, în locu de poetici
amanți, cîocărlia noastră să fiă auđită numai
de o gaiță flămîndă și, în cazul de față, ur-
mașul Banului Mărăcină se vede silitu să trecă
lyra în mâna strămoșului său Virgiliu, ca să
sfârșiască acesta istoria.

Pasărea vrăjmașă se răpeđi, sbîterîndu prin

*) **P. de Borsard**, *L'Aloüette*, printre poeziile numite *Gaietés*
ou *Gaillardises*:

Hei! Dămne ce multu învidiesu	Spre a'lu sterge de nuori,
Plăcerile dulcei tale viați,	Cletinându'ți aripele mărunte
Ciocărlia, care despre amoru	Și săltându-te în mică sărituri,
Cănti dinți de diminotă,	Tu spuți în aeru așa dulce cîntări
Scuturându în aeru roua	În a ta veselă ciripire,
Cu care e stropită péna ta!	Încot ori ce amantă aru dori,
Mal nainte ca sórele să réssară	Când te aude cîntînd primă vora
Tu înalți trupu'ți spălatu	Ca tine să fiă păsărică.

aerü, ca să prindă pe cântărețã, și acésta, mititica, în zadarü cercă să' scape prin fugã ;

Quacumque illa levem fugiens secat aethera pennis,
Ecce inimicus, atrox, magno stridore per auras
Insequitur Nisus. *)

La țipetele de bucuriã ale gaiței, la vãitãrile sãrmaneï clocãrlii, somnorosul, plecatü pe oblãncul șeleï, tresãri și, în mișcarea ' zãpãcitã, ' cãdu pușca de pe umeri; cocoșul se lovi de scarã; împlutura se descãrcã cu sgototü; gaița și callul se speriarã amendoü de odatã: una lãsã prãda sã' pice din clocü; cel-altü trãnti josü pe cãllãrețü, și astfelü vãnãtorul fõrã voiã și vãnatul neãșteptatü se întelnirã alãturü, pe érba verde a plãului.

Dar callul, ca și gaița, își vëdu de callea sa și tovarõșul meü rãmase pe josü. De aceia și Bisocénul, - carele era cam attinsü în amorul sëu propriü de povestitorü, prin somnul inginerului, - ' spunea dreptü mângãiere: - « Vedei, Domnule *iningerü*, deca domnia-ta

*) Virgiliu, *Georgic.* I. v. 406-408: « Pretutindenü unde dinsã fugindü ușuricã, tãiã vësduhul cu pennele sale, étõ și inimicul ei, crudul Nisus (eretele) o urmãresce cu țipete mari prin aerü. »

« sciaŃ românesce Ńi ascultaŃ la basnul meŃ,
« nu eraŃ sã paŃŃ atôté nevoi! Dar fiã! cand
« este vorba despre vênãtóre, apoi poŃŃ sã te
« laudŃ cã eŃŃŃ nãscutŃ cu tichia în capŃ, Ńi

Vênãtorul norocostŃ
Amblã bucurostŃ
Pe josŃ. »

AstfelŃ ne urmarëmŃ callea spre Bisoca.

XI.

Eramă acum tocmai pe culmea délurilor sub care se adăpostesce, ca într'o copaiă, satul Bisoca. Gata a cârmi la drepta, ca să coborîmă în sată, aruncaimă împrejurul meă o lungă și mulțumitóre privire, voindă să'mă yeamă ast-felă séra-bună de la întinsele privești ale plașului, mai nainte de a le perde cu totul din vedere.

Sórele appunea dreptă dinainté nóstră ; cercul lui roșatică scăpătase pêne pe zarea orizontelui și rașele, calde și senine, parecă se așternuse peste totă șesul răsăriténă ală țerre, care ni se destindea acum sub ochi. De pe acestă tășană culminante de un-

de munții Săcuieni cotesc spre țerra Vrancei, totu Bărăganul, totu câmpul Brăilei, totu șesul Galașilor, cu matca Râmnicului, cu vallea Buzăului, cu lunca Siretului, totă acea lată și óblă câmpiă, se arătă scăldată într'o lumină gălbuiă și lucióasă, ca fața unei urișe sinii de aur; printr'insa, liniile șerpuite ale rîurilor se desprindeat ca fire crețe de betelă argintă, iar suprafața nettedă a apelor sárate din Balta-Albă și din Balta-Amară oglindiat ca nisce ochiuri de sticlă, ferecate în mișlocul dauritei table. În depártarea cea mai afundată, délurile dobrogene, tivite cu aburósa cordé a Dunărei, încingeat, ca cu unú cercú plumburú, acestú curiosú tabellú, alú cáruí aspectú devenia cu totul fantasticú, prin neobicnuite și metalice reflecte.

Maí aprópe de noi ánsé, sub forme și cu colorí mai reale, se vedeat, pe vârful Bisocéi și pe alú Ulmușorului, mari petróie sure și murgí, unele grămădite la unú locú ca turme de vite adunate la rēpaostí, altele rásipite prin liveđí, ca vacile când pascú pribege. Apoi, sub aceste muchí, la stínga, pámēntul se lásà la valle, în costișe și pripóre gradate,

pênă se cufunda în sghiaburile multă un brite ale Rômnicului și Rômnicelului; totu pe acolo, la locul ce se țice între Rômnice, se zăriau încă poiănila fragede și verđi ale Năculelor, adăpostite sub stînci roșcate, care se numescă Petrele-Fetei; și în fundu de totu, înălțându-se în albăstrăla înnegurată a cerului, se perdeau culmile păduróse ale Steșicului, învelite în umbre viori, civite și negre.

Preâmbându'mi ochii, când preste șesul cu străluciri și cu scîntefe, când prin munții cu taînice și rĂcoróse rađe, mă aședasemă pe unu bolovanu de pĂtră și așteptându să dispară cu totul sórele, nu mă puteamă satura de asemenea priveliști, ce noă, orășanilor, ne este datu arare-oră a le vedé; dar calăuzul nostru scia că nóptea are să viă țute și că scoborișul pênă la satu ne va cere, prin întunericu, póte o oră și mai bine; de aceia elu ne îndemnă să ne pornimă îndată, și dreptu mângâiere, imi spuse că are tocmai vreme ca să isprăviască și basnul celu cu Fecforul de împĂratu, norocosu la vĂnatu, pênă vomă sosi de-valle.

— «Bine țicĂ, bĂdiță; — îi respunsei; —

«negreșitū că trebuiă să mi'lū spuī totū, déca
«maī este. Dar stāī! unde remăseseși? . . .
«pare că începuseși a îndruga o șireteniă de
«lighiōne ca cea din hora dēsgovelei :

Ursul cu cerceī
Ămblă dupe miet,
Lupul cu cimpoiū
Ămblă dupe oi,
Vulpea în papuci
Ămblă dupe curci,
Ș'unū ȳepure schiopū,
Într'unū vērŃū de plopū,
Treeră la bobū.

«Așa este ?

- «Cam așa, dar ȳar nu pré;- îmi rēsponse
muntēnul perđēndu'și óre-cum sārīta, în urma
glumei mele, de care mă și căīamū, și scār-
pināndu-se la céfa ca omulū care stă la îndou-
ȳélă. - «Pe semne, boȳerule, - adăogă elū, - «ți
s'a făcutū urŃtū unde amū totū spusū anume
tóte soȳurile de pāsēri și de jivine care tră-
iescū pe la noi, la munte. Dar de! ce să ȳ
factū eū, déca așa e basnul? Va să ȳlū spuŃū
și eū dupe cum este rōndul și datina luī. D'a-
cum înāinte ānsē nu maī avemū nimicū a face

cu lighiõnele cele cu patru piciorë, nici cu cele multe sburãtore ; destul numai sã vë fiã în scire cã Feciorul de împëratã nu avea sëmënul sãu pe lume la ale vênãtorei. Când d'abié dà cu gëndul sã facã vre-o isbëndã la vênatã, voința pe datã i se și împlinã ; d'aceia și lumea întrégã, când pomenia despre dînsul, nu Ț dicea într'alt-felã pe nume, ca : Feciorul de împëratã, celã cu norocã la vênatã !

„De va fi statã o lunã, sãu unã anã sãu duoi, petrecëndu'și viața fõrã alte nevoi decõt numai cu plãcerea și cu mângãferea de a prinde și de a uccide fére pãdurețe și pãseri cântãrețe, cine va sci, spunã-o. Pe noi ceștia, plãyași și vênãtori de la munte, atõta ne taia capul cã omul la vênãtore, fiã pe gerã și ninsóre, fiã pe nãdufã de sóre, nici nu prinde veste ca ce timpã mai este, nici nu vrea sã sciã cum are sã'Ț fiã, nici nu bagã 'n sãmã la muncã de 'lã chãamã, nici cã Țea aminte de orĩ-ce cuvinte, ci veselã omõrã vremea care sbõrã, fõrã grijã trãiesce, pe pãmëntã domnesce, și e la vênatã ca și împëratã.

„Acum, dași și domnia-võstrã cu socotãla,

déca chîr noé, - nisce bîeşî pécătoşî plinî de trude şi de nevoi, - vênătórea ne ogelesce suffletele şi ne răpesce minşile, apoî ce încânticû de fală şi de vitejiă trebuiă să fi fostû pe voînicul fecîorû alû Dómnei Négăi! Veselû şi voîosû la inimă, agerû şi vîrtosû la trupû, elû zîmbindû eşşîa diminéşa din palatele părintescî, zîmbindû se înturna séra la maică-sa înapoî. Aşa viaţa, lină şi neturburată, dor'că în raîu póte să mai fi gustatû cineva.

«Dar grijele şi mîhnicîunea lăsat'atû vre o dată multă vreme pe omû fôră ca să se lege de capul lui? Firea omenéscă aşa este ea de la Dumneşetû osêndită, ca să nu plutîască neîncetatû uşorû, ca fulgul pe apă, şi să nu calce meretû totû pe căî desfătate. Cócî, acolo unde este poîana mai înflorită şi cu frunşarî aco-perită, acolo e şi cursa priponită. Daî într'însa fôră ca s'o veşî; te apucă, te glodesce şi une orî chîr de rea nu vreî să o creşî.

«Ia să vedeşî acum în ce felû păsul avea să'lû ajungă pe voînicelul nostru, şi cu ce gin-gaşe amăgirî avea să'î sece puterile şi să'î stingă fericirile.

«Intr'o séra ca cea de astăşî, pe la appusul

sóreluî, ca acum, elî şeşuse să se odihnăscă pe unul din petrózele măcinate de pe délul Ulmuşoruluî, tocmai d'asupra gûrlícîuluî de pétră, căruia îî đicemî noi grajdîul Zmeilor, fiind-că acolo se adepostiatî odiniórá, în vremea de demultî, férele cele aripate. Şedea elî şi privia în josî cum negurele întunecată treptatî văile şi culmile, când veşu trecêndî încetinelû pe d'asupra capuluî sêtu, o porumbiţă, uşórá şi albă ca spuma lapteluî la mulsóre, ca florile crinuluî la rađă de sóre. I se făcû dorî de acea pásêrică şi ca s'o prindă de viiă, puse mâna în sîntû, la zamphyrul celî fermecatî; dar ea, uýtându-se la dînsul cu ochî dulcí, fermecătorî, gungunî galeştu în limba ei cea pásêrescă, şi'î đise:

- Ah, voînice, voînicele,
- Nu opri căile mele;
- Ci te ıea dupe' altî metî sborû;
- Cócî, cu sînul plinî de dorî,
- Te chiamă să'ıi facă darî
- Unî scumpû, albû mărgăritarû,
- Mëndra Fată'a petrelor
- Din vallea Năculelor. »

• Aceste cuvinte, aşa dulce şoptite, deştep-

tară în inima voinicului unu frémëtü necunoscutü ; în sînul lui se aprinserë dorințe nedeslușite, pe care pênë în césul acela nici în visü nu le încercase. Förrä de a mai sta să cugete, elü se rădică ȳute în picĩore ; sângele i se încinsese ca focul prin vine ; peptu'ı svęc-nȳa ; în totü trupul simțta unü avëntü neinstru-natü ce'lü pornȳa să męrgă suppusü și ascultătorü la chiämarea porumbiței. Urmärindü cu picĩorul pe uscattü , sborul eȳ linü , cumpętattü , elü scoborä vȳı , suȳä délurȳ , sträbättea pădurȳ , trecea luncȳ și pęrȳte , și de ce ämbtä , pare că mai ușortü pășta . Când raȳa cea mai târđiä a sórelui se prelingea sfięțä pe foițele erbei înflorite din poȳana de sub stȳncele Nă-culelor , päsęrica se opri pe o räsura îmbobocitä și cu graiü dulce cäntătorü , strigä äșa :

- Tu ce plängȳ în stȳncä ,
- La umbrä adũncä ,
- Esșȳ acum din petró ,
- Albä , dalbä fatä ,
- Viiä și frumósä ,
- Bländä , ręcörösä ,
- Cu chipü luminosü ,
- Cu trupü mlädiosü ,

« Cu përu auritü ,
« Pe umeri leitü .
« Essi, fată, din pétră
« Să te vedă'o dată ,
« Scumpul tēu ursittü ;
« Cöcī étö'lü sosittü ! »

« Ca unü vistü, ca o părere, se coborî de pe stîncă, mëndra albă fată, naltă mlădióră ca o trestióră, cu përul de aurü, cu ochi de bél-laurü, ruptă din sóre întocmai ca Iléna Co-sînzéna. De frumósă ce era, de albă ce s'arătă, la sóre puteai căta, iar la dînsa ba ! Cine Ț vede mersul, cine Ț zăria chipul, cine Ț auđia glasul, nu putea să o priviască și să nu o îndrăgiască, nu putea să o auđă și să nu i se încrêdă.

« Cu zîmbetü gingașü pe guriță, cu ochi galeși și pëtrunđetori, venia mëndra cam descinsă, pășindü ușorü și legănatü prin érba móle și désă a pajiștei. Ea se opri dinainté voinicului și, arătânduȚ între degețele, unü bobü mërunchelü de mărgăritarü, albü, curatü și luminatü ca laptele la mulsóre, ca flórea crinului la sóre, ca dragostile de fată mare, ea, cu vġersü dulce femeescü, care mai lesne

decôt săgétta străpunge inima voiniculuı, ıı
grăi, rıdëndü, așa :

«Dați-l'așü și nu l'așü da,
«Că mẽ temü ılı veı uıta
«Când la vênatü te totü plimbı!—
«Ba l'așü da, de vreı să'lü schimbı
«Cu pétra zamphyruluı,
«Limpeđimea ceruluı,
«Cu pétra șmaranduluı,
«Verdeța pămêntuluı,
«Cu pétra rubinuluı,
«Colcotirea sângeluı.»

«Feciorul de împêratü rêmăsese uımitu,
ca dinainté unei nălucırı încântátore. Nu scia
bine déca este deșteptü séü décă viséză. Nu'ı
venıa să dea cređemêntü nicı vederilor, nicı
auđuluı; și cu tóte acestea, đına ce 'ı sta ın
fađa, ılıı privıa cu ochı fermecátorı, aruncândü
prin totü trupuı, când aburı ferbinđı, când
fiorı de ghıaçă; vorba ei ıı resunà pêne ın
suffletü, dulce și ınduplecátore. Pe când ea
cătà la dınsul și zımbıa, luı i se nălucıa pare
că câmpul ınflorise și cerul se luminase, ıar
când ea deschise gura ca să'ı vorbıască, pen-
tru dınsul, munđı rêsunarë, apele se turburarë,

brađiț se scuturară, codrii se treziră, frunđile șoptiră, stelele sclipiră și în locu se opriră. Atuncı viața, să 'ı o fi cerutu dınsa, gata și bucurosü era elü să 'ı o dé, numai ca mereü să póta privi la ea, numai ca în vecı să o póta auđi.

« De grabă scóse din sını cöte-și trele nestematele fermecate, care pênă atuncı fusese și tötă puterea și tötă bucuria luı, și, föra să se mai gëndıască, föra să se înduoiéscă, le aruncă cu mulțumire în póla drăgálașei copille. Buzele ei fragede și rumeıóre se răsfoiră sub unü rısu de nebunatică bucuriă, și apucändü mărăgăritarul între dințiı ei, albı și mărunți ca și bobul nestematü, ílú puse binișorü pe buzele voıniculuı, într'unü dulce și lungü sărutatü.

« Atuncı umbrele călduróse și balsămite ale nopței de véră ascunseră în negură și în tăcere pe fericițiı mirı; singură, porumbața cea albă íı desmıerdà prin întunericü, când cu vesele cântări, când cu blände väietări; dar când răsăriră đorile, de o dată cu florile, porumbața amăgıtóre și la dragostí îndemnătóre, peste țerrı și peste mări sburase, prin

vėsduhü se depärtase, fugindü ca să nu mai viă, și luândü cu sine în veciă, scumpul, feciorescul darü, bobul albü de mărgăritarü.

« Țile și nopți, lunı și sėptēmāi trecurė. Feciorul de împėratü și Fata din pėtră trăiatü înstrăinați de lume, singurı singureı, elü numai cu dınsa, ea numai cu elü, și altă grijă nu purtaü, altă plăcere nu gustaü decöt ale dragostelor lor. Cercuindü lumea întregă în poănița înflorită și cu frunđarı acoperită de sub petrele feteı, voinicul năpustise codriı, urıse isbėnđile viăței sale de mai nainte. Vėnătorea era uıtată; inima lui se scăldă acum tötă în desmierdări nouı și necumpėtate. Pasėri, fėre și lighiöne trăiatü de elü oropsite; tóte se înstrăinase și se lepădase de alü lor sburdalnicü stėpānü; nicı una nu 'lü mai cunoscea, nicı una nu 'lü mai ascultă; dar nicı lui, nesocotitul, de ele nu'ı mai păsă. Arcul și săgetțile, ghióga și praștia staü aruncate la pământü; rugina și putregaful se lipise de ele și le rodeaü puterea. Așa feciorul de împėratü, uıtandü vitejia vėnătorescă, uıtandü și casa părintesca, ședea đioa și nóptea lungitü móle pe covóre și, cu capul în póla copilleı, se uıtă

cu ochii în ochii ei, îi sorbîta suflarea de pe gurișă și'î cerea meretă să 'lă desmierde cu cânticele sale:

- Cântă'ți, mândro, cânticul,
- Că m'ê dragă ca sufletul.
- Cântă, scumpul meă odoră.
- Ici cu tine aștă vré să mortă!

« Dar mușerea totă mușere ! Dă'î ce'șî cere că o să te certe de ce î l'ăi dattă. Cu încetul cu încetul, începù fata a lua séma că sufletul voiniculuî se înmuiașe la dogoréla dragostelor femeșescă; acum îi părea rētū și 'y venîa cîudă că iubitul ei nu mai era, ca mai nainte, vitejelul plașurilor, căruia lumea îi đicea cu laudă : Feciorul de împératū, celū cu norocū la vênătū ! In zadarū îi cînta ea, cu vîersū dulce femeșescū, mēndru cānticū hașducescū ; în zadarū îltū ruga să se treziășcă din traiul lāngedū și trāndavū în care îltū cufundase viața de iubire ; în zadarū îltū totū îndemna ca să éssă cu dînsa din pustietate, ca s'ò ducă să véđă lumea. Elū în brașe o strîngea, dulce o desmierda, și așa îi totă vorbîa :

- Facă lumea ce va face,
- Noi trăim aci în pace,
- Cum n'e dragă și cum ne place!
- Țică lumea ce va țice
- Fericirea de aice
- Totă nu pôte să ne'o strice!
- Spuiă lumea ce 'o voi,
- Noi aci cât vomă trăi
- Fără grijă ne vomă iubi!

„ Dar uritul, uritul celă pocitū, bóla cea fōră de cređemētū, care din plăcerile trezite încolșesce, sufletul ilū amărăsce, cu dorurī se hrănesce și la nouī plăcerī rīvnesce, uritul celū urgisitū, care usucă și topesce, mereū și necurmatū în inima copillei se prefiră și pe fiă ce ți mai adūncū o pētrundeă, în ea silnicū se 'ncuibă, mai amarnicū o rodea. Feciorul de împēratū vedea și simțta tóte; dar léctū sie 'și nu'și sciă găsi. Fata âmbla mai adese răzna prin pădure și prin liveđi, cu fruntea innuorată, cu fața lacrimată și când se întorcea la soțul ei și 'lū găsia vaitându'și triștea, lungitū sub tulpina brađilor, ea îi dicea plângēndū și suspināndū:

- • Scólă, dragă; scólă, frate!
- Nu mai totū zăcea pe spate,

« Că 'mî amî urttî şilele,
« Mutîndû căpătîlele,
« Cînd la capî, cînd la picîore,
« Cînd la umbră, cînd la sîre.

— « Of! dragă, iubita mea!
« Nu potî, nu potî, chîar d'aşû vre.
« Bîla mea nicî că s'o duce,
« Pîn'ce tu nu 'mî vei aduce
« Mură 'albastră şî amară,
« Sloiî de ghîaçă 'n meşû de véră.

— « Of! dragă, iubitul meî!
« Ajuta 'şî artî Dumneşetî!
« Eû toşî munşîl 'î amî călcattî,
« Mură 'albastră n'amî aflattî,
« Sloiî de ghîaçă n'amî găsitî,
« Că pămîntu'î încăldittî.

— « Fetişîră din Buzetî,
« Mură 'albastră 'î ochiul tîşî
« Care mîş uccide reş;
« Sloiî de ghîaçă netopită
« E chîar inima 'şî răcită
« Şî de mine deslîpită.»

« Cînd ajunge inima să fiă sleită de dragoste, apoî curîndû pere şî mila. Fata din pétră, sătulă şî de pustîul munşîlor şî de iu-

birea singuratică, visă acum nóptea și se gîndea ȕiuliȕa întrégă, la locuri desfătate și pline de lume, la orașe cu sgomotu, cu petreceri și cu veselii, la cetăți unde toți să cate la dînsa cu doru și cu dragu, și dînsa cu mîndria la toți să se arate frumósă și împodobită în haîne trufașe și în petre nestemate. Destulú, destulú își închisese ea tinereșile în depărtări, de lume înstrăinată; destulú gustase plăcerea iubirilor tănuite. Acum inima ȕ sburá, ca fluturele, dupe lumină; suffletul ei cerea sgomotul veselilor, strálucirea averilor, vólva trușilor. Astfelú de dorinșe îi frămêntau mereú minșile, și scimú cu toșii că ce se nasce în capú de mușere, într'însul neistovitu nu pere.

„Într'o diminéșă, când feciorul de împératu se trezi din somnú, îngreușatú de lîngóre și de inimă-rea, Fata din petró perise de lîngă dînsul. O așeptă să viă la améșii, o așeptă să viă séră; dar umbra molíșilor se așternú încetinelú d'a lungul pajíștei, scăđú și crescú țarășii, dovedindú scurgerea vremei, și nimeni, nimeni nu mai veni

„Atuncii pricepú dînsul că copilla a fugitu și 'n păduri l'a năpustitu; atuncii vedú bine

că puica a sburattü, s'a dustü și pe dînsul l'a răpusü. Atuncî în lă-întrul lui se făcù adûncü întunericü; în peptü, inima'ÿ sdrobită, se încolăcîa ca crâmpete trunchîete de șerpe veninosü. Ȋioa la sóre, elü se frămênta în durere; nóptea la stelle, din ochî ÿ picurâ isvortü de plânsóre, și la totü césul, nóptea ca și Ȋioa, Ȋioa ca și nóptea, glasul lui duoÿsü rêsunâ prin codri'ÿ: — «Dómnâ a inime'ÿ mele, «stepânâ a acestor locurî! de ce m'ai pără-sitü? Unde te ai dustü? Ah, unde?

Rey de mi alma, y desta tierra conde,
? Porque me dejas? dónde vas? adónde? *)

«Îșÿ adducea aminte d'ale eÿ dalbe frumuseșÿ, d'ale eÿ dulcî cântârî, de Ȋilele fericite pe când glasul munșilor și alü apelor respundea cu veselü susurü la glasul copille'ÿ; pe când ea âmbilâ, legânându-se, gingașâ și ușórâ, pe verdêța liveșilor; pe când ea tre-

*) *Tesoro de los Romanceros y Cancioneros espanoles*, recogidos y ordenados por D. Eugenio de Ochoa; (Paris, 1838) p. 137. Romances del Cid Campeador:

«Rege alü sufletului meü și alü aceste'ÿ țörrî domnû,
«De ce më lașÿ? Unde te ducî? ah, unde?»

murându , scutură de pe cosițele Ț bălăe , ză-
pada, măi pucintă albă decôt pelița ei. Atunci
inima lui, cu suspine, întrebă în zadarü pe co-
drii și pe stînci, unde și în ce țerră va măi fi
acea mîndră flóre, acea drăgăstósă româncă,
cu față albă ca crinul, cu glasü încântătorü
de țină?

Dictes moy, où, n'en quel pays
Est Flora, la belle Romaine,
La royne blanche comme ung lys
Qui chantoit à voix de serene.
Echo, parlant, quand bruyt on maine
Dessus riviére ou sus estan.
Où sont ilz, vierge souveraine?
Mais où sont les neiges d'antan? *)

„Dar tótă jalea lui era în deșertü : ce a
fostü verde s'a uscatü ; ce a înfloritü s'a scu-

*) François Villon, (1431) *Ballade des dames du tempsjadis*:

„Spuneți'mi unde și în ce țerră
Este acum Flora, frumoșa Romană,
Regina albă ca unü crinü
Care cântă cu glasü de sirenă.
Echo raspunde, când se face vre unü sgomotü
Pe d'asupra rîurilor séu peste lacü ;
Unde măi sînt, o feciöră stăpână,
Dar unde măi sînt zăpeșile de anțărü ?”

turattü. Într'acele plauri, în care elü găsise mai ântêü mulțumirea, vênându și prinđându cu nepăsare păseri de pre certü și fére de pre pämêntü ; în care , apoi își aflase fericirea la sînul drăgălașei fecióre, acum totul era veștedü , totul era ofilitü , totul se îmbrăcase într'unü gîulgîu de gerü și de întristare. Elü cercă să rădice de la pämêntü arcul și săgetiile, ghióga și praștia ; dar armele erau ruginite ; puterele'i erau slăbite , ochiul vedea turbure la țință, braçu'i nu mai scia să nimerască țelul. De odată cu nestematele, perduse și farmecul lor puternicü ; fata din petró le luase cu dînsa ca să facă cu ele cercei și ghiordane ; iar elü, sërmanul, elü își adducea atuncî aminte, cu dorü și cu jale, despre locul unde născuse, despre căminul unde crescuse, despre măicuța dulce care pe sînul ei îl le-gănasse, despre tóte bunurile, tóte averile și tóte mulțumirile pe care le perduse ; elü se îngrozîa vedêndu-se ajunsü a rătăci , ca unü suffletü călătorü și fõră țăriă, prin locașele sêlbatiche ale férelor , a cercă prin codrii și prin pustii năluca fericirilor , și inima'i sângeră, răsipită în târđii și zadarnice căințe :

Côți alții pe lume, își vedă, ca dînsul, vîr-
tutea și norocul spulberate, prin nesocotința
lor! Când omul e tîneră, el nu sciă să pre-
țuiască bunurile cu care Pronia cerescă, mumă
darnică și iubitore, l'a înzestrat. Se îmbată
de veselie juneței, de farmecul frumuseței, de
plăceri trecătoare, de sburdări amăgitoare și
deca, într'aceia beția își perde sEU își răsipe-
sce nestematele odore cu care-îl împărtășise.
sórtea, curëndu, curëndu în urmă, vine și
césul amarnic ală căinței; ș'apoI, după dîn-
sul, se deschide, întunecosă și réce, tăcutul,
pustiul mormêntu!

*Vous tombez ainsi, courtes fleurs de la vie ?
Jeunesse, amour, plaisir, fugitive beauté,
Beauté, présent d'un jour que le ciel nous envie,*

casa mea, amă venită pênă în aceste păduri depărtate? Sunt
eu cu adevărată departe de patria, de bunurile, de amicii, de
părinții mei? Sunt eu departe de foră, de palestră, de stadiu,
de gimnasil? Nenorocitul, ah, nenorocitul de mine! Plângi,
sufflete, plângi mereu. Ce gróznice sunt schimbările ce s'au
făcută în firea mea! Eu eramă copilandru, eu june, eu toinicu,
eu băiatu; eu eramă flórea gimnasilor, eu eramă pedóba
luptelor Trăi-voiu acum viața mea sub haltele pis-
curi ale Phrygiei, unde trăiesce cînta pădură și mistieșul
rătăcitoru? Multu, ah, multu mă căleşcu de ceta ce amă fă-
cutu; multu, ah, multu mă simțu pedepsitu!

Ainsi vous tomberez, si la main du génie
Ne vous rend l'immortalité.
Vois d'un oeil de pitié la vulgaire jeunesse,
Brillante de beauté, s'énivrant de plaisir ;
Quand elle aura tari sa coupe enchanteresse,
Que restera-t-il d'elle ? A peine un souvenir ;
Le tombeau qui l'attend l'engloutit tout entière.
Un silence éternel succède à ses amours . . . *)

Lacrimile de căință și duiósele cugetări ale
feciorului de împărată, celă ce fusese odinio-
ră norocosă la vênatú, mă pornise și pe mine
pe triste gëndurí; ímí veniaú, unul dupe al-
tul în minte, atóte falnice visurí ale juneței
mele, care împreună cu anní ceí rápedí, s'au
nimicitú în zadarnicú deșertú . . .

*) Lamartine. *Méditations poétiques*: à Elvire:

«Veși trece voi tóte, plápánde florí ale viáței!
Tinerețe, amorú, pláreré, trecétóre frumusețe,
Frumusețe pe care cerul ne o dáruesce pentru o și,
Veși trece tóte, deca mána geniului

Nu vă va da nemurirea.

Cată cu unú ochiú de milă la junimea de róndú,
Strálucitóre de frumusețe, ímbátându-se cu plăcerí,
Când ea va goll paharul cu încántările,
Ce va mai rămáne óre dinfr'insa ? Abié o amíntire.
Morméntul ce o așteptă o va ínghiți íntregă,
O etérnă tÁCere se va íntinde peste ale ei amóruí.»

Eheu, fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni *)

.
.

Dar era nópte în tótă puterea când începură a ne saluta lătrătorii din satul Bisoca. În băttătura casei arendăşesci ardea unú focú mare; descăllicarămú la flăcăraya trosnitóre a braşilor şi Domnul Sterie, arendaşul, ne eşsi cu plinú înainte. Intr'o mână ţinea o botă cu pěstroví vii, pescuiţi în pâriile de sub póla Petrelor fetei; în cea-l'altă purtà o cuşcă cu iepurí de casă, plocóne trámise de la starişul unuí schitú vecinú, carele hrănesce în curtea mónăstirei acestú vênatú, rarú în ţerră la noi şi botezatú de Codicele civile, art. 468, cu numele de *lapini*, *ţinuţi pe lúngă casă*; iar de «*Dictionariulu limbii romane, elaboratu ca proiectu, dupe insarcinarea data de Societatea Academica Romana*» (pag. 991) cu acela, totú aşa de puşcintú românescú, de: «*Cunicule seu cunicle, specie de animalii d'în genulu iepurelui, fórte asemine cu iepurele şi de aceea-a numitu pre*

*) Horatii, *Carmin.* II. XIV: «*Val, rápeşí, Postume, Postume, se scurgú anni*»

„ a locurea și *iepure de casa*, — fr. *lapin*. » Așu dori să sciū care sunt locurile unde, vorbindu-se românesce, se mai țice și alt-felū, adică bună óră *cunicle* și *lapin*?

Dar Domnul Sterie, din tindă, ne poftesce la mâncare. Drumul și gêndurile melancolice m'aū secatū la stomacū; me grăbescū dar a intra în casă, unde ne așteptă mésa care stă de multū întinsă.

Füind-că tu ânsē nu aī fostū poftitū împreună cu mine, te lasū afóra și, dreptū mângâiere, îți trămitū de departe, ca hrană intelectuală, aceste foī încurcate, însoțite și cu o prietenescă salutare Cam slabă și cam sérbădă mâncare!

Dar să fiă cu ȳertare,
Că suntemū la vênătóre.

Post-scriptum. - Nu mă iértă consciința ca să nu îndreptesú o erróre ce s'a strecuratú în paginele de mai susú. Amú ñisú cá la noi guvernul nu s'a ocupatú nicí odatá de a regula vênátórea. M'amú înșelatú. Rêposatul C. Negruzzi, carele nu a fostú numáí unú scriitorú plinú de talentú, de spiritú și de inimá, ci a mai fostú și directore alú Officiulú Statisticú din Moldova, ne dá, în scrierile sale, urmátórea notá pliná de interresú și sprijinitá pe calcule nediscutabile:

« De la 26 ianuarie 1841 pêně la sfêrșitul lui decembre 1845, s'aú úccisú, dupe catalogele Vistieriei, aceștí lupí:

«	In anul 1841,	113	lupí mari	
«	„ „ 1842,	198	idem	
«	„ „ 1843,	318	idem	59 puí
«	„ „ 1844,	340	idem	111 idem
«	„ „ 1845,	<u>261</u>	idem	<u>101</u> idem
		1230	lupí mari	271 puí

Totalú 1501.

« și s'a plátitú din Vistieria 18,450 lei pentru 1230 lupí mari și 2032 $\frac{1}{2}$ lei pentru 271 puí. In totalú 20,482 $\frac{1}{2}$ lei.

« Să vedem acum folosul acestei legături.

« Să închipuim că fiă care lupu era să
« mănânce pe annu câte 12 oi. Pare-mi-se că
« sânt destul de moderatü. Care e lupul ce
« s'arü multumi cu o öte pe lună? In cincü annü
« vine de lupü câte 60 oi, care pentru 1501
« lupü face 90,060 oi. Socotindü acum ötea
« câte 20 lei, face 1,801,200 lei, din care
« scăđëndü 20,482 $\frac{1}{2}$ lei, preşul capetelor a
« 1501 lupü, remâne folosu 1,780,717 $\frac{1}{2}$ lei. »

Totü cu acéstă ocasiune, autorul *Pöcate!or tinereşilor* mai povesteste şi o istorioră pe care amü socotitü că nu va strica să o transcriü aci, cöcï ea va fi ca pähăruşul de *Fine Champagne*, dupe unü prânđü îndesatü şi anevoiă de mistuitü, — *rudis indigestaque moles!*

Étö ce scriä Negruzzi în luna lui februarie 1846:

« Viü de la vênätöre, prietene, unde amü
« împuşcatü unü lupü. Dă'mï voiă decï să'ş
« vorbescü despre elü.

« Tötă lumea cunnösce lupul, féra astă car-
« nivoră şi nesăşiosă, duşmanul păstorilor şi
« gróza oilor. Din vremea regelü Edgardü, la

«annul 966, lupii n'au mai vădutu pământul
«Englitterrei; și când, în toate staturile Euro-
«pei, erau proscrisi, numai în Moldova,—sunt
«acum cinci ani,—vățuțai ca în sînul unei
«republice, încot era o *blagosloveniă* cum lupii
«și jidani crescau și se înmulțai! Anse la
«1841, ministerul trebilor din lăintru făcu o
«leguire prin care se puse prețu capulu de
«lupu. Țerrani începure a' uccide, păstorii
«a fi mai liniștiți, și oile a dormi mai fōră
«grijă.

«Spunū — nu scitū de e așa,—că lupii vędëndū
«osēnda ce li se pregătesce, au allestū o de-
«putație dintre ei, care viindū în capitală, 'și
«a tocmitū unū vechilū ca să le apere dreptul
«ce 'și închipuia că au. Acesta le a făcutū o
«jalbă lungă și lată, în care dovedia tetra-
«gonicesce că, de la descăllicarea lui Dragoșū
«lupii au trăitū în bună pace în țerră, că n'a
«mai făcutū nimeni *sprafcă* ca să vėdă cōte oi
«s'au māncatū; că de vreme ce lupii sūnt
«lăsați ca să mănūnce oi și oile ca să fiă mân-
«cate de lupi, apoi după toate formele, legile
«și obiceiul pământulu, lupii se cuvine a fi
«volnici să mănūnce oi, ș. c. l., ș. c. l.

« Ministrul Lupu Balș le întorse jalba cu
« *nadpisü* dicëndü că obiceiul pământului póte
« sluji de lege, când nu este vătămătorü legei,
« și numai atunci li se va lua în băgare de
« sémă reclamația, când vorü da înscrișü și
« chezășiă că nu vorü mai mânca carne, ci
« vorü pasce troscottü, ca nisce dobitoce ce sânt.

« Deputațiï esșirë cu códa între vine, gën-
« dindü la nedreptățile ómenilor. Viindü la
« gazdă și simțindü apetitü, se puserë la mész.
« Ospëtarul le dete borșü cu mïelü, cotelete
« de mïelü și friptură de mïelü.

- « E bine! strigă unul din ei, - mai đimï că
« este dreptate în lumea astă. Ómeniï mănûncă
« oi, și noi să nu mîncămü? »

- « Ba să mâncați, domniï mei; - le đise unü
« june supleantü de profesorü, - omul și lupul
« sânt lăsați ca să mînûnce carne; dințiï lor
« cei cânesci o dovedescü. Eü când nu mă-
« nûncü carne, nu potü pronunța nici celü
« d'ântëitü versü din Eneida :

Arma virumque cano, etc.

« Din vorbă în vorbă, lupiï spuserë viitoru-
« lui filosofü scopul soliei lor și neisprava
« cu care ai esșitü de la Ministru.

«Advocatul ce l'ă aș' avutu era unu igno-
«rantu, le duse acesta. — Sânt siguru că nici
«rudimentele limbei latine, ale limbei mume,
«nu le cunoscea. Sânt siguru că petiția ce
«v'a făcutu era plină de barbarisme și de
«sollecisme și scrisă cu slove cyrilliane. Să
«v'e facu eū o supplică cu littere latine și veș
«vede cum voiu face capotu pre ministrul cu
«totu departamentul sēu.»

«Indatā le scrise o jalbă cu littere latine,
«care se mântuia prin acestu calamburu :

Lupu te chīamă și lupu ești,
Lupii dar ce prigonescī?

«Homonymul lor ministru le rupse jalba,
«dicēndu că nu' placu poezii și că, cu tōtă
«cuscrenia ce ei aratā că aru ave cu dīnsul,
«nu pōte călca datoria postuluī seū; prin ur-
«mare porunci unuī comisarū de poliția să'ī
«īntiriască din orașu.

«Ajungēndu la barrieră, nenorocitele fere
«iș' scuturarē praful de pe copite, și lăcri-
«māndu, tinsere labele spre ceru, cuvēntāndu
«acestu blestemu
« »

Aci autorul își precurmă povestea, necunoscându, după cum se vede, copriusul blestemului Țetelor fere nedreptățite. Décă pe lîngă totu spiritul și talentul ce elu avea, răposatul C. Negruzzi aru fi posedatu și darul proorocii, elu negreșitu aru fi pusu în gara lupilor unu blestemu de felul acesta :

« Fă, Dóme, ca toți aceia cari au gînduri
« rele asupra noastră să fiă osîndiți, spre pe-
« depsa lor, a citi dintr'unu capétu pêně'atr'
« altul, tótă Precuvéntarea la *Manualul vîná'o-*
« *ruł* românescú ; dar totu de odată opresce'i,
« Dóme, de a se folosi còtuși de puçinú de
« învățaturile coprinse chiar în corpul Manu-
« alului, còcî fòră de acéstă a ta părintescă
« ocrotire, va fi de acum înainte vai și amarú
« de némul lupescú, în țerra binecuvéntată a
« Românilor, unde, de la descăllicátóre, blajina
« *localnică* stěpânire ne a îngăduitú să trăimú
« ca în sînul lui Avramú, fòră de a ne mai
« *sastisi* cu statistice iscodiri !

« Amin ! »

